DE SPONSALIBVS, ET MATRIMONIO,

IN INTERPRETATIONEM Tit. decimi, Libri Primi Institutionum.

Singularis, & elegans Tractatus.

In quo omnia quæ ad Matrimonialem materiam pertinent & hactenus ab aliis diffusè explicata fuerunt, admirabi ordine breuitate & facilitate explicantur.

AVCTORE
THADEO PISONE SOACCIO I. V. D.
Olim in Pisano, nunc in Patauino Gymnasio Sacrorum Canonum Professore Ordinario.

VENETIIS, Apud Robertum Meiettum. 1598.

PERILLVSTRI
ET GENEROSISSIMO IVVENI
ALOYSIO ORICELLARIO
Thadæus Piſo Soacius.
S. P. D.

NONVS *nunc agitur annus, Perilluſtris, & Nobiliſſime Aloyſi, quo ego inter Iuris Canonici Profeſſores in Piſano Gymnaſio à Sereniſſimo Ferdinando Mediceo, Magno Etruriæ Duce, in locum Petri fratris mei à Salernitanis tunc temporis in eorum Gymnaſium acciti, collocatus fui, eodem tempore etiam, quo Pater meus in eodem Piſano Gymnaſio Ius Ciuile matutinum in prima ſede profitebatur. Tunc Fortuna cœptis, & ſtudijs meis aliquantum fauere videba-*

tur: ſed cum felicitas nulla diu ſtare poſſit, improba mors tantam gentis meæ felicitatem exoſa, chariſſimum Patrem improuida falce proſtrauit, & ſimul cum eo ſpes omnes meas labefactauit, progreſſuſque meos in legum ſtudijs, quos ſummopere, & magna animi ſui alacritate expectabat, vix in eorum initijs dulcisſimus Pater videre potuit. Exinde inimicam fortunam ſemper expertus, quod in animum ſumpſeram, & toties nobiliſſimis Iuuenibus Sardiniæ totius, Sarſanæ, Carrariæ, Maſſæ, præſertim Illuſtri Gauino Ornano Sardo, ſumma mihi familiaritate coniuncto, pluribuſque alijs omnibus auditoribus meis Piſis promiſeram, ſcilicet, commentaria in quatuor Inſtitutionum Iuſtiniani Imperatoris libros diuulgare, vſque in hodiernam diem perficere non potui: ærumnis enim, curis, ſolicitudinibus, totoque ſuperiore proximo anno aduerſa valetudine, & graui morbo oppreſſus, non ſolum ſtudijs operam nauare non potui, ſed omnino etiam eorum

mihi

mihi vsus à Medicis seuerissimo præcepto interdictus, & prohibitus fuit. At nunc Dei Opt. Max. benignitate pristinæ sanitati aliquantum restitutus, quod inceperam, perficere pergo. Antequam tamen in omnes Institutionum libros commentaria omni ex parte completa proferam, specimen aliquod meorum laborum dare, Titulumque de Nupt. ante omnia prælo committere decreui: idque sub tui splendidissimi nominis auctoritate, tanquàm sub fortissimo Aiacis Clypeo facere constitui: certus vel ex hoc solum non parum mihi, & huic operi meo ex tuarum virtutum splendore, clara, & illustri lampade à tuis maioribus tibi per manus tradita, luminis, & roboris prouenturum. Tanta enim & talia in te adhuc iuuene, tam præclara, & illustria enitent: summa religio, ingenij acumen, ad studia ardor, modestia eximia, & excellens indoles, vt non immerito maximam eminentis doctrinæ spem cunctis excites, te ipsum vniuersis gratum, virtute, moribus, & affabi-

litate

litate conspicuum non diligendum modo, sed admirandum etiam reddas. Tanta insuper est gentis tuæ nobilitas, familiæ splendor, rerum gestarum gloria, maiorum tuorum clarissima facta, vt eorum memoriam nulla vnquam delere obliuio possit; & vt uetustiora taceam; Quis tam longinquo Cœlo remotus, vel in vltimo terrarum angulo positus existit, ad quem celebris fama Illustrissimi, & Reuerendissimi, qui Parentis tui Auunculus fuit, Ioannis Casæ Archiepiscopi Beneuentani, omnium virtutum, & scientiarum genere cumulatissimi, non peruenerit? cum immortale eius nomen vbiq; gentium longè lateq; assiduo concentu præcinentis famæ in auribus cunctorum resonet. Nec non Illustrissimi, & Reuerendissimi Patrui Annibalis Oricellarij Episcopi Carcassonæ Dignissimi, cui à Summis Pontificibus in omni tempore maiora Ecclesiæ negotia semper demandata fuerunt, & præsertim nunc à Sanctissimo Domino Nostro Clemente V I I I. magnitu-

dine,

dine, & rerum gestarum excellentia Pontificum omnium, qui hactenus fuerunt, Maximo, à quo primum Romæ Gubernator constitutus, postmodum Bononiensis Ciuitatis Vicelegati munere donatus, in vtroq; tanta sui nominis celebritate, & fama, ac Oricellariæ gentis amplitudine, & gloria se gessit; vt demum ab eodem summo Pont. honorificentissimè à secretis exceptus, Magister Beatissimæ Domus effici, & decerni meruerit. Dignitas non, nisi summis viris, uirtute, & auctoritate præstantissimis; ea summis Pontificibus Clarissimis concedi solita. Quid dicam de Illustrissimo Parente tuo Horatio Oricellario, qui ob suam præstantem Virtutem, singularem probitatem, & sapientiam, quæ in tota Italia, & in toto fermè orbe Christiano splendidissimè lucet, Summis Pontificibus, Regibus, & Principibus dilectissimus semper extitit, & quotidie amabilior existit: cuius laudes tàm multæ sunt, vt facilius immensas Aequoris aquas exiguo vase

puer

puer includeret, quàm ego vel minimam earum partem etiam oratione longissima, nedum breui Epistola assequi possim. Neq; vero hoc solum mihi propositum fuit, vt ex tuo nomine operi meo splendor, & gloria accederet, sed simul vt grati animi signum erga te ostenderem, testatumq; omnibus facerem, quantum tibi, tuisq; præclarissimis virtutibus debeam. Accipe igitur has laborum meorum primitias, quas tibi do, dico, addico: hosq; primos ingenij mei fructus (propensæ meæ in te uoluntatis signum) quamuis acerbos, & paucos, ne asperneris, maturiores postea, & plures, quos ingenij mei imbeccillitas ferre poterit, si Deus concedet, accepturus. Vale Patauij.

AD LECTORES
CORRECTOR TYPI

Cum impressoris negligentia (vt fit) quædam errata in hoc libro sint inuenta visum est nos admonere, vt id quod illi us in curia euenit, vitio fortasse auctori verteretur ab ijs, qui ignorarent. Ea igitur sic corrigitote, vt infra apparebit.

Errata & emendata in carminibus D. Roberti.

In principio vbi dicitur Perusino & I. C. debet deleri illa &, dicereque debet I.C.celeberrimo.
In versiculo 3.vbi dicitur interfere,debet dicere intexere.
In versi.4. in fine vbi dicitur accumen, debet dicere acumen.
In versic.14.vbi dicitur doctis: debent addi duo puncta.
In versic.23.in fine vbi dicitur oris;debet addi ille punctus & virgula.
In versic.36.debet claudi versus cum parentesi.
In versic.43.vbi dicitur ceca, debet addi cæca.

Errata & emendata in repertorio.

Fol.1.in 4.colum.in fin.vbi dicitur reprobetur, debent addi hæc verba,& si alij aliam opinionem amplectentur.
In 2.fol.in 2.colum. in princip. vbi dicitur futuri temporis, debet dicere præsentis.
In 12.colum.circa finem,vbi dicitur vel non furioso,debet deleri illa dictio,non.
In 3.fol.in 12.colum. circa finem vbi dicitur,adducit nouum text. debet dicere adducitur nouus tex.
In 14.colum.in fine vbi dicitur conditionem, debet dicere conditionum repetitio.
In 4.fol.in 4.colum.in princ.vbi dicitur elexit,debet dicere elegit.
In 6.fol.colum.10.circa med.vbi dicitur vlla,debet dicere nuda.
In 16.colum.in princ. vbi dicitur respiciunt ad omnia,debet dicere respiciunt ad animam.
In 19. colum.in princ. vbi dicitur contra vnam,debet dicere contra nu
In proemio in fine ibi lib.1.deficit tit.8.
4 In quæst.4.sub nu.3.dicitur de priuilegio iuris,debet dicere de priuilegio fisci.
9 In q 9.sub nu.2.vbi dicitur nisi defraudaretur,debet dicere ex his.

13 In quæst.13.sub num.1.versic.1. hac ratione,debent deleri illa verba, hoc dictum est.

15 In quæst.15.sub nu.24.vbi dicitur quia aliter,debet dicere,quia alias.

16 In quæst.16.sub nu.5. vbi dicitur aliæ nullæ sunt,debet dicere multæ.

18 In quæst.18.in prin. vbi dicitur solennitas verb probatoria,debet dicere solennitas non probatoria.

18 In quæst.18.sub nu.2.vbi dicitur opinio Bar.& communis,debet dicere opinionem Bar.& communem.

23 In quæst.23.in prin. vbi dicitur consequenter tres effectus,debet dicere quatuor.

25 In quæst.25.sub nu.1.vbi dicitur testamenti,debent addi hæc verba,videbatur respondendum.

25 In q.25.sub nu.8.vbi dicitur si illa occulte,dēt dicere, si illa clausula.

25 In quæst.25.in fine deficit quartus casus quod est.Quando exhæredatio facta fuit cum causa legitima & probata.

Et tunc concludendum est clausulam codicillarem non operare effectum suum.Ea ratione,quia ita demum clausula codicillaris operatur effectum suum quando testamentum non valet,vt supra ex multorum opinione conclusum fuit in quæst.3.& in quæst.10.in fine,& in quæst.87.sub nu.6.in fi.& in pluribus alijs locis.

27 In quæst.27.sub nu.6.in fine, vbi dicitur communi & iura testantur, debent deleri illa verba, & iura.

27 In quæst.27.sub nu.16. vbi dicitur quorum nulli,debet dicere quorũ multi.

27 In quæst.27.sub nu.29. in fine vbi dicitur intelligatur,debet dicere intelligantur.

27 In quæst.27.sub nu.35.vbi dicitur iure est dispositum &,debet dicere in iure.

30 in quæst.30.sub nu.2. vbi dicitur esset edita,debet dicere & addi nō esset edita.

30 in quæst.30.sub nu.13.vbi dicitur procederat,dēt dicere procederet.

30 in q.30.sub nu.28.abundant illa confirmans.

30 in q.30.sub nu.30.in fin.vbi dicitur petantur,debet dicere petuntur.

30 in q.30.sub nu.31.vbi dicitur lata Republica,debet dicere tota.

31 in q.31.sub nu.40.vbi dicitur dicant,debet dicere dicat.

31 in q.31.sub nu.26.vbi dicitur nullæ assignantur,debet dicere multæ.

31 in q.31.sub nu.27.vbi dicitur omnino,debet dicere quinimmo.

34 in q.34.sub nu.8.vbi dicitur vitare,debet dicere euitare.

36 in q.36. sub nu.2. vbi dicitur in eo quod minus hēt pater filij, debet dicere,habent filij.

36 in q.36.sub nu.3.in versi.ego pro,vbi dicitur altera est falsa ratio,debet dicere illa est falsa ratio.

50 in q.50.sub nu.4. vbi dicitur minor ille,debet dicere,minor illa.

Errata & emendata.

51 in q.51.sub nu.2.vbi dicitur D.Neui.debet dicere D.Nont.
56 in q.56.sub nu.1.vbi dicitur tex.in l.1.debet dicere iuxta tex.in l.1.
58 in q.58.sub nu.20.vbi dicitur quia non trahitur, debet dicere non fulcitur.
62 in q.62.sub nu.27.vbi dicitur in add.ad Alex. debet deleri illa dictio in add.& debet dicere add.ad Alex.
62 in q.62.sub nu.15.in fi.citatur Ceph.in cons.44. debet dicere 441.
62 in q.62.sub nu.35.vbi dicitur tunc text. debet deleri illa dictio, tunc
62 in q.62.sub nu.55.vbi dicitur de præsentia, dēt dicere de præsenti.
62 in q.62.sub nu.76.vbi dicitur fatentur esse falsum, debet dicere esse falsum quod supra dictum est.
68 in q.68.sub nu.3.vbi dicitur ratio in,debet deleri illa dictio in.
68 in q.68.sub nu.34.vbi dicitur nu.207.lib.1. debet dicere lib.2.
68 in q.68.sub num.73.vbi dicitur multi habent,debet deleri illa dictio habent,& debet dicere non sunt.
68 in q.68.sub nu.101.vbi dicitur,quia per se, debet dicere quia per te.
80 in q.80.sub nu.3.vbi dicit determinat, debet dicere determinatur a.
82 in quæst.82.in princ. vbi dicitur conuertatur, debet dicere conuertat vulgarem,& vbi postea dicit substitutionem vulgarem,debet deleri illa dictio vulgarem.
83 in q.83.sub nu.1.vbi dicitur quod Alex.debet dicere qui Alex.
83 in q.83.sub nu.3.vbi dicitur dicatas,debet dicere directas.
84 in q.84.sub n.1.vbi dicitur quia non erat,debet deleri illa dictio nō, & in 1.versic.nu.1.vbi vel non furiosus, debet deleri illa dictio nō.
87 in q.87.sub nu.5.vbi dicitur quod reuiuiscat de,debet deleri illa dictio de.
89 in q.89.sub nu.13.vbi dicitur directa sit concepta & daretur,debent deleri illa verba concepta & daretur.
89 in q.89.sub nu.26.vbi dicitur codicillos, debet dicere codicillus.
89 in q.89.sub nu.29.vbi dicitur codicillos,debet dicere codicillus.
93 in q.93.sub n.1.vbi dicitur Doct.distinguūt, dēt addi non distinguūt.
96 in q.96.sub nu.5.vbi dicitur allegation, debet dicere allegatione.
97 in q.97.sub nu.12.vbi dicitur voluntate,debet dicere voluntati.
99 in q.99.sub nu.2.dicitur quærebatur, debet dicere contratabulatur.
101 in q.101.sub nu.2.circa fin.vbi dicitur deferendum vt, debet dicere deferenda est.
104 in q.104.sub nu.2.vbi dicitur & late,debet dicere vt late.
107 in q.107.sub nu.1.in fi. vbi dicitur opinio videntur, debet dicere videntur sequi.
111 in q.111.sub nu.9.vbi dicitur quia dēt, deleri debet ill
115 in q.115.sub nu.5. vbi dicitur infiniti fieri, debet
117 in q.117.sub nu.4.vbi dicitur ditur, debet

Errata & emendata.

120 in q.120.sub nu.7.vbi dicit minime, dēt dicere minime competere, quia deficit illud verbum competere

123 in q.123.sub nu.7. vbi dicitur, & licet non sit facta, debet dicere licet sit facta.

127 in q.127.sub nu.4.vbi dicitur magis imperent, debet dicere magis influunt.

132 in q.132.sub nu.2. versic. sed de hæreditate vbi dicitur vt notissimū dicebat Ruin.est ergo, dēt dicere ut notissimū est dicebat Rui. ergo.

Etsi quæ forte alia vobis errata interlegendum occurrent, prudenti ac beneuolæ correctionis vestræ relicta scitote.

Et maxime a quæst.139.vsque ad finem quæ reuidere minime potui.

Laus Deo.

DE NVPTIIS TITVLVS DECIMVS.

Libri Primi Institutionum.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio & concordantes Tituli.*
2 *Nuptiarum vsus multiplex est.*

ACCEDAMVS ad Titulum de Nu
ptijs, qui continuatur hoc pacto. Di-
ctum fuit in Tit. præcedenti, quòd in Cōtinuatio.
potestate parentum sunt, Nati ex iu-
stis nuptijs, legitimati, & adoptati;
Ideo vt nemo hęsitare possit, quę nam
1 sint iustæ nuptię. ponit† Titulus iste,
in quo declaratur, quę sint iustæ nu-
ptiæ, & concordat in ff. Titulus, de Concordantes Tituli.
Ritu Nupt. in C. & Authen. Tit. de
Nupt. & in Iure Canonico Tit. de sponsal. & Matrim. Verum
quia inter præcipuas materias Libri primi Institutionum me-
2 rito numeratur Tit. de Nup. cuius † multiplex est vsus non so
lum in iure nostro, sed etiam in Theologia, philosophia mora
li, & in alijs vitę humanę negotijs, & quoniam etiam materias
istas nuptiales aliàs anno 1590. publice in almo Pisarum Gy-
mnasio Sacrorum Canonum interpres explicaui, eodem tem
pore, quo Pater meus in eodem Gymnasio honorificentissimo
stipēdio ius Ciuile in prima sede de mane profitebatur, & Pe-
trus Frater apud Salernitanos primario loco ius ciuile pariter
docebat, quarum principalissimę, & difficillimę quæstiones à
me circularib. disputationib. discussę fuerunt cū multum Re-
uerendo ac excellentissimo Collega meo Vincētio Mazzolio
Canonico Cathedralis Ecclesiæ Pisanæ dignissimo Viro ad-
mirabili venustate dicendi ornato, acri, & subtili disputandi in
genio prædito, Ideo vt Titulus iste celeberrimus rectius in-
telligi queat, causas has matrimoniales aliqnanto latius decla
rabo, non sic seruato ordine textus; Sed primo de spōsalibus,
quę nuptias & matrimonium præcedere solent: deinde de Nu
ptijs & matrimonio, legitimatione alijsq; ad hanc materiam
pertinentibus iusto ordine, facilitate & breuitate disseram.

DE SPONSALIBVS,
PARS PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Equiuoca diſtingui debent.*
2 *Sponſalia varijs modis accipiuntur.*

Quot modis ſponſalia accipiantur.

Equiuoca diſtinguẽda 1

QVoniam Æquiuoca, ſeu quomodocumq; ambigua † diſtingui & ſeparari debẽt, vt diſtincta & ſeparata certa cuiuſque rei ratio haberi poſſit: Ideo antequam ad ſponſaliorum definitionem deueniamus, videndum eſt in primis de varia ſponſaliorum ſignificatione, vt ſcire poſſimus, quomodo hic accipiantur. Sponſalia igitur accipiuntur quandoque pro arrhis, quę à ſponſo ſponſæ dantur, l. 1. C. Si nuptiæ ex Reſcript. pet. quan-
2 doque † pro donatione propter nuptias l. 2. C. de ſecun. Nup. & quandoque etiam pro conuiuio ſponſaliorum. Cicero lib. 2. Epiſt. ad Quintum Fratrem loquens de ſponſalibus, inquit, huic conuiuio Quintus defuit. Propriè tamen accipiuntur pro ſolenni ſponſione futurarum nuptiarum.

Sponſalia uarie accipiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Definitio ſponſaliorum.*
2 *Aliud eſt eligendi matrimonij pœnæ metu libertatem auferri, aliud ad matrimonium certa lege inuitari.*
3 *Diuerſa eſt pœnæ & arrharum Ratio.*
4 *Legitima vxor vera vxor dicitur.*
5 *Fauore matrimonij verbum præſens vertitur in futurum & è contra.*
6 *Quando verba futuri temporis matrimonium efficiant.*
7 *Quomodo verba de præſenti reſoluantur in futurum.*
8 *Actus inualidus eo modo quo fit, qualiter valeat eo modo quo fieri poteſt.*

Quid ſint ſponſalia.

Quid ſint ſponſalia. 1

SPonſalia definiuntur in c. noſtrates. 30. quæſt. 5. & in l. 1. ff. de ſponſal. mentio & † promiſſio futurarum nuptiarũ, quę promiſſio mutua & reciproca eſſe debet: non enim ſponſalia

ſunt

sunt, si vir accepta manu mulieris dicat, do tibi fidem de te in vxorem accipienda, nisi etiam illa tacite aut expresse idem promittat: item & sine pœna hæc promissio fieri debet, & hoc sine facta sit ab ipsis sponsis, siue à parentibus eorum, nam etiam parentes pro liberis contrahere possunt. l. si pater. C. de sponsal. quanquam sponsalia hoc casu non aliter sortiantur effectum, nisi quando liberi post pubertatem tacitè vel expressè consentiunt, vt infra suo loco dicemus. Nec obstat, quòd ritè legatis conditio adijciatur, si Meuiam ducat. l. Titio cètum. ff. de condit. & demonstrat. nam aliud est eligendi matrimonij pœnæ metu libertatem auferri, aliud ad matrimonium certa lege inuitari: vt enim honestum est præmijs tanquam incita-
2 mentis ingenuos † homines ad nuptias prouocari, ita inhonestum videtur, libertatem contrahendi matrimonij metu pœnarum ad necessitatem transferre. l. neque. C. de Nupt. Minus obstat, quòd sponsus arrharum amissione mulctetur. l. Deo nobis. C. de episcop. & cleri. quia diuersa est pœnæ & arrharum
3 ratio. Primò, quia † arrhę solent esse } arui momenti, sed pœnę nonnunquam magnę quantitatis imponerentur, proinde non sicut pœnæ, ita arrhæ libertati matrimonij officere possunt; aliam rationem adducit Butr. in Tit. de sponsal. scilicet, quia in sponsalibus pęnis legalibus debemus esse contenti, & si in cõtractu alia deducatur quam legalis non valet. l. stipulatio si ita facta. ff. de verb. obliga. at arrha non ducit ortum ex conuentione partium, sed ex dispositione legali. l. fin. C. de sponsa. ideo nimirum est, si valet; confirmatur, nam sicut iuramentum quò ad vinculum nil aliud addit, nisi quod magis ligat, & contrafacienti imminet periculum, ita quoque in arrhis nil magis ligat quò ad vinculum principale, nisi quod contrauenienti imminet periculum amissionis vel restitutionis earum, quod in pęna aliter accidit. Sed contra definitionem, dum dicitur, futurarum nuptiarum promissio; oppono de tex. in c. si quis ita. 30. q. 5. vbi adsunt verba de futuro, & sic est promissio futurarum nuptiarum, & tamen non sunt sponsalia, sed matrimonium, inquit tex. Si quis diuinis tactis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimam vxorem habiturum, sit illa legitima vxor: nec vim facit quòd ibi adsit iuramentum: nam habemus quòd spõsalia iurata sunt sponsalia, & non matrimonium. c. 2. de sponsal. nec dicatur quòd propter iuramentum compellitur, quia etiam hoc est falsum secundum tex. in c. requisiuit. de sponsal. vbi, qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli: nec minus dicatur quòd ea verba, Sit legitima vxor, non significent matrimonium, prout alias Pisis in circularibus disputationibus ad euitandam huiusmodi difficultatem mihi responsum fuit: quia legitima vxor dicitur iusta ve-

4 ta ac † secundum leges habita. l. 4. ff. de Rit. nupt. Secundò oppono de tex. in c. fin. de Desponsat. Impub. & in c. vnico. de Desponsat. Impub. lib. 6. vbi è conuerso adsunt verba de præsenti, & tamen sunt sponsalia, & sic falsum est dicere quòd sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

Ad primum Respondet Glos. in d. c. si quis, quòd illa verba futuri temporis habent respectum ad tempus præsens, vnde sicut verbum præsens fauore matrimonij & iuris interpreta-
5 tione vertitur in futurum, ita † & eodem modo verbum futurum vertitur in præsens: secus si dixisset, iuro quòd ducam te: nam tunc essent sponsalia. Hæc responsio non videtur tuta, quia licet quandoque verba futuri temporis resoluantur in præsens, tamen hoc non procedit ita simpliciter, sed solum quando adsunt alia uerba præsens tempus significantia, prout in c. ex parte. de sponsalib. habemus, ubi mulier non solum iurauit, se illum pro marito habituram, sed etiam fidem ei tanquam uiro proprio seruaturam, & è conuerso uir iuramentum præstitit, quòd eam ab eo tempore pro coniuge teneret, & ei sicut vxori suæ fidem seruaret. Ecce verba quæ præsens tempus denotant. Vlterius quòd verba futuri temporis prout in d. c. si quis, nòn possint resolui in præsens, patet ex similibus verbis relatis in c. de illis. de sponsal. vbi sponsalia dicuntur, etiam quando quis iuramento promittit se aliquam mulierem ducturum. Respondeo quòd verba futuri temporis quandoque denotant principium actus, & tunc in dubio contrahuntur sponsalia tantùm, veluti si dicatur, promitto quòd ducam te,
6 vel aliud simile: quandoque denotãt † executionem actus, veluti, habebo te pro vxore, & tunc censetur matrimonium, & tacitè videntur de præsenti contrahere, nam non possum eam pro vxore habere, nisi præcedat matrimonium. Abb. in cap. ex parte. de sponsalibus.

Ad secundum argumentum Respondeo, quòd illa uerba de præsenti conuertuntur in futurum iuris interpretatione
7 propter † defectum ætatis; sed huic respõsioni obstat. Primò, quia iuris interpretatio inferri non potest ad factum, unde cum sint uerba de præsenti, non potest fieri ista interpretatio, ut sint de futuro. Secundò, quia cum minores per uerba coniugio apta, & ad matrimonium requisita, contrahunt, si actus non ualet ut matrimonium, nec etiam ualere potest ut sponsalia, probatur per tex. in l. 1. §. si quis ita. ff. de uerb. oblig. ubi Bar. dicit per illum tex. actum eo modo quo agitur inualidum, minime ualere eo modo quo fieri rectè poterat, si tractetur de obligatione contrahenda, quæ à duorum uoluntate pendeat, & de hoc est communis opinio. Cum ergo actus hic pendeat à uoluntate duorum & tractetur de obligatione contrahen-

cta, si actus non ualet ut fit, scilicet, ut matrimonium, nequaquam etiam ualere potest ut sponsalia.

Ad primam instantiam Responde una cum Couaruu. lib. 4. Decret. Tit. de sponsal. part. 1. cap. 3. num. 3. Illud procedere & speciali fauore matrimonij inductum esse. Secundò etiam ultra eum Respondeas, quòd interpretatio non mutat factum, sed operatur circa factum. Ad secundam instantiam similiter Responde, procedere speciali fauore matrimonij. Secundò, dic quòd quotiescunque actus inualidus eo modo quo fit cōprehēditur sub eo quo fieri poterat, tunc si nō valet
8 eo modo quo † fit ualet saltē eo modo quo fieri poterat. l. tā angusti. ubi Albe. & Flori. notant. ff. de seruit. l. 1. §. si quis ita. & ibi Doct. communiter. ff. de uerb. ob. Cum igitur sponsaliorum conuentio sub contractu matrimonij contineatur, nimirum est, si actus, qui non ualet ut matrimonium, ualeat tanquam sponsalia.

SVMMARIVM.

1 *Vnde dicta sint sponsalia.*

2 *Sponsalia post matrimonium adinuenta sunt.*

Vnde dicta sint sponsalia.

Sponsalia à spondendo dicta sunt. Veteres enim futuras sibi *Spōsalia vnde dicta.*
1 cōiuges stipulabantur, & spondebant, unde † sponsi & spōsæ nomen factum est. l. 2. & 3. ff. de sponsa. Ex quo constat, lon
2 ge † post matrimonij usum sponsalia fuisse cōparata: cum stipulatio & reliqua solennia sponsaliorum iure ciuili censeantur. l. 1. ff. Locati, & l. ex diuerso. ff. solut. Matri. Nec me latet, apud Xenophontem lib. 4. Rerum Græcarum Agesilaum & Otyn iunctis dextris, hic vt duceret, ille ut daret puellam, spopōdisse: nam per hoc iuris naturalis uel gentium dici non possunt, quod ea Græci aliquando usurpauerint, maximè cùm nec uerbis conceptis ut legibus Romanorum præscriptum est. inter Otyn & Agesilaum interposita fuerit stipulatio, quæ futuras nuptias promisisse uideretur. Et quia spondere proprie dicitur, qui pro alio promittit, non iussus uel rogatus, sed spōte, ut rectè Accurs. existimauit in Auth. de Fideius. ideo meritò sponsores & non promissores dicuntur hi, qui puellas promittunt, ut uerecundiæ & pudori puellarum hæc modestia condonetur. Alciat. lib. 1. Parerg. cap. 2.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sint sponsalia de futuro, & quæ de presenti.*

2 *Statutum quod præmoriente vxore sine liberis, vir lucretur dimidium dotis, An locum habeat in vxore nondum cognita.*

Quot

Quot sint species sponsaliorum.

Species sponsaliorũ duæ sunt. De futuro. Et de Præsenti.

DVæ sponsaliorum species à Canonistis nostris recensentur, nam alia dicuntur sponsalia de futuro, & alia de præsenti. c. pœn. de sponsal. sponsalia de futuro sunt promissio futurarum nuptiarum, quæ fiunt per uerba futuri temporis, nec continent in se purum & absolutum consensum, sed cum tractu temporis, ut ego te ducam in uxorem. De præsenti sunt
1 ea, quæ † per uerba exprimentia consensum de præsenti cõtrahuntur, & continent purum, absolutum & præsentem consensum, ueluti, accipio te in coniugem meam, & hæc sponsalia sunt uerum matrimonium, etiam non interueniente concubitu, quia nuptias non concubitus, sed consensus facit. capitulo, cum locum, de sponsal. lege, nuptias. ff. de regul. iur. & licet improprie dicantur sponsalia respectu vinculi matrimonialis, quia iam sunt matrimonium, tamen dici possunt sponsalia respectu executionis matrimonij & futuræ copulæ, quæ in eis spondetur. Abb. in c. pæn. de sponsal. & hoc modo sponsus & vir, sponsa & uxor idem sunt, ut in l. non sine. C. de Bonis quæ liberis, licet secũdum communẽ vsum loquendi appellatione vxoris non proprijssime, sed largius veniat sponsa; Vnde ståte statuto quòd præmoriente vxore sine liberis vir lucretur dimidiam partem dotis, prout extat hic Patauij vel tertiam, aut totam, vt alijs in locis, magnum est dubium, an huius
2 modi † lucrum locum habeat, si mortua fuerit coniux adhuc non cognita, de quo Alcia. in Rub. ff. solut. Matrim. nu. 40. Socin. Iun. nu. 43. Rip. nu. 68. Tiraquel. de Legib. connubial. Glo. 2. Phanucius de Lucro Dotis, nu. 56. & Roland. à Vale de Lucro dotis, quæst. 116. per totam; ubi ex communi sentẽtia distinguit; Maritum lucrari, si incepit sustinere onera matrimonij, alias non.

SVMMARIVM.

1 *Omnes maiores septem annis sponsalia contrahere possunt.*
2 *Per Nuncium etiam, & Epistolam contrahuntur sponsalia.*
3 *Mutus & surdus recte sponsalia contrahunt.*
4 *Parentes pro filijs, Patruus pro nepte, Tutor pro pupillis & alij contrahere possunt.*
5 *Mulier intra annum luctus sponsalia contrahens non priuatur lucro nuptiali.*
6 *Quando prohibitis nuptijs, intelligantur etiam prohibita sponsalia.*

Qui

Qui sponsalia contrahere possint.

1 SPonsalia contrahere possunt, omnes tã puberes, quàm impuberes † post septimum annum cõpletũ. c. de illis. c. literas. & c. accessit. de Despons. imp. ætas enim septem annorum ex eo ad sponsalia sufficiens uidetur quòd uoluntas, quæ in naturali consensu quiescit, cadit in impuberem, qui ętatem septẽ annorũ cõpleuerit. l. si infanti. §. ult. & l. potuit. C. de iur. delib. quod si ante fuerint contracta, accedente post septimum annũ legitimo cõsensu, conualescunt. c. duo pueri. & ibi Abb. de Despons. Impub. Fallit quando malitia supplet ætatem, quæ si probetur, sponsalia etiam ante septenniũ contracta ualent. c. iuuenis. & ibi Gl. secundum Præpos. in hoc communiter approbata, de sponsa. sequitur D. Thom. lib. 4. sent. d. 27. quæst. 2. Artic. 2 & Couar. de sponsal. c. 2. num. 1. sufficit enim scire & intelligere contrahentes quid agant. l. in sponsalib. ff. de sponsalibus. Secundò † etiam Absentes per nuncium uel epistolã sponsalia contrahere possunt. l. sufficit. ff. de sponsal. si tamen nuncium uel procuratorem reuocauerit & reuocatio ad eum peruenerit, antequã puella consenserit, nihil agitur. argumento tex. in c. in nostra. extra de Procurat. immo idem est secundum Host. & Syluestr. in uerbo, sponsalia, nu. 2. etiam si reuocatio mandati peruenerit postquam puella cõsenserit: sed tamen ante quã cõsensisset, fuerat reuocatus. Nõ obstat ꝙ alteri stipulari nemo possit. §. alteri, infra de innutil. stipulat. nam & sine stipulatione sponsalia iniri possunt, & quamuis interuentu stipulationis fiant, tamen hoc est singulare ut solennis futurarum nuptiarum sponsio etiam inter absentes concepta ualeat. Tertiò contrahere sponsalia possunt Muti & Surdi, & hoc † quãuis ab ipso ortu hęc uitia traxerint, modo intellectu non deficiantur & signis uoluntatem suam exprimere possint. c. quum apud. & c. tuę. de sponsal. alias iniquum esset eos à nuptijs & sponsalibus arceri, quos uis rationis & propensio quędam naturę ad legitimam coniunctionem impellit, pręsertim cum pacisci, donare, pecuniam mutuo accipere rebusq; suis pręesse possint. l. item quia. ff. de Pact. l. id quod. §. mutus. ff. de Donat. & l. Surdi. cum ibi notat. ff. de Manumiss. Vindict. Quartò, non solum ij, qui matrimonio iunguntur sponsalia contrahunt, sed etiam pater pro filio, mater pro filia, patruus pro nepte, tutores & curatores pro pupillis, ac alij contrahere possunt † quanquã, hoc casu sponsalia non aliter sortiantur effectum, nisi quando liberi in legitima ętate constituti, tacite uel expresè consentiunt. c. unico. de Desponsat. Impub. lib. 6. Nec obstat tex. in c. 1. de Despons. Impub. dum dicit, quòd post-

Omnes maiores septennio spõsalia rectè contrahunt.

2 *Absentes cõtrahere possunt.*

3 *Muti et surdi.*

4 *Parentes & filijs.*

postquam filius peruenerit ad perfectam ętatem, omnino adimplere debet:. Nam ibi uerbum, debet, nullam contrahendi necessitatem imponit, sed idem significat quod potest, sicut in simili Doct. dicunt in l.1.ff.de iurisd. omn. iud. sed an tacitè consentire uideantur, si pręsentes sint & taceant. Innocen. Host.& Abb.in c, ex parte.de restit.spol. Marsil. sing. suo 147. & Nicolaus Mozzius in suo Tract. de Contra.in par.de spon sal.col.3.nu.6. & 7. tenent quòd sic si sponsalia contrahantur per patrem uel matrem, hoc enim casu taciturnitatem operari consensum dicunt: sed si per patruum, tutorem, uel alios no lunt solam pręsentiam sufficere, sed oportere ut illi, pro quibus sponsalia contrahuntur, expresse uel tacitè per cohabitationem consentiant. Cur diuersum non uideo? nec cur magis in sponsalibus contractis per patrem taciturnitas operetur consensum quàm in alijs? imo magis in alijs pręsumi debet cōsensus ex taciturnitate, quàm in contractis per patrem, quibus propter reuerentiam paternam non ita filius contradicere audet. Ex iam dictis perspicuum fit, etiam inter eos sponsalia consistere, inter quos nuptię esse non possunt. Exemplo sunt impuberes, quibus licet sponsalia, non etiam nuptias contrahere.l. quęsitum.ff.de sponsal. Sic magistratus oriundam uel domicilium habentem in prouincia, quam administrat, uxorem ducere non potest, despondere tamen potest.l. si quis officium.ff.de Rit. nupt. Similiter mulier intra annum luctus nuptijs abstinere iubetur, sponsalibus non item.l.solet. ff.de his qui not.infam.itaque ob sponsalia intra annum luctus contracta, mulier lucro nuptiali non priuatur, nec alijs pœnis afficitur, quas lex ciuilis intra annum lugubrem nubentibus irrogat, quod à Senatu Tolosano indicatū fuisse die 21. Ianuarij 1572. refert Costan.in suo Tract. de sponsal. & Matrim. Sed dicet aliquis, Regula iuris est, quòd quotiescunque aliquid prohibetur, omnia etiam censentur esse prohibita, per quæ ad illud perueniri potest: propterea sicut tutori non licet pupillam uxorem ducere, ita nec desponsare.l.tutor.ff.de spō sal.& sicut quædam nuptiæ in persona senatorum inhibitæ sunt, ita & sponsalia.l.oratio.ff.de sponsa. Pro resolutione dic quòd prohibitis nuptijs intelliguntur prohibita sponsalia, quando militat eadem ratio prohibitionis, secus si diuersa. Vt ecce lex uetat, eum qui officium in aliqua Prouincia administrat, inde oriundam uel ibi domicilium habētem uxorem ducere. Primò ne gratia & fauore cognatorum & affinium uxoris aliquid iniustè & perniciosè moliatur, aut decernat: deinde, quia quandiu munere suo funguntur, magistratus metum incutere suæ ditionis hominibus possunt, atque ideo præter uoluntatem ad nuptias eos adducere, ut propterea scripserit

Papi-

Papinianus in l.præfectus.ff.de Rit.Nupt. ratione potentatus huiusmodi nuptias prohibuisse,qua de re extat Decretum Tridentinæ Synodi sess.24.cap.9. quo sub anathematis pœna puniuntur Magistratus,qui quocunque modo directè vel indirectè subditos suos,vel alios cogerint, quominus libere matrimonia contrahant. Sed hę rationes in sponsalibus locum non habent, quando quidem alterius dissensu dissolui postea possunt.Item intra annum luctus vxori nubere prohibetur, non 5 solum ob honorem uiro debitum,sed etiam ob euitandam sanguinis perturbationem, prolisq; incertitudinem.l.liberorum. §.1.ff.de his qui not. infam. quæ ratio cessat in sponsalibus,in quibus nullum est periculum, quod turbationem sanguinis afferant.l.solet.ff.de his qui not.infam. Nimirum igitur,si in istis casibus prohibitis nuptijs non censeantur prohibita sponsalia,cùm non militet eadem ratio prohibitionis in sponsalibus, quæ militat in nuptijs: sed dum Tutor pupillam uxorem ducere,& etiam desponsare prohibetur,id fit, ne in rationibus reddendis eam Tutor circunscribat.l. libertum.& l.si quis Tutor. ff.de rit.nupt.quæ ratio tàm in nuptijs quàm in sponsalibus viget.Similiter quando senator prohibetur libertinam uxorem ducere,id est,ne dedecoretur ordo senatorius, quæ ratio militat etiam in sponsalibus.

SVMMARIVM.

1 *Pure adiecta die,& sub conditione sponsalia contrahi possunt.*
2 *Conditionum quæ in sponsalibus interuenire solent,tria sunt genera.*
3 *Contrahuntur sponsalia etiam tacito consensu & multis alijs modis.*
4 *Cur anulus digito manus sinixtræ,qui minimo est proximus, in sponsalibus inseri soleat.*

Quibus Modis sponsalia contrahantur.

Sponsalia uarijs & multis modis contrahi possunt. Primò, purè, quando scilicet,uir & mulier,simpliciter purè, & absolutè se inuicem futuros coniuges pollicentur, quo casu nullus consanguineorum alterum ex contrahentibus matrimonio sibi copulare potest, imo qui contraxerunt, ut se inuicem recipiant, ecclesiastica censura moneri & compelli possunt, nisi rationabilis causa obstet,vt infra dicemus. Diciturque purus & sine conditione sponsaliorum contractus,quando non est expressa certa conditio, licet adsint multæ tacitæ,& subintellectæ, de quibus in c.quemadmodum. de iur. iur.dummodo illa tacita non exprimatur, quia

Sponsalia multis modis contrahũtur.

Purè.

B tunc

postquam filius peruenerit ad perfectam etatem, omnino adimplere debet: Nam ibi uerbum, debet, nullam contrahendi necessitatem imponit, sed idem significat quod potest, sicut in simili Doct. dicunt in l.1.ff.de iurisd. omn. iud. sed an tacitè consentire uideantur, si presentes sint & taceant. Innocen. Host. & Abb. in c, ex parte. de restit. spol. Marsil. sing. suo 147. & Nicolaus Mozzius in suo Tract. de Contra. in par. de sponsal. col.3.nu.6. & 7. tenent quòd sic si sponsalia contrahantur per patrem uel matrem, hoc enim casu taciturnitatem operari consensum dicunt: sed si per patruum, tutorem, uel alios nolunt solam presentiam sufficere, sed oportere ut illi, pro quibus sponsalia contrahuntur, expresè uel tacitè per cohabitationem consentiant. Cur diuersum non uideo? nec cur magis in sponsalibus contractis per patrem taciturnitas operetur consensum quàm in alijs? imo magis in alijs presumi debet cõsensus ex taciturnitate, quàm in contractis per patrem, quibus propter reuerentiam paternam non ita filius contradicere audet. Ex iam dictis perspicuum fit, etiam inter eos sponsalia consistere, inter quos nuptię esse non possunt. Exemplo sunt impuberes, quibus licet sponsalia, non etiam nuptias contrahere. l. quesitum. ff. de sponsal. Sic magistratus oriundam uel domicilium habentem in prouincia, quam administrat, uxorem ducere non potest; despondere tamen potest. l. si quis officium. ff. de Rit. nupt. Similiter mulier intra annum luctus nuptijs abstinere iubetur, sponsalibus non item. l. solet. ff. de his qui not. infam. itaque ob sponsalia intra annum luctus contracta, mulier lucro nuptiali non priuatur, nec alijs pœnis afficitur, quas lex ciuilis intra annum lugubrem nubentibus irrogat, quod à Senatu Tolosano iudicatũ fuisse die 21. Ianuarij 1572. refert Costan. in suo Tract. de sponsal. & Matrim. Sed dicet aliquis, Regula iuris est, quòd quotiescunque aliquid prohibetur, omnia etiam censentur esse prohibita, per quæ ad illud perueniri potest: propterea sicut tutori non licet pupillam uxorem ducere, ita nec desponsare. l. tutor. ff. de spõsal. & sicut quædam nuptiæ in persona senatorum inhibitæ sunt, ita & sponsalia. l. oratio. ff. de sponsa. Pro resolutione dic quòd prohibitis nuptijs intelliguntur prohibita sponsalia, quando militat eadem ratio prohibitionis, secus si diuersa. Vt ecce lex uetat, eum qui officium in aliqua Prouincia administrat, inde oriundam uel ibi domicilium habẽtem uxorem ducere. Primò ne gratia & fauore cognatorum & affinium uxoris aliquid iniustè & perniciosè moliatur, aut decernat: deinde, quia quandiu munere suo funguntur, magistratus metum incutere suæ ditionis hominibus possunt, atque ideo præter uoluntatem ad nuptias eos àdducere, ut propterea scripserit

Papi-

Papinianus in l. præfectus. ff. de Rit. Nupt. ratione potentatus huiusmodi nuptias prohibuisse, qua de re extat Decretum Tridentinæ Synodi sess. 24. cap. 9. quo sub anathematis pœna puniuntur Magistratus, qui quocunque modo directè vel indirectè subditos suos, vel alios cogerint, quominus libere matrimonia contrahant. Sed hę rationes in sponsalibus locum non habent, quando quidem alterius dissensu dissolui postea possunt. Item intra annum luctus uxori nubere prohibetur, non solum ob honorem uiro debitum, sed etiam ob euitandam sanguinis perturbationem, prolisq; incertitudinem. l. liberorum. §. 1. ff. de his qui not. infam. quæ ratio cessat in sponsalibus, in quibus nullum est periculum, quod turbationem sanguinis afferant. l. solet. ff. de his qui not. infam. Nimirum igitur, si in istis casibus prohibitis nuptijs non censeantur prohibita sponsalia, cùm non militet eadem ratio prohibitionis in sponsalibus, quæ militat in nuptijs: sed dum Tutor pupillam uxorem ducere, & etiam desponsare prohibetur, id fit, ne in rationibus reddendis eam Tutor circunscribat. l. libertum. & l. si quis Tutor. ff. de rit. nupt. quæ ratio tàm in nuptijs quàm in sponsalibus viget. Similiter quando senator prohibetur libertinam uxorem ducere, id est, ne dedecoretur ordo senatorius, quæ ratio militat etiàm in sponsalibus.

SVMMARIVM.

1 *Pure adiecta die, & sub conditione sponsalia contrahi possunt.*
2 *Conditionum quæ in sponsalibus internenire solent, tria sunt genera.*
3 *Contrahuntur sponsalia etiam tacito consensu & multis alijs modis.*
4 *Cur anulus digito manus sinixtræ, qui minimo est proximus, in sponsalibus inseri soleat.*

Quibus Modis sponsalia contrahantur.

Sponsalia uarijs & multis modis contrahi possunt. Primò, purè, quando scilicet, uir & mulier, simpliciter purè, & absolutè se inuicem futuros coniuges pollicentur, quo casu nullus consanguineorum alterum ex contrahentibus matrimonio sibi copulare potest, imo qui contraxerunt, ut se inuicem recipiant, ecclesiastica censura moneri & compelli possunt, nisi rationabilis causa obstet, vt infra dicemus. Diciturque purus & sine conditione sponsaliorum contractus, quando non est expressa certa conditio, licet adsint multæ tacitæ, & subintellectæ, de quibus in c. quemadmodum. de iur. iur. dummodo illa tacita non exprimatur, quia *Sponsalia multis modis contrahūtur.* *Purè.*

tunc etiam facit actum conditionalem. Abb. & Felin. in cap. 2 nu. 1. de sponsal. Secundò, contrahi possunt sponsalia adiecta die, veluti cùm quis intra certum temporis spatium aliquam se ducturum in vxorem promittit, † & tunc si per eum non steterit, quominus intra præfixum temporis spatium cum eadem matrimonium contrahat, licite ad alias nuptias transire poterit. c. sicut ex litteris. de sponsa. Abb. in c. de illis. nu. 5. eod. Tit. de sponsal. Tertiò, contrahi possunt sub conditione, cùm scilicet, in aliquem casum vel euentum differuntur, vel cùm quis se contracturum, si quid factum fuerit, vel non fuerit, pollicetur. §. sub conditione. infra de verb. ob. & conditione nondum extante, sed pendente, sponsalia nõ sunt firma, nec super eis orta est obligatio aliqua. c. de illis. & c. super eo. de condi. apposit. & ibi Abb. not. Sciendum tamen est, quòd conditionum tria sunt genera secundum Glos. communiter receptã in c. fin. de cond. appos. aliæ enim sunt turpes inhonestæ & contra substantiam aut bona matrimonij, vt illa, contraham tecum donec inuenero † meliorem nobiliorem aut ditiorem te; quæ est cõtra substantiam matrimonij; quod est inseparabile, & illa, si generationem prolis euitabis, quæ est contra bonum prolis, nec non illa, si pro quæstu te adulterandam dabis, & victum ex adulterio quæres, quæ est contra bonum fidei. Hæ omnes conditiones annihilant sponsalia & matrimonium. c. fin. de condit. apposit. c. aliquis nõ. & c. solet. 32. quæst. 2. Secundò aliæ sunt turpes aut de facto impossibiles, sed non contra substantiam, aut bonũ matrimonij, turpes vt ille, si furatus fueris: si occideris: impossibiles si cœlũ digito tetigeris. Et hę nõ annihilant sponsalia nec matrimoniũ, sed pro non appositis in fauorem matrimonij habentur, & sponsalia absque aliqua conditione contracta censentur. c. fin. de condit. apposit. & hoc, ut petulantiæ & malitiæ eorum, qui pudicitiæ imbecilis sexus insidiantur, frenum iniiciatur. Tertiò, aliæ sunt honestæ ut si pater meus uoluerit: aut si dederis mihi centum, & hæ sponsalia & matrimonium suspendunt, quousque impleantur. c. de illis. c. super eo, & c. per tuas. de condit. appos. nec interim publicę honestatis iustitia oritur. Verum bene est, quòd si ante conditionis euentum sponsus carnaliter sponsam cognouerit, videtur a conditione apposita recedere. d. c. de illis. & d. c. per tuas. de cond. apposit. Quartò, contrahuntur sponsalia etiam tacito consensu, veluti cùm patri sponsalia pro filio contrahenti pręsens filius non contradicit. c. unico. de Desponsat. Impub. lib. 6. Quintò, nuda conuentione. c. ad audientiam. de sponsa. Sextò, per stipulationem. c. 2. de sponsal. Septimò, cum iureiurando. c. de illis. de sponsa. Octauò, fidei datione, quę iuramento æquiparatur. c. peruenit. & ibi Glos. not. de

Adiecta die.

1

Sub conditione.

2

Conditionũ varia genera.

2

Tacito consensu.
Nuda conuentione.
Per stipulationem.
Iureiurãdo
Donatione fidei.

3 Fideiussorib.c.ad aures. † quod Met.caus.notat Felin.in capi. preterea. nu.15.de sponsa. Nonò, per Nuncium vel epistolam. l.sufficit. & fin.ff.de sponsa. Host.in §.qualiter.de sponsal. Decimò, anuli traditione, quę subarrhatio dicitur. c. si quis desponsauerit.27.q.2. Id quę nimirum fit, vel propter mutuę fidei signum, vel propter id magis, ut eodem pignore eorum corda iungantur.c.fœminę. 30.quęs.5. Iuuenalis Satyr.6. *Per nuncium, vel Epistolā* *Anuli traditione.*

Conuentum tamen, & pactum, & sponsalia nostra
Tempestate paras : iamque a tonsore magistro
Pecteris, & digito pignus fortasse dedisti.

Aduertendum tamen est, quòd ad hoc, vt contrahantur sponsalia, non sufficit anulum à viro mulieri dari, nisi vocibus exprimatur vel aliter significetur anulum in hoc dari, & illum mulierem sponsaliorum nomine recipere c.illud. 15.q.1.c. ne quis. 22.q.2. Imola in c. tenor. de re iud. Et si dubium sit vtrum ratione sponsaliorum, an nuptiarum datus sit anulus, nam & nuptias, & sponsalia significare potest, Iudex consuetudinem patriæ & omnes negocij circunstantias diligenter obseruabit ac perpendet, & si præsumptio quæ ex anuli traditione oritur, alijs adminiculis fulciatur & probabili coniectura iuuetur, vel nuptias, vel spōsalia intercessisse pronunciabit. c. illud. de Præsump. c. 1. de Matrim. contract. contra interd. Eccles. Abb. in c. vlt. de Desponsat. Impub. Qui dicit, quòd si anulus nō ponatur in digito, sed tradatur in manu, præsumitur potius donatio quàm sponsalia, nisi consuetudine aliud obseruetur. Regulariter enim pronubus anulus digito manus sinixtrę, qui
4 minimo est proximus, inseri † solet. huius rei ratio redditur in c.fœminæ. 30.q.5. scilicet, quòd in eo vena quædam sanguinis sit, quæ ad cor vsque perueniat.

SVMMARIVM.

1 *Qui sponsalia contrahit, matrimonium etiam contrahere compellitur.*
2 *Ecclesia quandoque tolerat minus malum, vt maius euitetur.*
3 *Sequuta copula sponsalia in matrimonium transeunt.*
4 *An per oscula amplexus & alia signa, sponsalia in matrimonium transeant.*
5 *Ex sponsalibus publicæ honestatis Iustitia oritur.*
6 *Pars dissoluens sponsalia arrhas datas amittit.*
7 *Si alter desponsorum priusquam nuptiæ celebrentur, excedat è vita, donatio vtrinque facta rescinditur.*

Qui sint Effectus sponsaliorum.

Primus effectus.

PRimus & principalis effectus sponsaliorum est, quòd sponsus & sponsa altero eorum inuito cum alio contrahere non possunt, sed præmissa monitione per Censuram ecclesiasticam matrimonium contrahere & consumare compelluntur. c. ex literis Siluani Episcopi. de sponsal. vsq; adeo † tamẽ, vt
1 si Iudex videat sponsam, vel sponsum ita obstinatum esse, vt libere consentire nullo pacto coniugio velit, potius monitione vti debeat quam exactissima coactione, ex qua consensus sequutus, nec liber esset prout in matrimonio requiritur, nec vere consensus dici posset, vnde infelices exitus è talibus nuptijs euenire par esset, quæ mala sunt omnino euitanda; vt Iudices ecclesiasticos admonet Summ. omnium Præsul & Pontifex in c. requisiuit. de sponsal. quorum prudentiæ & arbitrio hoc remittit. Et sic potius tolerari debet fractura huius fidei quàm coactio matrimonij, maioris mali euitandi causa. Ecclesia enim quãdoque tolerat minus malum præsens, ob euitandum
2 maius † malum futurum, quod verisimilibus cõiecturis speratur, sicut etiam meretrices tolerat ob euitandam promiscuam luxuriam in R.P. & fœdissimas coniunctiones, tametsi meretrices esse & ad eas accedere mortale peccatum sit. c. meretrices. 32. q. 4. D. Thom. 4. sent. dist. 33. q. 1. Arti. 3. Illud tamen obiter adnotandum est, aliud esse offerre materiam minoris mali, aliud inducere ad minus malum, vt maius euitetur. Illud enim licet, hoc peccatum est, cùm non sint facienda mala vt eueniat bona, nec minora mala vt maiora euitentur. Sic Gen. cap. 37. Iudas obtulit fratribus materiam minoris mali, nempè venditionem Ioseph, vt euitaret maius malum, occisionem scilicet, quo consilio vsus fuit etiam Ruben, qui eodem animo euitandi homicidium, eisdem fratribus dixit, non occidamus eum, sed proijciamus in cisternam veterem.

Secundus effectus.

Secundus effectus est, ꝙ si sequatur copula carnalis huiusmodi sponsalia, verum matrimonium efficiuntur, quia licet
3 non † concubitus, sed consensus faciat matrimonium, tamen hoc ipso coniunctionis actu satis superq; consensus exprimitur. c. is qui. de sponsal. Ecclesiaq; præsumit sponsum qui carnaliter ad sponsam accedit, potius promissionem ad effectum deducere velle quàm crimen fornicationis comittere, iuxta tex. in l. meritò. ff. pro Socio, aduersus quam præsumptionem cùm sit iuris & de iure iuxta Glos. communiter receptam 12. d. c. is qui, nõ admittitur probatio in contrarium. l. antiquæ. C. ad Sen. Velleia. & l. fin. C. ad Macedon. nisi esset probatio quæ

indirectè & per obliquum ipsi præsumptioni obuiaret. Veluti si sponsus probare velit, sponsalia illa ante coitum mutuo consensu, vel aliàs legitimè soluta fuisse, vt in cap. 2. de sponsal. vel nulla fuisse propter aliquod impedimentum, hoc enim casu admitti debet. Abb. & Præposit. in d. c. is qui fidem. Gl. in Cle. vnica. de Probat. Felin. in c. Quanto. de Præsumpt. Ampliatur hoc quòd sponsalia per coitum in matrimonium transeant, vt procedat etiam, quando contracta essent duo sponsalia, secunda enim sponsalia in matrimonium per copulam cum secunda sponsa contingentem transeunt. Io. Andr. Ant. & Præpos. in c. is qui fidem. de sponsa. Syluester in verbo, sponsalia. q. 10. Nec obstat quòd secunda sponsalia primis non præferantur, nec eis præiudicent, etiam si secunda sint iurata. c. sicut. de sponsa. nam secũda per hoc nõ sunt nulla, ut aduertit Cou. de sponsal. Part. 1. cap. 4. §. 1. nu. 10. Sed valent vi promissionis ad hoc, vt si quando contingeret mori primam sponsam, vel ad matrimonium impediri, vel dissolui prima sponsalia, teneatur sponsus cum secunda contrahere matrimonium. Secundò ampliatur etiam si sub conditione contracta fuissent sponsalia, veluti si pater consenserit, nam per copulam videtur recedere à conditione apposita etiam si protestetur se nolle recedere à conditione: talis enim protestatio nihil ei prodest. cap. per tuas. & ibi Glos. de condit. apposit. Tertiò ampliatur vt procedat etiam in spõsalibus incertis: vnde si quis iurauerit se ducturum vnam ex tribus filiabus Titij, deinde vnam illarum carnaliter cognouerit, verificantur sponsalia, quæ antea erant incerta, & simul transeũt in matrimonium de præsenti. Host. & Abb. in c. ex literis. el 2. de sponsal. Couar. dicens communem. Part. 1. cap. 4. §. 1. nu. 17. Per nixum autem copulæ, deductionem in † domum sponsi, oscula, amplexus, & similia, spõsalia non transeunt in matrimonium secundum Coua. vbi supra & in §. sequenti. nec non Nauar. ca. 22. nu. 28. Cessat hodie effectus iste, stante dispositione Conc. Trid.

Tertius effectus est quòd licet ex sponsalibus de futuro non oriatur affinitas, tamen † oritur Iustitia publicę honestatis, cuius causa olim impediebatur matrimonium contrahi inter consanguineos sponsi & sponsam, & inter consanguineos sponsę & sponsum vsq; ad 4. gradum per mortem vel alio modo sponsalibus rescissis. c. iuuenis, c. ad audientiam. & cap. sponsam. de sponsal. hodie tamen ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 3. in primo tantùm gradu prohibetur. Olim etiam duę erant species publicę honestatis, vna quæ ex sponsalibus, de qua est sermo noster, altera q̃ ex secũdis nuptijs contrahebatur, veluti habeo uxorẽ Catherinam: mortua Catherina cõtraho cum Iustina, ex qua suscipio filios & filias, hæc proles olim cum nullo consanguineo

Tertius effectus.

Margin numbers: 4 (beside "nem in † domum sponsi"), 5 (beside "oriatur affinitas, tamen †").

neo Catherinæ primæ uxoris meæ contrahere poterat, vt constat ex c.si qua mulier. 35.q.10. Sed hodie species hæc publicæ honestatis sublata est per tex. in c. non debet. de consangui. & affinit. & soboles ex secundis nuptijs suscepta consanguineis prioris viri aut vxoris rectè copulari potest. d.c. non debet.

Quartus effectus.

6 Quartus effectus est, quòd pars dissoluens huiusmodi sponsalia † vel per quã stat quo minus matrimonium contrahatur, arrhas datas vel acceptas amittit & tantundem de suo reddere cogitur. l.mulier. C.de sponsal.

Quintus effectus.

7 Quintus effectus est, quod si alter desponsorum priusquam nuptiæ celebrentur, excedat è vita, donatio vtrinque facta rescinditur † & vel superstiti, vel eius hæredi restituitur, nisi causa vt nuptiæ non celebrarentur, defuncti persona iam præbuisset. l. 3. C. de sponsa. hodie enim sponsalitiæ donationes semper tacitam conditionem habent, si nuptiæ sequantur. l. quum veterum. C.de Donat. Item nisi osculum interuenerit, nam tunc ex rebus sponsæ donatis, ipsa sponsa dimidiam partem lucratur, & altera demortui sponsi hæredibus restituitur. & ratio est, quia osculo dato virginitas quodammodo delibata videtur. l.si à sponso. C.de donat. ante nupt.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia mutuo contrahentium dissensu dissoluuntur.*
2 *Dissoluuntur etiam per absolutionem factam à Iudice, eo quod quis contraxit intra pubertatis annos.*
3 *Nuptijs per verba de præsenti contractis dissoluuntur.*
4 *Propter affinitatem superuenientem.*
5 *Propter ingressum Religionis.*
6 *Propter fornicationem carnalem & spiritualem.*
7 *Propter lapsum temporis in contractu sponsaliorum constituti & multis alijs modis de quibus nu. 8.9.10.& 11.*

Quot modis sponsalia dissoluantur.

Sponsalia soluuntur. Mutuo contrahentium dissensu.

Sponsalia de futuro multis modis dissolui possunt. & primò, mutuo contrahentium dissensu dissoluuntur. c.2. de sponsal. & hoc quamuis iuramento firmata sint iuxta communem Doctorum sententiam in c. præterea. de sponsa. quam sequitur
1 D.Thom. † 2.2.quest.89. Artic. 9. & Decius approbat consil. 368.col.ult. Dubium tamen est si sint principaliter iurata propter Deum, an per partium remissionem dissoluantur. Veluti cùm quis iurat se matrimonium contracturum cum aliqua paupere ob amorem Dei & ob eleemosynam. Nauarus Cardinalis

dinalis opinionem sequentis in suo Enchirid. cap. 22. nu. 5. credit dissolui posse. Contrarium tenet Innoc. & Abb. in d. c. præterea, & Syluest. uerbo, sponsalia, quæst. 9. Ego sic distinguendum esse existimo. Aut promissio principaliter facta fuit Deo, licet ad fauorem tertij, (ut si dicatur) promitto Deo accipere talem in uxorem, & tunc quia est promissio facta Deo, mulier remittere non potest, licet ad eius utilitatem facta sit, quia non principaliter facta est mulieri, sed Deo; imo talis promissio facta Deo sapit uotum quod per partem remitti non potest. Aut promissio facta fuit principaliter mulieri; ut si dicatur. Promitto te in uxorem accipere amore & intuitu Dei, & tunc per partem remitti potest, & ratio est, quia talis promissio facta est principaliter parti & non Deo, & sic ad utilitatem partis, ideo per partem etiam remitti potest. Secundò, dissoluuntur sponsalia per absolutionem factam à Iudice eo quod quis ante pubertatis annos contraxit: potest enim qui impubes sponsalia

Per absolutionem factā à iudice eo quod quis impubes contraxit.

2 contraxit, † postquam ad pubertatis annos peruenit, petere ab eis absolui, nisi pubes factus expresse uel tacite eis consenserit, ante tamen pubertatem dissolutionem petere non potest, & hoc idem locum habet, etiam quando ambo impuberes contraxerunt, nam antequam ad pubertatem perueniant, contractus dissolutioné petere minimè possunt. c. d. illis. el 1. & c. à nobis. de despons. impup. sed solùm puberes facti. Tertiò, dissol-

Per matrimoniū de præsenti.

3 uuntur sponsalia, † per matrimonium uerbis de præsenti contractum, etiam non sequuta copula. c. sicut. de sponsal. Nec obstat tex. in c. 2. de sponsa duorum, cuius hec sunt uerba. Accepisti illam in uxorem tibi, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam: nam loquitur de sponsalibus præsenti consensu contractis, quæ sine dubio dissolui non possunt, per sequens matrimonium, etiam concubitu consumatum. c. pœn. de sponsa. c. licet. de sponsa duorum. At nos loquimur de sponsalibus quæ verbis in futurum relatis contrahuntur & spem tantum futuri matrimonij continent, & hæc sequentia verbis de præsenti contracta dissolui posse dicimus. Item & per sponsalia de futuro copula sequuta dissoluuntur secundum iura antiqua, secundum quæ sponsalia transibant in matrimonium per copulam. c. veniens. el 2. de sponsa. quod tamen hodiè cessat iure nouo Concil. Trid. de quo diximus supra. Quartò dissoluuntur sponsalia propter affinitatem superuenientem, ve-

Propter superuenientē affinitatem.

4 luti si quis fide interposita desponsauit † aliquam, & deinde propinquam ipsius carnaliter cognouit intra gradum prohibitum. c. veniens. de eo qui cognou. consangu. vxor. suæ, & ca. super eo. de consangu. & Affinit. hodie gradus prohibitus propter affinitatem ex illicita copula prouenientem, est vsque ad secūdū gradum tantum secundum Conc. Tri. sess. 24. c. 4. licet

olim

olim esset vsque ad 4. adeo quod hodie si quis cognouerit consanguineã sponsę suæ intra secũdũ gradũ non poterit amplius propter affinitatem con sponsa contractam eam in vxorem ducere, secus est tamen si vlterioris gradus consanguineam sponsæ suæ cognouerit. Quintò, dissoluuntur propter ingres-
5 sum religionis, c. veniens. qui clerici † vel vouent. hoc enim casu soluitur etiam matrimonium ante copulam, secundum tex. in c. ex publico. de conuers. coniugat. Ideo multò magis sponsalia solui debent. Sed dubium est, an alter libere cum alio, vel alia ante professionem contrahere possit. Dic secundum Nauar. cap. 22. nu. 26. & Sylue. in verbo, sponsalia. quæst. 10. quòd sic, ea ratione, quia Nouitiatus est iusta causa discedendi à spõsalibus, eo quod dedit causam ut ioco & serio, animo irato & pacato possit improperari ei, quòd fuit religiosus & inconstãs, & alia quæ materiam præstare possunt ringendi inter se. Sextò, soluuntur propter fornicationem post spõsalia sequutam: ideo si sponsa cum alio fornicetur, non tenetur sponsus cum ea matrimonium cõtrahere, etiam si sponsalia iurata fuissent. c. quemadmodum. vbi Abb. & Doct. de iur. iur. & è conuerso si sponsus fornicetur, non tenetur sponsa cum eo matrimonium contrahere. Attamen si non obstante fornicatione sponsi, spõsa velit sponsum ipsum in virum accipere, cogitur sponsus matrimonium contrahere; quia hæc facultas dissoluendi sponsalia propter fornicationem conceditur tantummodo ei cui facta est iniuria secundum omnes. Ampliatur etiam si sponsa vi cognita fuisset, nam adhuc sponsus non tenetur eam in vxorem accipere. ita Glo. in d. c. quemadmodum. communiter per Io. Andr. Abb. Imol. & alios approbata: nemo enim cogitur cõ
6 trahere † bigamiæ vitium, ut inquit Abb. in c. discretionem. de eo qui cognouit consang. vxor. suæ. Septimò dissoluuntur propter fornicationem spiritualem etiam quando scilicet, alter eorum efficitur hæreticus. c. non solum. 18. q. 1. Octauò, propter lapsum temporis uel diei in contractu sponsaliorum ex conuentione partium constituti. c. sicut. & ibi Gloss. extra de sponsal. Intellige quando terminus adijcitur sponsalibus ad limitandam obligationem & ad eam restringendam ita ut lapso termino expiret: tunc enim extinguitur obligatio: ille tamen, per quem stetit, tenetur ex illa culpa & pęnitentia propter uiolatam fidem ei imponitur, vt in d. c. sicut. Secus tamen est, vbi
7 dies † adijcitur obligationi iam perfectę & contractui iam consummato, nam tunc dies potius censetur adiecta ad solemnizandum effectum obligationis, quàm ad extinguendam ipsam obligationem. Ideo dicit Abb. in d. c. sicut, quòd si contractis iam puris spõsalibus postea tractetur de die nuptiarum, lapsus illius diei non liberat sponsum à promissione & sponsione ma

tri-

trimonij contrahendi, etiamsi ipse illo die paratus esset contrahere. sequitur Syluest. verbo, Sponsalia. quæst. 10. Couar. de Sponsal. prim. part. cap. 5. nu. 8. quamuis Præposit. displiceat. Nonò, soluuntur sponsalia per sacri ordinis susceptionem. Ant. & Io. Andr. in Rubr. de sponsal. Nauar. cap. 22. nu. 27. Decimò si sponsus vagetur per orbem & per triennium absit. c. de illis. de sponsal. & l. 2. C. de repud. quod si iusto impedimen
8 to detineatur, non temerè † sponsalia erunt soluenda, sed attenta sponsæ qualitate, quæ forsan ex mora periculum pateretur. Host. in c. de illis. Vndecimò, per omissionem implementi eius quod promissum est, siue voluntariam, siue inuoluntariam. Ideo si sponsa certam quantitatem pro dote dare promisit, & eam postea dare nolit, vel non possit, liber erit sponsus ab obligatione. Io. And. & alij in c. de illis. de condit. apposit. Idem dicendum est de quacunque alia conditione interueniente, si conditio deficit. Duodecimò, soluuntur per votum simplex castitatis. c. veniens. qui cleric. vel vouent. matr. contrah. poss. Secundum communem intellectum. Intellige
9 verum, † quoties votum præcedit sponsalia, nam tunc impedit & dirimit etiam iurata: sed si votum sequatur post sponsalia, tunc tenent sponsalia, quia alter in alterius præiudicium vouere nequit. Glos. Innoc. & Abb. in d. c. veniens. qui cleric. vel vouent. Decimotertiò, soluuntur per famam Canonici impedimenti ad cõtrahendum inter eos, si de fama doceatur. c. cum in tua. de sponsal. Decimoquartò, per superuenientem capitalem inimicitiam inter sponsos, alter enim hoc casu separationem petere potest secundum Host. in summa de sponsal. §. fin. per rationem de qua in c. 2. & c. requisiuit. eod. Titul. de sponsal. Decimoquintò, per morum asperitatem alterius contrahentium. Abb. in c. veniens. qui cleric. vel vouent. Syluest. verbo sponsalia. quæst. 10. Naua. cap. 22. nu. 27. Decimosextò, per superuenientem cognationem legalem vel aliud impedimentum de quibus infra in 2. parte videbimus. Decimoseptimò, propter lepram paralysim similemve morbum, nec non
10 propter vitium quod oris formam † deturpet, veluti si oculus eruatur, nasus præscindatur, vel alius corporis defectus magnam deformitatem vel debilitatem inducens inferatur, licet superuenientes morbi & corporis deformitates iam contractum matrimonium non dirimant. c. fin. de coniug. lepros. & c. quemadmodum. de iur. iuran. & hoc ne sibi inuicem displiceant, & matrimonium sic contractum malum exitum sortiatur. Decimooctauò, soluuntur sponsalia per aliquid noue superueniens, quod si præcessisset, non fuissent contracta secun-
11 dum D. Thom. in † 4. sent. dist. 27. An autem in prædictis casibus sponsalia soluantur ipso iure, vel sit necessaria iudicis Ec-

Per ingressũ religionis.
Propter fornicationem carnalem.
Propter hæresim.
Propter lapsum tẽporis
Per sacri ordinis susceptionem.
Si spõsus vagetur p orbẽ
Per omissionem eius q promissũ est.
Per votum castitatis pcedens.
Per morum alterius asperitatem.
Per superuenientẽ cognatione legalẽ.
Propter leprã paralysim.
Per aliquid noue superueniens.

ecclesiastici autoritas. Io. Andr. in c. de illis. de sponsa. & Host. in sua summa. §. fin. communiter recepti tenent, autoritate iudicis ecclesiastici dirimenda esse, coram quo causa probari debet, & ideo qui absque tali autoritate cum alia contraheret, grauiter peccaret. c. si duo pueri. de desponsat. impub. & c. seculares. 33. q. 2. Fallit in casibus in quibus ipso iure dissoluuntur, veluti quando alter religionem ingreditur, aut ipso facto cum alia verbis de pręsenti contrahit, aut notoriè fornicatus est, & generaliter in omnibus casibus, in quibus causa soluendi est notoria quantum ad veritatem scilicet quia uera est: & quantum ad iustitiam, scilicet quia de iure sufficiens est, ut quia in iure expressa est: non requiritur dicta autoritas. Sylu. verbo sponsalia. q. 11. & Nau. c. 22. nu. 28.

DE NVPTIIS,

PARS SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas nuptiarum.*
2 *Origo matrimonij.*
3 *Vnde dicatur matrimonium.*
4 *Matrimonium plura nomina habet.*
5 *Nuptiæ cur dicantur.*
6 *Quot sint matrimonij species.*
7 *Perfectum matrimonium quando dicatur.*
8 *Matrimonij definitio ponitur.*
9 *Causa efficiens matrimonij est consensus.*
10 *Verba sunt forma matrimonij.*
11 *Verba sacerdotis sunt de solemnitate sacramenti.*
12 *Signa sufficiunt tam in his qui loqui non possunt, quam in valentibus loqui.*
13 *Materia matrimonij sunt ipsi contrahentes.*
14 *Causa finalis est indiuidua vitæ consuetudo.*
15 *Plures vxores eodem tempore habere non licet.*
16 *Triplex est coniunctio.*
17 *Matrimonium bonum pacis sæpè afferre solet.*
18 *Triplex est indiuiduitas.*
19 *Quando fit separatio in matrimonio fit quò ad totum, non autem quò ad sacramentum.*
20 *Contrahentes matrimonium debent esse ambo eiusdem religionis.*
21 *Incommoda matrimonij mulieris fidelis cum viro infideli multa recensentur.*
22 *Mulier sortitur domicilium & forum mariti.*
23 *Mulier in sepulchrum mariti quando aliter non disposuit, inferri debet.*
24 *Vxor rerum omnium mariti particeps efficitur*
25 *Romulus statuit, vt fortunarum & sacrorum inter coniuges societas esset.*
26 *Quæ ad maiorem declarationem veniunt, superflua dici non possunt.*
27 *Triplex debet esse intentio eorum qui matrimonium contrahunt.*
28 *Tria sunt matrimonij bona.*
29 *Proles est bona tripliciter.*
30 *Fidei bonum triplex est.*
31 *Sacramenti bonum triplex est & tripliciter gratiam confert.*

Vtilitas nuptiarum.

Nuptiarum utilitas.

QVanta sit utilitas, imo necessitas nuptiarum, ex eo potissimum comprehendi potest, quòd veteres iubebant nouam nuptam attingere ignem, & aquam, ut declararent nuptijs non minus opus esse in uita communi,
1 quàm † aqua, & igne, duobus maxime necessarijs elementis, id quod & Cicero in lib. de Amicitia præclare declarat: nam cum uult indicare, amicitiam esse necessariam in uita hominum, dicit, nec aqua nec igne esse nobis magis opus. Musonius apud Strobæum sermone, 65. inquit, Quisquis homines nuptijs priuat, is abolet familiam, Ciuitatem, & totum genus humanum, quod absque generatione permanere non potest. Hac de causa Romani magistratus iuuentutem ad coniugium, & prolem excitandam non solum præmijs inuitarunt, sed etiam pœnis coegerunt. Furius Camillus & Posthumius cum censuram agerent, ijs qui ad senectutem cælibes peruenissent, certam pecuniam pœnæ nomine in ærarium ferre iusserunt, quod uxorium dicebatur. Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. dier. ca. 7. Sext. Fest. lib. 19. Lycurgi lege, qui cælibes vixissent, ea afficiebantur ignominia, ut à ludis & spectaculis publicis arcerentur, & qui natu iuniores erant, neque assurgebant ipsis, neque cedebant loco. narrat Plutarchus, Dercilidæ nobilissimo alioqui splendidissimoque homini uenienti in
2 theatrum, neminem † locum dedisse, quod dicerent, ne tu quidem qui mihi decedat genuisti, idque factum laudatum fuisse ab omnibus Lacedemonijs. Plato in legibus suis iubet, non cõtrahentem matrimonium intra annum 30. & 35. pendere quotannis centum, aut septuaginta, vel quadraginta drachmarum pro modo scilicet facultatum, mulctam Iunoni sacram; & ne quis ei honorem habeat, omniumque postremus habeatur, quod à Romanis diligenter est obseruatum, apud quos similiter prohibebantur conuiuijs publicis, qui non dum uxores duxerant, quibus ut interesse possent, die eius natali Augustus Imperator concessit, Dioni. lib. 56.

Quæ

Quæ sit matrimonij Origo.

OMissis ueterum fabulamentis eorum, qui putauerunt, Cecropem Atheniensium Regem ante Deucalionis tempora nuptias constituisse, ob id bifrontem eum autumantes, dicendum est, ueram matrimonij originem à summo omnium rerum opifice procedere, qui matrimonium in tribus ætatibus mundi instituit. *Matrimonij Origo.*

Primò in statu innocentiæ ante peccatum in paradiso uoluptatis. Genes. cap. 2. & tunc in officium naturæ simpliciter ratione prolis procreandę † propter reparationem Angelorum. c. sicut non omnis. §. his ita. 32. q. 2. *Ante peccatum in statu innocentiæ.*

Secundò in statu naturæ corruptę post diluuium ut habetur Genes. cap. 9. & tunc non solum in officium naturæ, sed etiam in remedium fornicationis, D. Thomas in addi. ad tertiam partem. quæst. 41. & 42. Glosa, & Cardin. à Turre Cremata in summa. 27. quęst. 2. *Post diluuiũ*

Tertiò in statu naturę reparatę & sic in legis gratia, ut Math. cap. 19. & tunc non solum ad duos fines supradictos, sed etiam in sacramentum, ut gratiam conferat. Concil. Trid. sess. 24. Canon. 1. Verum dicet aliquis, quomodo ergo Imperator supra in Tit. de iur. natur. Gentium & Ciuili dixit, quòd de iure naturę est maris & fœminę coniunctio, quam nos matrimonium appellamus? Respondeo una cum Glosa ibi, quòd Matrimonium est de iure diuino, de iure naturę, de iure Gentium, ac etiam de iure Ciuili, & Canonico. Est de iure diuino, quantum ad institutionem, de iure naturę, quantum ad instinctum coniunctionis, & conseruationem speciei, de iure Gentium quantum ad consensum, quo contrahitur, sicut alij contractus; demum de iure Ciuili, & Canonico, quantum ad solemnitates & prohibitiones, exceptis prohibitionibus in linea ascendentium, & descendentium, nec non Collateralium in primo gradu, in quibus prohibitio est de iure diuino. c. literas. §. fanè. uersic. opinioni. & ibi Glosa, & Abbas notant. Extra. de restitut. spoliat. *In legis gratia.* *Matrimoniũ est de iure diuino, de iure natura, de iure gentium ac etiam de iure ciuili, et Canonico.*

Matrimonium unde dicatur.

MAtrimonium à matre nomen accipit, eo quòd fœmina ob id potissimum nubere debeat, ut Mater fiat. August. lib. 10. contra Manich. cap. 26. vel à matris nomine, † non iam adepto, sed citò adipiscendo. Gell. lib. 18. cap. 6. Alij existimant, *Cur à Matre matrimoniũ dicatur.*

datum

datum hoc esse laboribus, quos in partu mulieres sufferunt, ut ab ipsis potius quàm à uiris coniunctio eorum nomen accipiat, Grego. in c. ultimo, extra de conuersione infidelium. Alij deniq; autumant, propter maiorem partus certitudinem, quę in matre est, matrimonium à matre dictum esse. l. 5. ff. de in ius uocando. Hinc Telemachus apud Homerum Mineruę sci scitanti, An Vlyssis filius esset? Respondit, Mater me quidem ex illo natum esse dixit. Sed ego nescio, nam proprium certus scit nemo parentem.

Quot nomina matrimonium habeat.

Plura nomina habet matrimonium. Connubium.

Synonimum est hoc uerbum, Matrimonium, pluraque nomina habet, nam quandoque dicitur Connubium, de quo Verg. Æneid. 1.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nimphæ,
Quarum, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam
Connubio iungam stabili, propriamque dicabo.

Cõtuberniũ. *Coniugium.* *Consortium.*

5 Et † dicitur Connubium ex eo, quòd uir, & mulier simul nubunt. c. connubia. 32. q. 2. quandoque dicitur Contubernium, quod est Matrimonium seruorum, de quo in l. cum ancillis. C. de Incest. Nupt. & in c. dixit Sara. 32. q. 4. Quandoque dicitur coniugium, quia simul coniunguntur Mas & fœmina. c. aliquando. 32. q. 2. Inde coniuges, quòd sint pares eiusdem iugi, Sext. Fest. lib. 9. Interdum uocatur Consortium. l. si donationum. C. de Nupt. Et denique matrimonium Iuris Consulti sępè nuptias appellant. c. nuptiarum. 27. q. 1. Dictæque sunt nu-

6 ptię † pluribus de causis.

Nuptiæ.

Primò à nubendo, idest, uelando, eo quia mulieres postquã nuptę sunt, uelo caput, quasi nube, cooperire & uelatę incedere debent. c. mulier. 33. q. 5. & hoc in signum subiectionis, & iugi maritalis, ut sciant se uiro subiectas & discant humiles esse. c. fœminę. 30. quęst. 5. quod Rebeccam Isaac iam desponsatam fecisse legitur. Genes. cap. 24.

Secundò, quia honestas nuptiarum, quasi nubes cooperit turpitudinem naturę corruptę. c. sicut non omnis. 32. quęst. 2.

Tertiò, quia sicut nubes reddit nos innoxios ab ardore Solis, ita nuptię nos innoxios reddunt ab ardore libidinis. Plerumque tamen nuptię accipiuntur pro festiuitate, & solemnitate nuptialis diei, & conuiuij, ut in Euangelio de Nuptijs in Cana Galileę dicitur.

Quot

Quot sint species matrimonij.

VAriæ & multæ sunt matrimonij species. Aliud enim dicitur *Matrimonij species multæ sunt.*
Ecclesiasticum, quod inter Episcopum & Ecclesiam, con
sistit, de quo in c. quanto. & c. licet. & ibi Doct. de translat. Epi
scopi, & de hoc loquitur Apost. ad Thimoth. dum ait; Opor- *Ecclesiasticũ*
tet, Episcopum esse unius uxoris uirum, hoc est, unius ecclesiæ
uirum. Aliud dicitur spirituale, quod inter Christum & ani-
mam nostram per ingressum religionis contrahitur. de quo in *Spirituale.*
Tit. de conuersione coniugat. & hoc modo Moniales dicun-
7 tur sponsæ Dei. Aliud dicitur † Carnale, quod inter uirum & *Carnale.*
uxorem contrahitur, & de hoc agendum est à nobis. Matrimo
nium hoc Carnale tripliciter diuiditur, aliud enim dicitur pu- *Carnale multiplex.*
tatiuum, idest, non verum, quod contrahitur inter personas
prohibitas contrahere, quæ reputantur coniuges, licet in veri *Putatiuum.*
tate coniuges esse nõ possint, vt per Lupum in Rubrica de do
nation. inter virum & vxorem. §. 36. in principio. Aliud dici-
tur legitimum, idest, secundum leges gentium legitimè con- *Legitimum.*
tractum, non autem in fide Christi, quale est matrimonium Iu
dæorum, & Infidelium. de quo in cap. Quanto. & in c. gaude-
mus. de Diuort. Inter quos matrimonium ex mente D. Tho-
mæ consistit secundum quòd est in officium, non secundum,
quòd est sacramentum, vel secundum quòd est ordinatum ad
prolem secundum perfectionem naturæ, non autem secun-
dum perfectionem gratiæ. Aliud dicitur ratum, idest, ab Eccle- *Ratum.*
sia ratificatum, quod inter Christi fideles legitime contrahi-
tur. c. 1. & c. caue. 28. quæst. 1. Hoc rursus triplex est. Aliud ini-
tiatum, idest, per verba de futuro cõtractum, & est idem quod
sponsalia de futuro, c. cum initiatur. 27. quæst. 2. Aliud contra- *Initiatum.*
ctum & non consumatum, quod per verba de præsenti contra *Contractum & non consumatum.*
hitur, sed per copulam non est adhuc consumatum, & est idẽ
quod Nuptiæ, siue sponsalia de præsenti. c. sufficiat. 27. quæst. 2.
Aliud consumatum per carnalem copulam, & hoc dicitur per
8 fectum matrimonium. Perfectum † intelligo, quantum ad vin *Consumatũ*
culum, & quantum ad significationem, nam licet matrimo-
nium ante copulam perfectum sit quantum ad vinculum, &
sanctum ex sanctitate sacramenti, vt fuit inter Mariam, & Io-
seph. c. beata. c. coniux, & c. omne. 27. quæst. 2. Imo tantò san-
ctius, quantò à carnali coniunctione alienius, secundum D.
Augustinum ad Æditiam, cuius verba ad id refert Magister
Sentent. libr. 4. Distinction. 26. tamen perfectum non dicitur,
quantum ad significationem, quia non omnia illa significat,
quæ significaret carnali copula consumatum. ita explicat Co-
loniense

lonienſe Concilium Tit.de Matrimon. c. Verum. c. ſed dices. Abbas in c. Debitum.in.1. notab. de Bigamis. Matrimonium enim ante copulam ſignificat charitatem, quę conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam, ad quod pertinet illud, quod dicit Apoſtolus, qui adhęret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo. Poſt copulam deſignat conformitatem, quę conſiſtit in carne inter Chriſtum, & Eccleſiam, ſiue inter Chriſtum, ideſt, diuinitatem, & humanam carnem, quam in vtero Virginis ſuſcepit. c. debitum. de Bigamis. Ideo matrimonium, quod non eſt commiſtione corporum conſumatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractum. Fuit igitur inter beatam Virginem, & Ioſeph perfectum matrimonium, ſed perfectum, non ex officio, ut explicat D. Auguſtinus in c. Inſtitutum. 27. quęſt. 2. ſed ex ijs, quę comitantur officium coniugij: ex fide ſcilicet, prole, & ſacramento, quę omnia inter Chriſti parentes fuiſſe, auctoritate eiuſdem Diui Auguſtini probantur.

Quid ſit Matrimonium.

MAtrimonium definitur per Alex. Tertium Pont. Max. in c. illud. de Pręſump. & Iuſtinian. Imperatorem noſtrum

9 ſupra in principio de Patria poteſtate, † Maris & fœminę coniunctio, indiuiduam vitę conſuetudinem continens, quę definitio continet cauſam efficientem, materiam, formam, & effectum ſeu cauſam finalem matrimonij. In primis continet cauſam efficientem in illis uerbis, Coniunctio, intelligitur enim

10 de coniunctione animorum, cũ † non concubitus, ſed conſenſus matrimonium faciat l. nuptias. ff. de Regul. Iur. c. matrimonium. 27. quæſt. 2. Continet formam pariter in eodem verbo, Coniunctio, nam cum intelligatur de coniunctione animorũ, conſtat etiam quod talis animorum coniunctio haberi non poteſt, niſi medіantibus verbis uel ſignis, duplex enim eſt conſenſus & animorum coniunctio, internus, & externus, internus ſecundum Magiſtrum ſentent. D. Thomam, Bonauenturam, Scotum, Ricardum, & alios, quos refert & ſequitur Sotus in 3. ſentent. Diſtinct. 27. quęſt. 1. Arti. 3. non facit matrimonium. Ideo ſi puella, & adoleſcens ſibi obuiantes cupiant, & appetant matrimonialiter coniungi, non dicitur inter eos, per hanc internam uoluntatem, & conſenſum eſſe contractum matrimonium, ſed neceſſe eſt, ut talis uoluntas, & animorum coniunctio ſit externa, hoc eſt, uerbis, uel ſignis expreſſa, & ſic uerba contrahentium in definitione comprehenduntur

qui-

11 quibus cōsensus exprimitur, quę † sūt forma matrimonij. Glossa & Abbas in c. tua. de Sponsal. nu. 20. D. Thomas lib. 4. sent. distinct. 26. quæst. 2. Couar. de sponsalib. 2. part. cap. 1. §. vnico. nu. 8. Alphōsus de Viualdo in suo Candelabro in cap. de matrim. & forma, vbi dicit communem, & Nauarus in suo Emanuali cap. 22. nu. 20. Ex quo deducitur falsam esse opinionem eorum, qui volunt verba & benedictionem sacerdotis esse formam essentialem matrimonij prout Pisis in circulis falso Collega meus alioquin doctissimus putabat, & tenet Magister Cano de locis theologicis lib. 8. c. 5. ad tertium argumentum. Alphonsus à Vera Cruce in appēdice folio 13. & 26. cum sequentibus, nec non Ioannes de Cambis in suo theologicæ veritatis compendio lib. 6. cap. 38. nam si hoc esset verum, sequeretur necessariam esse illam formam, Ego vos coniungo & c. quod quidem falsum est, vt patet ex Concil. Triden. sess. 24. cap. 1. de reformat. matr. dum ait, Vel alijs vtatur verbis secūdum vnius cuiusque prouinciæ ritum. Ex quo apparet nulla verba sacerdotis esse necessaria ad essentiam matrimonij præter ipsorum contrahentium mutuum consensum verbis expressum, quoniam si essent de forma, nō relinquerentur arbitrio sacerdotis vt illa, vel alia dicere posset, sed posita fuissent verba formalia quę nulli mutare licuisset, vt in Baptismo & alijs. Verba igitur Sacerdotis, prout etiam tunc dicebam, sunt tantummo-
12 do de solēnitate † Sacramenti, & de præcepto Ecclesiæ, docet hoc Sanctus Thomas lib. 4. senten. distin. 28. quęst. 2. Artic. 3. & ibi Sotus col. 8. post Bonauent. Ricard. Scot. Paludanum & Durandum ibi, quos & alios refert & sequitur Didacus Spino à Caceres in suo Vniuersæ Iuris prudentiæ Thesauro Glosa decimaquinta principali nu. 11. Dixi supra quòd externa animorum coniunctio est quæ verbis, vel signis est expressa, quia verba non sunt adeo de formā, vt non possint per signa suppleri, sed possunt adesse signa loco verborum, quæ verbis consensum exprimentibus æquipollent, & hoc non solum in ijs qui loqui nō possunt, vt sunt muti & surdi de quibus loquitur Innocent. 3. Pont. Max. in c. cum apud. de sponsalib. sed etiam
13 in valentibus loqui, siquidē † substantia non mutatur ex accidentibus secundum magis communem opinionem, quam tenent Hostien. Ant. Card. Abbas, Prępősit. & Ioann. de Imola in c. tuę fraternitati. de sponsalib. Glosa in c. sufficiat. 27. q. 2. & Nauar. in suo Emanuali c. 22. nu. 20. Matrimonium enim est sacramentum, & de ratione & natura sacramenti est, vt sit in eo aliquod exterius sensibile signum vt notat Couarruuias de sponsalib. secunda parte cap. 4. num. 1. Nec obstat tex. in c. tuæ fraternitati. de sponsal. dum dicit, verba esse necessaria, nam debet intelligi secūdum quid quò ad certiorem probationem,

Verba contrahentium sunt de forma matrimonij.

Verba sacerdotis sunt de solemnitate sacramenti.

cum certior sit probatio, quæ ex verbis colligitur. ita Imola ibi col. 7. & est de mẽte Abbatis, vel vt patet ex Glosa & Summario per verba intelliguntur generaliter signa expressiua, inter quæ verba principatum obtinent secundum Syluestr. in sua summa in verbo Matrimonium 2. num. 7. Continet materiam

Materia matrimonij sũt ipsi contrahentes.

14 definitio † nostra in illis verbis, Maris & fęminę. Palud. lib. 4. sent. distin. 26. quęst. 4. col. 4. Adrian. 4. sent. Tract. de Matrim. quęst. 1. Capreol. in 4. sent. distin. 26. Arct. 7. sequitur Couar. de sponsal. 2. part. cap. 1. §. vnico, num. 8. & nouissime Alexander Carcerius. D. Andreę huius ciuitatis Prępositus dignissimus, Vir summa eruditione & probitate insignis in suo Tract. de sponsal. lib. 2. cap. 1. Continet denique effectum, seu causam finalem in illis uerbis, indiuiduam uitæ consuetudinem con-

Causa finalis matrimonij est indiuidua vitæ cõsuetudo.

15 tinẽs, quia † quò ad propositum debent sic animo contrahere, ut sint perpetua uitę consuetudine coniuncti. cap. solet 32. q. 2. Host. in sua summa in Tit. de Matrimo. §. 1. Præposit. in Rubr. de sponsal. col. 2. & sic consensus in matrimonio debet esse indiuiduę consuetudinis inuicem habendę. c. fœminę. 30. quęst. 5. Atque hinc secernitur hęc coniunctio ab ea quę cum meretrice, uel concubina intercedit l. 1. & pœn. C. de concubinis, quas quis non solum potest, sed debet expellere. c. meretrices. 32. q. 4. Rursus dictum est maris & fœminę, quia unus & una tantum esse debent, & non plures. Ideo qui unam uxorem habet, aliam ducere non potest. §. socrum. hoc Titu. c. gaude-

Plures vxores habere nõ licet.

16 mus † de diuor. & si quis duas ducit nõ solum fit infamis secũdum tex. in l. 1. ff. de his qui not. infam. sed etiam pœna stupri punitur. l. eum qui duas. C. ad l. Iul. de adult. quę est ut honestiores puniantur in confiscatione dimidię partis bonorum, humiliores uero cũ corporis castigatione relegentur, & item lex Iulia infra de Public. Iudic. Deus enim Adamo unicã dedit sicque affatus est. Deseret Vir patrem & matrem & adhęrebit uxori suę & erunt duo in carne una. Matth. cap. 19. & Luc. 16. semperque Dominus noster de connubio loquens non maritos, nec uxores, sed maritum aut uxorem nominat; & Apostolus Paulus in remedium libidinis suadet, ut suam unusquisque habeat, nunquã suas dicit; Ex quo constat, apud Christianos explosam esse Platonis, Zenonis, Diogenis & aliorum sententiam; qui communes uxores esse uoluerunt, nam ut inquit Firmianus illa uxorum communio nihil aliud habet pręter adulteria & libidines, & quamuis sancti patres quandoque plures habuerint ut Iacob, Dauid, & alij Genes. cap. 29. lib. 2. Reg. cap. 3. & 20. illud tamen ex reuelatione diuina factum fuit, ut demonstrat Innocen. 3. Pont. Max. in cap. gaudemus. §. nec ulli. de diuor. Comprobat Iustinus martyr in Dialogo cum Triphone Iudęo, confirmat Coloniense Conci-

llum explicans dispēsationem à summo Deo concessam fuisse ad prenunciandum uni uiro scilicet Christo plures uxores, idest, synagoga, & gentium multitudinem ueluti in unum cor pus esse iungendas, atque ita factum est, ut hac prefigurata cō- iunctione in Christo Iesu completa, hodie sicut una est Chri- sti Ecclesia iuxta illud, una est Columba mea, ita una tantum, lege gratię concedatur uxor. Didacus Couar. de sponsal. 2. par te cap. 7. §. 3. nu. 2. Concil. Trident. sess. 24. Canon. 2. Item di- ctum est in definitione, cōiunctio, triplici respectu. primo, quia est coniunctio animorum ob mutuum consensum uerbis, uel signis expressum, & tūc denotatur matrimonium contractū,

Triplex est coniunctio in matrimonio.

17 & non consumatum. secundo quia est † cōiunctio corporum per copulam carnalem propter quam fiunt una caro ut Matt. cap. 9 & tunc matrimonium consumatum comprehenditur. tertio quia est coniunctio familiarum, ex duabus enim una fit, & hoc rursus tripliciter. primo quia coniunguntur patrimo- nia uiri, & mulieris. secundo quia coniungitur in mutua ser- uitute iugum coniugale, sicut enim boues sub uno iugo labo- rantes fructus uberiores faciunt, ita etiam coniuges, unde con iugium dicitur. tertio, respectu consanguinitatum, & amici- tiarum, quas matrimonium maxime conciliat, & coniungit,

Animorū.
Corporum.
Familiarū.

18 propter quod † matrimonium sępe bonum pacis, quietisque diuturnę, publicis, nedum priuatis dissidijs, & contentionibus affert. c. 2. de despōsat. impub. exemplo est nobis Salomon qui ob id filiam Pharaonis in uxorem accepit Reg. 3. cap. 3. Demū pro fine dictum est, indiuiduam uitę cōsuetudinem continēs, ob triplicem indiuiduitatem, animorum, corporum, & sacra- menti. animorum, quia in matrimonio consensus (ut diximus) debet esse indiuiduę consuetudinis inuicem habendę. Corpo- rum ideo dicitur, propter hoc relinquet homo patrem, & ma-

Triplex est indiuiduitas in matrimonio.
Animorum.
Corporum.

19 trem, & adherebit † uxori suę, & erunt duo in carne una. cap. gaudemus. uersiculo, quia, extra de diuort. Genes. cap. 2. nec habet alter ex coniugatis potestatem sui corporis. c. si tu ab- stines. 27. q. 2. cap. quidquid. 32. quęst. 2. sacramenti, quia licet quandoque fiat separatio ex causis, de quibus in tit. de diuort.

Sacramenti.

20 fit tantummodo quò ad torum, non autem † quoad sacramen tum. tot. tit. extra de diuort. Concil. Triden. sess. 24. Canon. 5. 7. & 8. Addit definitioni traditę per Imperatorem Modesti- nus. I.C. in l. 1. ff. de Ritu Nupt. uerba hęc, Diuini, & humani iuris communicatio. Dicit diuini, quia cōtrahentes matrimo- nium debent esse ambo eiusdem religionis. propterea qui ue-

Contrahentes matrimonium debent esse ambo eiusdem religionis.

21 rę & catholicę religionis sunt, alumni cum † paganis, iu- dęis, uel turcis nuptias contrahere non possunt. c. caue. & c. si quis iudaicę. 28. q. 1. l. ne quis. C. de iudęis. Tales enim nuptię piorum cum impijs adeo semper inuisę sunt rerum omnium

effectori, ut olim proluuie, & inundationibus omnia, quę super faciem terrę erant, penitus deleuerit, quòd filij Dei, hoc est, filij Seth filias hominum impiorum uxores sibi adiunxissent, ut Genes. cap. 6. dicitur, hinc D. Paulus in priore ad Co-
22 rinth. epist. cap. 6. Nolite, inquit, iugum ducere †cum infidelibus: quę est enim participatio iustitiæ cũ iniquitate? aut quæ cõmunio lumini cum tenebris? Scitum est illud 3. Reg. cap. 11. Et auerterunt uxores alienigenæ cor Salomonis post deos suos, Celebre est etiam illud oraculum quod diuino afflatu Moses effudit Deuteronomio cap. 7. quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, & deleuerit gentes multas coram te, multo maioris numeri quã tu es, & robustiores te, tradideritque eas Dominus Deus tibi, percuties eas usque ad internicionem: non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum: neque sociabis cum eis cõiugia; filiam tuam non dabis filio eorum, nec filiam earum iunges filio tuo. Sed & Nehemias lib. Esdræ. 2. cap. 13. inquit, & adiuraui in Deo vt non darent filias suas filijs eorum, & non acciperent de filiabus eorum filijs suis, & sibimet ipsis, dicens: An non Salomon in illis peccauit? & certè in multis gentibus nõ erat Rex similis ei, & dilectus Deo suo erat: ipsum tamen in peccatum exteræ mulieres pertraxerunt. Plura hac de re disseruit D. Cyprianus lib. 3. ad Quirinum, B. Augustinus lib. 1. de adulter. cõiugat. & Tertullianus lib. 2. ad uxorem, ubi commemorat incommoda matrimonij mulieris fidelis cum uiro infideli. Adde quòd in talibus nuptijs nullum matrimonij bonum esse potest.

Deus vetat coniugia cũ infidelibus.

Primò enim deest bonũ prolis educandæ ad cultum diuinũ, quoniam quilibet coniugum niteretur prolem ad proprium cultum inducere. Ideo Exodi c. 3. Deus de Amorrhæis Chananeis, & alijs quibusdam populis loquẽs Moysi dixit; Caue ne unquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruina, nec uxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari, & faciant filios tuos in deos tuos.

In nuptijs infidelium omnia matrimonij bona desunt.

Secundò deficit bonum fidei, quod non est, vt tantum seruetur fides homini, sed etiam Deo, siue ad Deum, & propter Deum, quia timore, & amore Dei seruanda est fides coniugij. quod cessat in infidelibus.

Tertiò deficit bonum Sacramenti, quia non est ibi perfecta significatio Christi ad ecclesiam, dicit humani iuris communicatio, quia vxor sortitur domicilium, & forum mariti. l. vltima.
25 §. item rescripserunt. ff. ad Municipal. eundemque †vidua retinet, donec ad secundas peruenerit nuptias, l. filij. §. j. eod. titul. ff. ad Municipal. Mariti honoribus decorantur. l. fœminæ. ff. de Sena-

Mulier sortitur forũ mariti.

Senatoribus, & personalia munera, quorum capaces esse possunt, non apud suam originem, sed apud incolatum mariti subeunt. l. j. C. de mulieribus, in quo loco munera sexui congruẽtia, vel honores agnoscunt. lib. 10. Cod. & quum alitér mulier non disposuit, in sepulchrum mariti inserri debet. c. vnaquæq;. *Mulier infertur in sepulchrũ mariti.*
24 13. quæst. 2. Vel dicit, diuini † & humani iuris communicatio, hoc est, diuinę, & humanæ domus; societas enim vitę quodãmodo participem ac dominam rerum omnium vxorem facit, atque ideo sacrorum. l. 1. ff. rer. amot. Hinc Gordianus Impera- *Vxor rerum omnium particeps.*
25 tor in l. 4. C. de crimine expila. hęredit. vxorem † appellat sociam diuinæ, & humanæ domus: humanę domus appellatione venit forum, & domicilium: diuinę sacra priuata intelligũtur. Erant enim apud Romanos duplicia sacra, publica & priuata. l. sacrilegi. ff. ad leg. Iul. pecul. publica dicebantur, quę in hoc consecrata erant, vt publicè colerentur ab omnibus. Sext. Fest. lib. 14. priuata erant sacra domestica, quorum meminit idem Fest. lib. 17. Cicer. 2. de Legib. Plautus in Captiu. Plinius in paneg. ad Traianum, Valer. Max. lib. 2. cap. 1. Horum vxor fiebat particeps, & hac de causa Diuini iuris communicatio matrimonium dici potest. Romulus statuit Dionysio Halicar- *Lex Romuli*
26 naseo auctore, vt † fortunarum & sacrorum inter coniuges societas esset; raptis enim per vim coniugij causa Sabinis mulieribus, quòd iniquo animo id parentes ferrent, Romulus dixit, patrum id superbia factum, qui connubium finitimis negassent, illas tamen in matrimonio, in societate fortunarum omnium, ciuitatisque participes esse, vt scribit Liuius. Sed dicet aliquis, si hęc verba Modestini Iurisconsulti, Diuini, & humani iuris communicatio, necessaria sunt, erit ergo defectiuus Iustinianus Imperator noster in definitione sua. Respondeo, defectiuum minime esse, quia compræhendi possunt etiam in definitione Imperatoris, in verbo, Coniunctio, cum de legitima, & solemni coniunctione intelligatur, secundum Card. & Prępósit. in Rubr. extra de sponsal. num. 5. Et si nimis generalis hęc responsio videatur; dic, quòd comprehendũtur in illis verbis, indiuiduam uitæ consuetudinem continens, cũ inter dispares cultu indiuidua vitæ consuetudo esse dici non possit. Abb. in c. quanto. de diuort. Nec per hoc superfluus Modestinus appellari potest, quia ea, quę ad maiorem declaratio-
27 nem veniunt, superflua † dici non possunt glo. in c. 1. de sum. trinit. & fide cathol. Butr. Host. Io. And. & alij in c. nimis. el 1. de exceß. prępat.

Quot sint Matrimonij bona.

Tria sūt matrimonij bona.

28 TRiplex debet esse intentio & finis eorum, qui matrimonium † contrahunt. Prolis susceptio, fornicationis euitatio, & gratiæ huius Sacramenti consecutio. Ideo tria etiam sunt matrimonij bona. Proles, Fides, & Sacramentum. c.om-

Proles, Fides, & Sacramentum.

29 nes.27.quæst.2. Proles est bona tripliciter, primò quia † parit Deo seruos fideles, qui eum reuerentur, & colunt. c.pudor, & c.sicut, 32.q.2. Secundò quia patriç parit ciues, qui eam replēt. l.1.ff.soluto matrim. Tertiò quia sibi parit filios, & hçredes, secundum naturale parentum desiderium agnationis suç conser-

Proles est bona tripliciter Primò, quia parit Deo seruos fideles. Secūdò, quia patria parit ciues. Tertiò, quia sibi parit filios & hæredes.

30 uandç.l.liberorum 220.ff.de verb.significa. Istud † enim uitç quod a natura datum est curriculum perbreuibus spacijs decurritur, nisi nobis ipso incursu deficientibus succedant filij, quibus quasi vitç nostrç lampada tradamus. Item vt mortales habeant in rebus aduersis, a quibus iuuentur, & quum ad senium peruenerint, a quibus alantur, ut inquit B. Hieron. lib. 1. in Iouianum.

Fidei bonū triplex. Animæ. Corporis. Honestatis.

Fidei bonum similiter triplex est. Animæ, corporis, & honestatis: Animæ ob fornicationis fugam. c.sicut, & cā.quicquid. 32.q.2. Corporis ob mutuam seruitutem, quam sibi inuicem faciunt coniuges, prçsertim in bonorum cōseruatione intra, vel
31 extra domum, quemadmodum † Xenophon docet eo libro, qui œconomicus inscribitur, quem locum vberius post Ciceronem interpretatus est Columella in proœmio libri 12. de re Rustica, ad quem libenter institutæ tractationis studiosos remitto. Nulla enim est, vt Isocrates in Nicocle ait, neq; maior, neque arctior necessitudo aut societas, quàm matrimonium.

Nulla arctior societas quàm coniugium.

Idem Columella ex eodem Xenophonte in principio dicti libri 12. refert, maritale coniugium sic comparatum esse natura, vt non solum iucundissima, verum etiam vtilissima vitç societas iniretur. Vnde Ecclesiastic.ca.26. quantum adiumenti, quantum hilaritatis, & lçtitiæ vxor proba marito suo adferat, sic ostendit: Mulieris bonæ beatus vir; nam numerū dierum eius conduplicabitur. Mulier fortis exhilarat virum suū, & annos vitç ipsius replet tranquillitate. Itaque in sacris Biblijs vxor proba dicitur auxilium, benedictio, & corona viri. Item columna quietis, gaudium domus, &c. Honoris siue honestatis, quia nuptiæ faciunt honestum id, quod turpe esset, & ruborem induceret.c.sicut non omnis.32.q.2. Sacramenti bonum pariter tribus modis causatur. Primò, vt coniunctio animorum significet vnionem animç erga Deum. qui enim adhçret Deo, vnus spiritus fit cum eo. Corinth.6. Secundò vt coniunctio corporum significet unionem verbi, & carnis, & hoc

Vxor proba dicitur auxilium, benedictio, & corona viri. Honestatis. Sacramenti bonum triplex.

modo

modo misticè dicitur Genes. 2. Et erunt duo in carne vna, id est, Deus & homo in Christo, & hoc respectu matrimonium ratum, & non consummatum, licet sacramentum contineat quo ad precedentem significationem, tamen non cõtinet quo ad hanc. Tertiò, quia vnus vir, & vnica vxor significat vnicum sponsum Christum unius eius sponsę Ecclesię, iuxta illud: Vna est amica mea, & hoc respectu matrimonium reiteratum, licet habeat Sacramentum in se secundum duas precedentes significationes, tamen † non habet secundum hãc tertiam. Gloss. & Doct. in c. debitum. de bigam. Propterea Sacramentum matrimonij tripliciter gratiam confert contra triplicem inordinationem concupiscentiæ. Prima est, quia desiderium nostrum ad omnes mulieres inclinatum ad vnam tãtum retrahit, & eius dilectionem inducit. Secunda est, quia desiderium nostrum copulę per solam delectationem ad desiderium filiorum & ad mutuum debitum promissę fidei retrahit, uel saltem concomitanter accomodat. Tertia est, quia desiderium nostrum nouæ mulieris cognoscendę ob displicentiam cognitæ retrahit ad complacentiam legitimæ uxoris, cuius copula displicentiam non inducit. Ioann. Brunell. in tract. de sponsalib. Concl. 28.

32 *Sacramẽtũ matrimonij tripliciter gratiam confert.*

SVMMARIVM.

1 *Contrahentes matrimonium liberi homines esse debent.*
2 *Hodie etiam inter seruos matrimonium rectè consistit.*
3 *An consensus parentum in matrimonio interuenire debeat.*
4 *Quæ ætas ad matrimonium sit necessaria.*
5 *Cur ducenda sit virgo.*
6 *Cur fœminæ citius pubescant quàm mares.*
7 *Aetas qualiter probetur.*
8 *An illi qui ante tempus pubertatis vim procreatricem habent, ritè nuptias contrahant.*
9 *Qualis debeat esse consensus in matrimonio.*
10 *Quæ vis, & qualis metus matrimonium nullum reddat.*
11 *Metus non rescindit matrimonium quando principaliter non infertur ad contractum, sed suapte natura, vel fortuna contingit.*
12 *An inter raptorem & raptam matrimonium consistere possit.*
13 *Error qualiter impediat matrimonium.*
14 *Multa sunt impedimenta matrimonij.*

Quæ requirantur ad iustas nuptias.

Quinque ad iustas nuptias requiruntur.

QVinque Requisita ponit Imperator hic in principio Tituli nostri, quæ ad matrimonium contrahendum necessaria

saria sunt, & sine quibus iustæ nuptiæ consistere non possunt.

De I. Requisito.

Primò requiritur, quòd contrahètes sint liberi homines.

PRimum requisitum est, q contrahentes sint Ciues Romani.§.1.hoc tit.hoc est, secundum glos. Liberi homines, nã
1 † serui non dicuntur matrimonium, sed contubernium cõtrahere.l.cum ancillis. C.de incest.nupt. Licet hodie de iure canonico etiam inter ipsos recte matrimonium contrahatur. to
2 to titul.extra de coniug.seruor. Intellige † inter seruos de iure Canonico matrimonium consistere, quoties ambo contrahentes serui sunt, uel si unus liber, & alter seruus, liber serui conditionem non ignoret. c.si quis,& c.si fœmina.29.quæst.2. Secus si unus sit liber, & mulierem seruilis status imprudéter ducat, nam ubi primum detectus fuerit error, & statim quòd scit ipsam seruam esse, potest petere separationem, dirimere matrimonium,& liber alteri copulari.c.ij.& fin.eod.tit.de cõiug.seru. Dixi statim, quod scit, quia si eam postquam audiuit ancillam esse, carnaliter cognouerit, separationem matrimonij amplius petere non potest, sed eidem in matrimonio permanere debet.d.c.ij.

Hodie etiam inter seruos matrimoniũ consistere potest.

De II. Requisito.

Secundò requiritur consensus parentum.

1 SEcundum Requisitum est, quòd consensus parentum† interueniat, in quorum potestate sunt.d.§.primo. Et hoc olim secundum iura ciuilia adeò necessarium erat, vt sine ipso legitimum coniugium dici non posset; at hodie secundum sacros canones, leges illæ, quæ in filio, uel filia nubentibus, patris consensum exigunt, ad honestatem potius, quàm ad necessitatem referuntur: honestum quippe est, & rei P. maxime cõueniens, filios filiasque præcipue in nuptijs contrahendis parentum consensum exigere. Nam & Hermione in Euripides, Andromacha propria sponsalia patris cura commissa esse palam profitetur; nec uirginalis pudoris est maritum sibi eligere, auctore D. Ambrosio libr. primo. de Abraham Patriarcha. c.9.quem Gratianus retulit in c.honorantur.32.q.2.

Hodie etiam sine cõsensu patris filius matrimoniũ contrahere potest.

Cœterum necessarium utique non est; ideo si filius, uel filia matrimonium sine consensu parentum contrahat, ualet, & tenet matrimonium.c.sufficiat.& ibi gloss.27.quæst.2.c.ueniens, el 1.de sponsal.c.cum causam.de raptor. Conc.Triden. sess.24.cap.1. Ex quo constat; filiam sine patris consensu etiã

ante

ante 25. annum contrahentem, iure ab ipso exhæredari minime posse, cum nemini iniuriam faciat, quę iure permittēte matrimonium contrahit. Host. Abb. & alij in cap. 1. de desponsat. impuber. Ampliatur etiam si filia nubat turpi, vel indigno, & pater vellet eam tradere æquo digno viro, congrua sibi constituta dote; potius enim permittenda est hęc iniuria, quæ patri fieri uidetur indirecte, quàm quòd libertas matrimonij impediatur, ita Imol. & Alex. in l. 1. num. 32. ff. solut. matr. Dec. in l. nuptias. num. 14. ff. de reg. iur. Campeg. in suo tract. de dot. parte 1. quæst. 13. Ioan. Lup. in c. per uestras. de donat. inter vir. & vxor. not. 3. §. 9.

Hæc igitur duo Requisita, scilicet, quòd contrahentes sint Ciues Romani, & quod patris consensus in matrimonio interuenire debeat, de iure Canonico amplius necessaria non sunt. Quinimo credo simul cum Guiberto Costano in suis memorabilibus quæstionibus aduersus Doctores omnes disputādi gratia, sustineri posse, etiam de iure ciuili patris consensum necessarium non esse: qua de re alibi fortasse dicam: nec huic opinioni refragari videtur Imperator noster, si diligenter expendere volumus, suadere, verbum, quo Iustinianus ipse vsus est, nulla alia ex causa certe, nisi, vt ostendat necessario secundum naturæ rationem patris consensum expectandum non esse: aliud enim est suadere, & aliud necessario aliquid requirere. Confirmo, si naturalis ratio necessario exposceret patris cōsensum in nuptijs, certe nulla differentia constitui deberet inter filium in potestate, & emancipatum, sed dispositum in vno haberet etiam locum in alio, cum naturalis ratio expers sit mutabilitatis, ideoque tolli iure ciuili; & sic emancipatione non possit. §. pen. supra de iure nat. gent. & ciuil. Præterea ait Imperator, quòd patris consensus præcedere debet, ibi, nam hoc fieri debere, & ciuilis, & naturalis ratio suadet, intantum ut iussus parentis præcedere debeat, & tamen nulli dubium est, quòd sufficit, etiam si sequatur. l. Si ut proponis huius initij, 1. C. de Nupt. ergo.

De III. Requisito.

Tertiò requiritur iusta, & legitima ætas.

Tertium Requisitum est, quòd contrahentes iustam, & legitimam ætatem habeant, hoc est, vt masculi sint pube-
4 res, idest 14. annorum, † & fœminæ viri potentes, idest duodecim. c. attestationes. de desponsat. impub. l. final. C. quando tutor, vel curat. esse desinat. Ius enim ciuile hoc tempore præsumit eos ad matrimonium consummandum idoneos, & habiles esse. Plutarchus in Numa refert, Romanos duodecimum

E an-

annum coniugio fœminarum præscripsisse, vt pudicitię, bonæque indolis facilius contraherent habitum, quòd tum vitę consuetudo ad mores informandos accommodatior videretur.
5 Qua † etiam de causa Hesiodus censet ducendam esse virginem, ibi,

Virginem autem ducito, vt eam probos mores doceas.

Hinc est, quòd si impubes desponset aliquam per verba de præsenti, non est matrimonium propter defectum ætatis, sed tantummodo iuris interpretatione, & fauore matrimonij censentur sponsalia de futuro c. fin. & c. attestationes. de despons. impub. Cur autem fœminæ citius pubescant, quàm mares, à nostris quæritur in l. qua ætate. ff. de testam. & Theophrastus lib.
6 1. de causis plant. hanc † rationem reddit: quoniam natura spissa, & sicca non facile augentur, contra laxa, & humida crescunt celeriter, vt videre est in arboribus, & plantis. atque ideo fœminas celerius augeri, & pubescere, quàm mares, quòd natura humidiore solutioreque sint. Aristoteles de Generat. animal. lib. 4. cap. 6. Intra parentem, inquit, longiore quidem tempore fœminæ concipiuntur, quàm mares: at vbi in lucem venerint, celerius perficiuntur: nam & pubes, & uigor, & senectus prius illi obtingunt. Sunt enim fœminæ natura debiliores, frigidioresque; & sexum fœmineum, quasi læsionem naturalem, & detrimentum esse putandum est. Proinde ob suam debilitatem citò ad ætatis florem, senectutemque perueniunt, quum omnia minora, ut in artis, sic in naturæ operibus citius ad finem perducantur. Macrobius Saturna. lib. 7. cap. 7. Quod citò, inquit, admouentur generationi fœminæ, non nimij caloris, sed naturę infirmioris est; vt exilia poma celerius maturescunt, robusta serius. Pubertas igitur in fœmina est post duodecimum annum completum, in masculo post decimumquartum, & sic pubertas in nuptijs ex annorum numero pendet; qui annorum numerus indicibus innotescit. Primò
7 † aspectu corporis. l. minor. 35. ff. de minor. l. si alterius. c. si minor se maiorem dixerit. Secundò testibus. l. nec omissa. C. de liberali caus. l. 2. C. de ijs qui veniam ætatis impetr. Tertiò, descriptione censuali. l. ætatem. ff. de censibus. Antiquitus enim eorum, qui censebantur, ętas in acta referri solebat. Ideo Plinius lib. 7. cap. 48. scribit, quorundam hominum longissima uitæ spacia libris censualibus fuisse probata.

Cur fœminæ citius pubescant, quàm mares.

Aetas variè probatur.

Quartò, natali professione, etiamsi à matre, vel auia fiat. l. quum de ætate. l. etiam. & pen. ff. de probat. Olim enim parentes apud Præfectum ærarij diem edebant, quo sibi erant nati liberi, ut liquet ex l. nec omissa. & l. parentes. C. de liberal. cau.

Iulius

Iulius Capitolinus de M. Antonio loquens, inter hæc, inquit, liberales causas ita muniuit, vt primus iuberet, apud præfectos ærarij Saturni vnumquemque Ciuium natos liberos profiteri intra trigesimum diem nemine imposito. Per prouincias tabulariorum publicorum vsum instituit, apud quos idē de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarij. Dionysius Areopagita prodidit in libro de Ecclesiast. hierarc. tempore Apostolorum inter Christianos moris fuisse, vt in Sacramento baptismi, seu illustrationis eius, qui initiabatur, atque sponsoris nomina Sacerdotes perscriberent, quod & hodie obseruatur. Sed oritur quæstio, si uis ipsa naturę, & generandi facultas tempus legitimę pubertatis præueniant, an prętextu uerę, & naturalis pubertatis rite matrimonium contrahatur.

An naturalis pubertas præueniens ius tribuat connubij.

8 Constat † enim apud Doctores nostros, multos etiam antę legitimum tempus pubertatis vim procreatricem habuisse. Affirmat Hostien. in c. vltimo. de eo qui cognouit cōsanguin. vxor. suę, hoc in puero vndecim annorum euenisse, Albericus de Rosate refert in suo Lexic. in verbo, Matrimonium Puellam nouem annorum peperisse, & Glosa causa 20. quæst. 1. dicit, puerum nouem annorum grauidam reddidisse nutricem suam. Diuus Hieronymus vir omni exceptione maior, in epistola ad Vitalem, Domino, inquit, teste non mentior, Quædam muliercula, quum expositum nutriret infantem, & instillaret cibos, ac nutricis officio fungeretur, cubaretque cum ea paruulus, qui vsque ad decimum iam peruenerat annum: accidit, vt plusquam pudicitia patitur, se mero ingurgitaret, accensaque libidine obscænis motibus ad coitum duceret infantem. Prima ebrietas, & alterius noctis & cæterarū deinceps fecit consuetudinem. Nec dum duo menses fuerant euoluti, & ecce fœminæ vterus intumuit. Quid plura? dispensatione Dei factum est, vt quæ cōtra naturam simplicitate paruuli in cōtemptum Dei abutebatur, à naturæ domino proderetur. Idem in eadem epistola docet subducta temporum ratione, Salomonem & Acham vndecimo seu decimo ætatis anno Roboam & Ezechiam procreasse: sed id mirabiliter factum. Quæritur ergo, An illi qui ante tempus pubertati præscriptū, vim procreatricem habent, rite nuptias contrahant, quasi vis generandi legitimam ætatem præueniens, ius tribuat connubij. Vlpianus in l. cum hic status. §. si quis sponsam. ff. de donat. inter vir. & vxor. & Pomponius in l. minorem. ff. de ritu nupt. scribunt, legitimas nuptias contrahi non posse. Contrarium, quòd imo præueniente vi procreatrice, ac generandi potestate ante legitimam pubertatem, iustę nuptiæ contrahi possint, dummodo complexus venereus pręrextu matrimonij in-

teruéniat, & simul etiam discretio adsit ad consensum coniugalem intelligendum, voluerunt summi Pontifices in c. pubesces. in cap. à nobis. in c. de illis huius initij. 2. & in c. vltimo. de desponsat. impuber. ea ratione, quia legitimæ ætatis defectum tunc dicitur supplere malitia, quæ secundum Couarru. lib. 4. decret. 2. part. cap. 5. num. 3, in duobus consistit, in discretione scilicet, ad consensum coniugalem intelligendum, & in potentia ad carnalem copulam, ideo in d. c. vltimo, hæc malitia prudentia appellatur. Concludo, fœminas post duodecimum annum completum, & masculos post decimum quartum matrimonium contrahere posse; ante non, nisi generandi potestas præueniat, & simul etiam discretio adsit ad coniugalem consensum intelligendum.

An senes matrimonium contrahere possint.

Quid dicendum de ijs, qui ob senilem ætatem pariter vim procreatricem habere non possunt? Respondeo olim ex l. Papia masculis maioribus sexagenario, & fœminis quinquagenarijs ius connubij denegatum fuisse. l. pen. C. de nupt. Ratio legis Papiæ erat, quia vix procreatrix plerunque mares post sexagesimum, & fœminas post quinquagesimum ætatis annum deficit. Plinius lib. 7. cap. 14. & nuptiæ quærendorum liberorum causa contrahuntur. l. si maior. C. de legit. hæredib. hac de causa Augustus Septimiæ nuptias improbauit, quod quum parere amplius non posset, Publio seni nupsisset. Valer. Max. lib. 7. Terent. in Adelph.

Ego nouus maritus anno demum quinto, & sexagesimo
Fiam, atque anum decrepitam ducam? id ne estis auctores mihi?

Euripides

Verum senectus Cypridem valere sinit,
Et ipsa Venus infensa est senibus.

Claudius Cæsar, vt docet Tranquillus in eius vita, cap. 23. quò ad masculos legi Papiæ derogauit, eo quia plerunque mares idonei sint ad procreandos liberos etiam post sexagesimum annum, licet fœminæ post quinquagesimum steriles efficiantur. sic Aristoteles de historia animal. lib. 5. cap. 14. inquit; Homo mas ad annum vsque septuagesimum potest generare: fœmina vsque ad quinquagesimum. Verùm id rarò: paucis enim proles in eo ætatis tempore procreata est, sed magna ex parte maribus finis procreandi est anno sexagesimoquinto, feminis quadragesimoquinto. D. Augustinus de Ciuitate Dei lib. 16. cap. 28. si fœmina, inquit, ita sit prouectioris ætatis, vt ei solita mulierum adhuc fluant, de iuuene parere potest, de seniore non potest, quamuis possit ille senior de adolescentula gignere, sicut Abraham post mortem Saræ de Cethura potuit, &

lib.3. contra Iulianum ait, quòd quum anni maris & fœminæ computati, & in vnum adducti centenos excedunt, amplius liberos procreare non possunt. At Iustinianus Imperator noster legi Papiæ tàm in masculis, quàm in fœminis derogauit, omnibus etiam decrepitæ ætatis ius cōnubij concedens. l. pen. C. de nupt. quo casu nuptiæ secundum canones non tàm incōtinentiæ remedium, quàm humanitatis solatium dicuntur. c. nuptiarum. 37. quæst. 1. Glo. in c. 2. de frigid. & malefic.

De IIII. Requisito.

QVarto & magis principaliter requiritur cōsensus eorum, qui contrahunt. c. sufficiat. 27. q. 2. Qui liber & spōtaneus
9 esse debet: ideo † quæcumque impediunt liberam præstationem huius consensus, impediunt etiam matrimonium. Impedimenta sunt tria, Defectus ætatis, vnde impuberes de presenti contrahere non possunt. Tot. tit. extra de desponsat. impub. dixi supra. Defectus intellectus, ideo furiosus non contrahit. c. dilectus. & ibi Doct. notant. extra de sponsal. nisi dilucida dierum interualla habeat, & eo tempore, quo sanę mentis est, & cessit furor, contrahat. Glo. in d. c. dilectus. sed an tempore contractus fuerit sanæ mentis nec ne, id ex ipsius actus qualitate præsumi debet. Iason in l. furiosum. C. qui testam. facer. poss. col. 5. & cōs. 178. vol. 2. ex actionibus enim & signis exterioribus iudicatur furor. l. quidam in suo. ff. de condit. instit. & fatuus dicit, qui fatua dicit, vel facit. c. legimus. 93. dist. sic nec mente captus matrimonium contrahere potest, cum intellectu careat. Socin. cōs. 47. vol. 3. col. 5. Nauar. in c. si quando. extra de rescript. exceptione. 9. colu. 30. Tertium impedimentum est inuoluntarietas, idest, non spontanea præstatio consensus. c. requisiuit. de sponsalibus. Et hęc inuoluntarietas tripliciter causatur ex vi, metu, & errore. De vi, & metu habemus in cap. cum locum. de sponsal. vbi Alexander Tertius Pont. Max. statuit matrimonium vi vel metu contractum ipso iure nullum esse. nam dum coactio & metus excludunt consensum, debent etiam consequenter actum à consensu dependentē annullare. Confert tex. in c. veniens. vbi Abb. & Doct. de sponsal. Intellige, dummodo talis sit metus, qui possit cadere in constantem virum, vel constantem fœminam. c. consultationi. in fine. de spōsal. Glosa in c. cum dilectus. de ijs quæ vi metusve causa fiunt, secus si uanus esset timor, nam ua-
10 ni † timoris nulla est excusatio. leg. uani timoris. ff. de regul. iuris. Notandum tamen est, quòd minor metus in muliere sufficit, & magis eam excusat, quàm uirum, propter

Quarto requiritur, cōsensus eorum qui contrahunt.

Tria impediunt consensum.

Defectus ætatis.

Defectus intellectus.

Defectus liberi consensus.

Vis & metus qualiter nullum matrimonium reddant.

Minor metus in muliere sufficit.

propter imbecillitatem sexus. Glos. Abb. & Præposit. in c. cum locum. de sponsal. Ideo, an metus sit talis, qui possit cadere in constantem uirum, uel constantem fœminam; pro qualitate personæ relinquitur arbitrio iudicis, qui ex circunstantijs hoc extimare debet. Glos. Innocent. & Abb. in c. cum dilectus. de ijs quę ui metusue causa fiunt. Hinc Cornelius tacitus lib. 15. scribit, Neronem ratum muliebre corpus minus impar dolori, quàm uirile à libertina tormenta incæpisse, laudaturque illius libertinæ constantia, quasi illa non sit fœminis communis. Hieroni. in epistola ad Innocent. tom. 1. meminit cuiusdam fœminæ quæ accusata de adulterio sæpissime tormentis subiecta, constans ad eo fuit, ut adultero id crimen confitente, ipsa constanter negauerit, nec unquam illud crimē palam fecerit. Laudatur & Attica meretrix, quæ familiaris Harmodio, & Aristogitoni consilia eorum de Tyrannicidio usque ad mortē excruciata Tyrannis non prodidit, cuius meminit Plin. lib. 7. cap. 23. & lib. 34. cap. 8. Ampliatur ut matrimonium metu cō- tractum ipso iure sit nullum, etiam si metū passus dederit coactioni causam; ueluti si iuuenis repertus de nocte in domo uel lecto mulieris metu armorum per patrem, uel alios consanguineos mulieris coactus sit cum ea matrimonium contrahere. l. nec timorem. §. 1. ff. quod met. caus. Glos. per tex. ibi communiter recepta in c. ueniens. el secundo de sponsalib. quem tex. dicit singularem Felin. in c. cum inter. num. 20. de except.

Secundò ampliatur, ut habeat locum etiam si iuramentum interueniat, cum per illud metus non purgetur, nec defectus consensus suppleatur. Glo. & Doct. per tex. ibi in c. significauit. de eo qui duxit quā prius polluit per adulter. Couar. lib. 4. decret. 2. parte. cap. 3. §. 5. num. 3. Limitatur, ut non procedat, quando metus principaliter non infertur ad contractum, sed

11 † suapte natura uel fortuna contingit, puta si matrimonium contractum sit ab existenti in mortis periculo, naufragij, prælij, ægritudinisue causa cum concubina, ex eo enim non erit nullum, quod timore illius periculi sit contractum, quod aliàs minime cōtraheretur. Et Ratio est, quia talis metus ad illum actum non fuit illatus. sic si quis damnatus ad mortem meretricem in uxorem accipiat, præmissa consuetudine, qua damnati ad mortem meretricem uxorem accipiētes dimittuntur, non poterit allegare matrimonium esse nullum propter metum mortis, quia is metus a nemine ad illum cōtractum agendum infertur. Couar. lib. 4. Decret. 2. part. cap. 3. §. 4. nu. 27.

Secundò limitatur, vt non procedat in simplici metu reuerentiali. veluti si filius vel filia propter reuerentiam paternam contrahat cum aliqua, vel aliquo, quem aliàs non duxisset. Glosa Abb. & Doct. in c. 1. de despōsat. impub. Glosa in c. pręsens

sens clericus.20.q.3.facit tex.in l.si patre cogente.iuncta Glo-
sa.ff.de ritu nupt.

Tertiò limitatur, quãdo post metum interuenit spontanea cohabitatio, per quam spontaneam cohabitationem si tanti temporis sit, ex qua possit præsumi sublatam fuisse timoris causam, & spontaneum consensum accessisse, purgatur metus. tex. est secundum Io. Andr. Abb. & Præposit. ibi in c. ad id. de sponsal. Oldrad. cõs.35.dicit, cohabitationem metum expurgare, quando illa cohabitatio contingit, postquam causa metus recessit, hinc Glos.in d.c.ad id, dicit, Effuge cum poteris, ne consensisse puteris. Iudex igitur valde circunspectus esse debet, nam si probabiliter timet de libero consensu virginis, debet ipsam in loco tuto & honesto deponere, ut libere valeat consensum exprimere. tex. est in c.cum locum. de sponsal. & in l.3.in fine.ff.de libero homine exhib. consuluit Paul. de Castro consi.127.vol.1.hac de causa Sacrosancta Tridentina Synodus de reform.matrim.sess.24.ca.6. Statuit inter raptorem,
12 † & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium, sed solum si Rapta à Raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illum in virum habere consenserit. De errore habetur in l. si per errorẽ. ff.de iurisdict.omnium iudic.vbi error consensum excludit, & consequenter actum a consensu dependentem, annullare debet. Sed quia non omnis error impedit matrimonium, ideo sciendum est, quòd error alius est personæ, alius conditionis, alius fortunę, & alius qualitatis. Error personæ est, quando hic putatur Vergilius, & est Plato. Conditionis, quando putatur liber, & est seruus. Qualitatis, quando putatur bonus, & est malus. Fortunæ, quando putatur diues, & est pauper. Error personæ, & conditionis, quoniam tollit consensus libertatem, impedit etiam matrimonium. Ideo si quis contrahat cum Iustina, credens esse Catherinam, non consentit in matrimonium cum Iustina. Sic qui contrahit cum ancilla, cre-
13 dens esse † liberam, nullo pacto in coniugium consentit. c. 2. de coniug. seruor. Sed error qualitatis, & fortunæ cum non excludat consensum, non impedit etiam matrimonium. Is enim qui contrahit cum Iustina paupere, credens esse diuitẽ, consentit in illam, & matrimonium cum ea contrahit. Idem est dicendum de eo, qui credit, Iustinam esse nobilem, cum sit ignobilis, vel bonam, cum sit mala. Causa 29.quæst.1.per totã. Ratio differentię est, quia error tunc impedit actum, quando contingit circa ea, quæ sunt de essentia matrimonij, nempe circa personas, & circa mutuam corporum potestatem; ideo nimirum est si impediat. At quando contingit circa qualitatem personæ, & fortunæ, non uitiat matrimonij actum, quia hęc

Error quadruplex est. Personæ. Conditionis. Qualitatis. Fortunæ.

Error qualiter impediat matrimoniũ

non sunt de essentia, Glosa singularis secundum Abb. ibi in c. cum dilectus, de ijs quæ vi, metusve causa. Sed quæro, Mulier nobilis Patauina contrahit cum aliquo, credens esse filium alicuius Regis, Ducis, Comitis, aut alterius, cuius non est, an valeat matrimonium? Quidam dicunt, valere, quia est error qualitatis, qui matrimonium non impedit. Alij negant validum esse, voluntque non qualitatis, sed personæ errorem esse. Ego ex D. Thoma lib. 4. sent. dist. 20. Syluest. in verbo, matrimonium. 8. nu. 1. & Nauato in suo Emanual. cap. 22. nu. 32. Duo capita pro resolutione & perfecta huius rei cognitione obseruanda esse censeo.

Primum caput est, quando mulier contrahit cũ aliquo, quẽ credit esse filium Regis, Ducis, aut Comitis indeterminate.

Secundum est, quando contrahit, credens esse filium Regis, Ducis, aut Comitis determinatè, puta talis. In primo capite valet matrimonium, quia est error qualitatis. In secundo est distinguendum. nam aut mulier consentit directe in personam eius, qui præsens est, nec cognitionem aliquam habet talis Regis, Ducis, vel Comitis, nec talis filij, & in hoc casu similiter valet matrimonium, quamuis credat alium esse, quia & iste est error qualitatis. Aut non consentit directe in personam præsentem, sed in filium talis Regis, Ducis, aut Comitis, & tunc quia intendit consentire in filium talis, si alius præsentetur, non valet matrimonium, quia est error personæ. eadem distinctio recipienda est etiam in eo, qui asserit se esse primogenitum alicuius, vt dictis locis Syluest. & Nauar. probãt.

De V. Requisito.

Quinto contrahentes habiles ad contrahendum esse debent. Impedimenta matrimonij multa sunt. Error, votũ, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, metus, ordo, ligamẽ, honestas, affinitas, & coeundi impotentia.

QVinto & vltimo requiritur, quod Contrahentes sint habiles ad contrahendum, hoc est, non impediti: ibi, secundum præcepta legum. Quæ impedimenta multa à Canonistis nostris referuntur, scilicet, error, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, metus, ordo, ligamen, honestas, affinitas, & coeundi impotentia. De ligamine & cultus disparitate dictũ est supra in definitione. De vi, metu, & errore in quarto re-
14 quisito. De † cognatione, affinitate, & honestate tractat Imperator infra in §. ergo non omnes. in §. affinitatis. & in §. si vxor, De alijs, scilicet, voto, crimine, ordine, & coeundi impotentia nullam mentionem facit Imperator hic in tit. nostro; nos tamen suo loco explicabimus.

§. Ergo

§.Ergo non omnes.& §.Inter eas.cum tribus seq.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio triplex est, spiritualis, carnalis, & legalis.*
2 *Spiritualis cognatio quæ sit, & qualiter matrimonium impediat.*
3 *Quæ sit carnalis cognatio.*
4 *Vnde dicatur.*
5 *Quid sit Stipes.*
6 *Quid linea.*
7 *Linea quotuplex sit.*
8 *Gradus quid sit.*
9 *Matrimonium inter Ascendentes & Descendentes vsque ad quem gradum sit prohibitum.*
10 *Nefaria & incestæ nuptia quæ dicantur*
11 *Matrimonium inter Collaterales vsque ad quem gradum sit prohibitum.*
12 *Quæ sit legalis cognatio & qualiter matrimonium impediat.*

TRactat Imperator in hoc §.& sequentibus de impedimento cognationis, quæ triplex est. Spiritualis, quæ ex Baptismo & Crismate contrahitur. Carnalis, quæ ex consanguinitate ducitur: & legalis, quæ fit per adoptionem. de cognatione spirituali † hic Imperator nullam mentionem facit, sed solum de carnali, & legali. Ego tamen vt totius materiæ perfectã cognitionem tradam, spiritualem cognationem non omittam. *Cognatio triplex. Spiritualis. Carnalis. Legalis.* 1

Quid sit spiritualis cognatio.

Spiritualis cognatio secundum Doct. omnes in Rubrica extra de cognat. spiritua. est quædam personarũ proximitas, quæ ex statuto Ecclesiæ oritur, per Baptismi & confirmationis administrationem vel susceptionem Baptizati vel confirmati, de qua extat in iure canonico integer tit. de cogn. spirit. Et hæc olim triplex erat, Paternitas, Compaternitas, & Fraternitas. Paternitas est, quę contrahitur inter baptizantem & baptizatum, & inter suscipientem & susceptum, sub qua comprehendebatur etiam suscipientis vxor, quæ tempore sacramenti à viro cognita fuisset, vt in c.1. de cognat. spiritua. lib.6. Compaternitas est, quę contrahitur inter Patrem & matrem baptizati ex vna parte, & ex altera inter baptizantem & patrinum, vel patrinos, qui ex sacro fonte suscipiunt. Fraternitas est, quæ cō- *Spiritualis cognatio qd.*

F trahitur

trahitur inter baptizatum, & filios naturales baptizantis, & patrinorum, etiam nō legitimos, & etiam habitos post baptismum. Verum hodie ex œcumenico Tridentino Concilio hęc spiritualis cognatio contrahitur tantum inter suscipientem & susceptum, & illius patrem & matrem: nec non inter baptizatum, & baptizantem, siue sit clericus, siue laicus, qui baptizat, siue vir, siue fœmina, baptizatique patrem & matrem:
2 idemque † seruandum esse in ea cognatione, quæ ex sacramento confirmationis oritur, apertissimis verbis statuit sess.24. c.2. Et quia hæc cognatio valde impedit nuptias, eadem Tridentina synodus decreuit, vt vnus tantum, siue vir, siue mulier, vel ad summum vnus, & vna, baptizatum de baptismo suscipiant. Quòd si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo prorsus modo contrahant. Cognatio verò per cathechismum, qui baptismo tanquam exordium est, (est enim cathechismus instructio quæ fit ante Baptismum, & hodie est ille actus, qui fit ante portam per sacerdotem, antequam puer admittatur ad Ecclesiam. c. ante baptismum. de cōsecrat. dist.4.) impedit matrimonium, non autem dirimit. c.2. de cognat. spirit. lib.6.

Quid sit consanguinitas.

Quid sit consanguinitas.

3 Consanguinitas, quæ generali nomine cognatio etiam dicitur, est vinculum personarum ab eodem stipite † propinquo descendentium, vel quarum vna descendit ab alia, carnali propagatione contractum. Dixi, ab eodem stipite propinquo, ex eo quod descendentes ab eodem stipite, remoto tamen, non sunt consanguinei, aliàs omnes homines cōsanguinei forent, cum ab Adamo descendant. Dixi, vel quarum vna descendit ab alia, ne patris & filij coniunctionem excludamus. Pater enim & filius sunt consanguinei, quia vnus ab alio descendit.

Vnde dicatur consanguinitas.

Vnde dicatur consanguinitas.

4 Consanguinitas dicitur à con & sanguine, quasi sanguinis vnitas: hinc † consanguinei seu cognati vocantur, quasi de vno & communi sanguine nati. l. non facile. ff. de gradibus. nec refert quò ad prohibitionem coniugij, an tales consanguinei sint producti ex vxorio coitu, an ex fornicario. c. per tuas. & ibi Abb. nu.3. extra de probat. Ioan. Andr. & Præposit. in arbore consanguinitatis. nu.5. dicam infra.

Quæ

Quæ conſiderentur in conſanguinitate.

TRia potiſsimum in conſanguinitate conſideranda ve- niunt, ſcilicet, ſtipes, linea, & gradus.

Quæ conſiderentur in cõſãguinitate.

Quid ſit Stipes.

STipes eſt perſona illa, à qua aliæ omnes perſonæ, de qua-
5 rum † coniunctione quæritur, deſcendunt, & originem ducunt, nec in computationem perſonarum ad conſtituendum gradum æqualis, vel inæqualis lineæ venit.

Quid ſit ſtipes.

Quid ſit Linea.

LInea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcen-
6 dentium, † diuerſos gradus continens, & numeros diſtinguens. Hoſtienſ. in §.quid linea. extra de conſanguinit. & affinitat.

Quid linea.

Quotuplex ſit Linea.

LInea triplex eſt, Aſcendentium, Deſcendentium, & Collateralium. Aſcendentium dicitur illa, in qua continē-
7 tur perſonæ, à quibus nos originem duximus, vt † Pater, Auus, Proauus, Abauus, Atauus, & ceteræ perſonæ Aſcendentes in infinitum. Deſcendentium, in qua continentur perſonæ, quæ à nobis originem duxerunt, vt ſunt filij, nepotes, pronepotes, trinepotes, & ceteri deſcendentes in infinitum. Collateralium, ſeu Tranſuerſalium linea eſt, in qua continentur perſonæ, quæ ex latere, & tranſuerſo iunctæ ſunt, à quibus nos non duximus originem, neque ipſe a nobis, & tamen ab vna ſtirpe, & ſanguine propagati ſumus, vt fratres, & eorum filij, Patruus, Amita, ac reliqui Tranſuerſales. Et hæc Tranſuerſalium linea rurſus duplex eſt, Æqualis, & inæqualis: Æqualis linea dicitur, quando gradus illorum, de quorum conſanguinitate quæritur, æqualiter, & pariter diſtant a communi ſtipite, veluti, duo fratres ſunt in linea æquali: vterque enim pariter diſtat a ſtipite, ſcilicet, patre, vno gradu. Inæqualis dicitur, quando vna perſona aliam in gradu præcedit, & perſonæ, de quarum conſangui-

Linea triplex eſt.
Aſcendētiũ.
Deſcendentium.
Collateralium.
Collateraliũ triplex.
Aequalis.
Inæqualis.

nitate quæritur, non pariter distant a communi stipite, ut est in fratre, & fratris filio, quia frater distat à stipite, patre, scilicet, vno gradu, filius vero fratris distat secundo gradu, & sic in inæquali linea esse dicuntur. Hæc omnia habétur in c.1.35.quæst.4.& per Tot. Tit. ff. de Gradibus. Item linea alia est paterna, cuius caput est pater, alia materna, cuius caput est mater.

Paterna. Materna.

Quid sit Gradus.

Quid sit Gradus.

8 GRadus secundū Io. And. in Arbore cōsanguinitatis, est † interuallū personarum, quo cognoscitur quota generationis distātia vna persona ab alia distat. Et dicti sunt Gradus ad similitudinem graduum scalarum, locorumve procliuium: quos ita ingredimur, vt à proximo in proximum, idest, in eum, qui quasi ex eo nascitur, transeamus, auctore Paulo Iuris Consulto in l. Iuris Consultus, versiculo Gradus. ff. de Gradibus.

Gradus unde dicti.

Quomodo Gradus computentur.

Gradus quomodo computentur.

GLoriatur Alex. 11. in c. ad sedem Apostolicam. 35. quęst. 5. se in synodo habita in Lateranensi consistorio, conuocatis ad hoc Episcopis, & Clericis atq; iudicibus diuersarum prouinciarum, errorem illorū, qui confisi legibus, quas Iustinianus Imperator de successionibus cōsanguineorum promulgauit, veterem ecclesiæ computationem graduum disturbare nituntur, sustulisse, certumque modum dinumerationi graduum consanguinitatis dedisse. Circa quod animaduertendum est, quòd in computatione graduum ius Canonicum, & ius ciuile multum discrepant, aliter enim computantur Gradus secundum leges, aliter secundum canones.

Quomodo computentur Gradus secundum leges.

Computatio graduum secundum leges.

IVris Cæsarei interpretes duas regulas cūstituunt, quarū prima ad Ascendentes & Descendentes, Altera ad Collaterales tàm equalis quàm inæqualis lineæ spectat.

Prima Regula in linea Ascendentiū & Descendētium.

Prima Regula est. In linea recta Ascendentium & Descēdentium tot sunt Gradus, quot sunt personæ, una dempta, videlicet dempto stipite, à quo supputatio initiū habet, vt

Dauid

Dauid
Salamon
Roboam
Abia
Asa

Si quæratur, quot gradu distent inter se Dauid & Asa, numerantur personæ, scilicet, Dauid, Salamon, Roboã, Abia, Asa: & sic quinque personæ reperiuntur: dempto stipite supersunt quatuor. Sunt igitur Dauid & Asa in quarto gradu coniuncti, Abia & Dauid in tertiò, Roboam & Dauid in secundo, Salamon & Dauid in primo: & sic filius primum gradum constituit, Nepos secundum, Pronepos tertium, Abnepos quartum. Secunda Regula, in Linea transuersaliũ tot sunt gradus, quot sunt personæ, stipite dempto, & hæc Regula locum habet tàm in linea æquali, quàm inæquali; numeranturque personæ ascendendo & descendendo: computando enim debemus reuerti ad stipitem, & omnes personæ ascendendo vsque ad stipitem, & inde descendendo computantur. Exemplum.

Secunda Regula in linea collateralium.

Æacus	
Peleus	Telamon
Achilles	Aiax
Pyrrhus	

Si vis scire, in quo gradu de iure ciuili sint sibi inuicem cõiuncti Peleus & Telamon, numerando personas inuenies tres, scilicet Peleum, Æacum, à quo descenderunt, & Telamonem: dempto stipite remanent duæ personæ, quæ duos gradus efficiunt; ascendendo enim à Peleo ad Æacum habes vnum gradum, deinde descendendo à stipite ad Telamonem habes secundum, & sic duos gradus. Peleus igitur & Telamon sunt in secundo gradu, Achilles & Aiax in quarto, Pyrrhus & filius Aiacis, si fuisset, in sexto. Et sic fratres secundum ius ciuile sunt in secundo gradu; Filij fratrum in quarto, Nepotes in sexto, & ita de reliquis. in Linea autem inæquali, si uis scire in quo gradu sint Achilles & Telamon, numerando personas, ut supra inuenies, quòd sunt in tertio gradu, Pyrrhus & Telamon in quarto, Pyrrhus & Aiax in quinto & sic deinceps.

Quomodo computentur Gradus secundum Canones.

Computatio graduum secundum Canones.

Circa graduum computationem iuris Pontificij Auctores tres regulas constituunt; quarum prima ad ascendentes, & descendentes: secunda ad collaterales in linea equali: tertia ad collaterales in linea inæquali spectat.

1. Regula. Quo ad computationem graduum in linea recta ascendentium, & descendentium attinet, nulla est differentia inter ius Ciuile, & ius Canonicum. Eadem enim regula de iure Canonico traditur, quę supra de iure ciuili relata est. videlicet, tot esse gradus, quot sunt personę, vna dempta, dempto scilicet stipite. Exempla posui supra, propterea hic non repeto.

2. Regula. Secunda regula in linea transuersa ęquali. Si duę sunt personę ęqualiter distantes a communi stipite, quoto gradu distat altera earum a communi stipite, toto gradu inter se distant. c. parentelę. 35. quęst. 5. Vt

	Æacus	
Peleus	1.	Telamon
Achilles		Aiax
Pyrrhus		

Peleus distat a stipite primo gradu, ergo Peleus, & Telamon inter se primo gradu distant. Achilles distat a stipite secundo gradu: ergo Achilles, & Aiax inter se secũdo gradu distant. Pyrrhus distat a stipite tertio gradu: ergo Pyrrhus, & filius Aiacis inter se tertio gradu distant. Et sic semper duo gradus legales vnum canonicum constituunt, ut dicitur in d. c. ad sedem. 35. quęst. 5. Fratres enim, qui secundum leges (vt vidimus supra) in secundo gradu dicuntur esse, secundum Canones numerantur in primo. Filij fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo. Nepotes qui in sexto ibi, istic numerantur in tertio, & sic deinceps.

3. Regula. Tertia regula, in linea Transuersalium inæquali, si duæ personę non descendunt ęqualiter, sed vna est a communi stipite remotior altera, quoto gradu remotior distat a communi stipite, eodem gradu a se quoque distant, & sibi attinent, Vt

	Æacus	
Peleus		Telamon

Achil-

Achilles Aiax
Pyrrhus

Si vis ſcire,quoto gradu inter ſe diſtent Pyrrhus, & Telamon, vel Pyrrhus, & Aiax, numerationem facere debes à remotiori perſona,& ſic a Pyrrho ad communem ſtipitem, inuenies, quòd Pyrrhus diſtat a ſtipite tertio gradu: ergo & a Telamone,& ab Aiace tertio gradu diſtat: & ſic Pyrrhus, qui ſecundum ius ciuile à Telamone quarto, & ab Aiace quinto (vt ſupra demonſtrauimus) ſecundum Canones tertio tantum diſtat.

Ratio diuerſitatis inter ius Ciuile, & Canonicum, quo ad hanc computationem graduum ex vtriuſque fine percipi poteſt: In legibus enim, vt inquit Summus Pont. in d.c. ad Sedem.35.quęſt.5.ob nihil aliud ipſa graduum mentio facta eſt,niſi vt hæreditas, vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam, inter conſanguineos deferatur: Ideo de iure ciuili ſecundum perſonarum numerum computantur gradus: In Canonibus verò,ob hoc progenies computatur, vt aperte monſtretur vſque ad quotam generationem a conſanguineorum nuptiis ſit abſtinendum. Cum igitur nuptiæ ſine duabus non valeant fieri perſonis, canones etiam duas in uno gradu perſonas conſtituunt. Quoties igitur tractatur de ſucceſſionibus proximo conſanguineo deferendis, vt qui defuncto in gradu ſit proximior, ceteris prǽferatur, tunc ſecundum ius ciuile gradus computari debent, neque hoc caſu computatio canonica etiam in terris eccleſiæ attenditur, ſed in utroque foro ſeruatur computatio ciuilis. E contra in cauſis matrimonialibus, quando quæritur de conſanguineis, in quo gradu liceat eis matrimonium contrahere, obſeruatur computatio canonica tam in terris eccleſiæ, quā imperij.d.c.ad Sedem.35.quęſt.5.

Ratio diuerſitatis inter ius Ciuile, et Canonicū quo ad computationem graduum.

His pręmiſſis, reſtat nunc videndum uſque ad quem gradum matrimonium,primò inter aſcendentes, & deſcendentes,deinde inter collaterales,ſit prohibitum.

Matrimonium inter Aſcendentes, & Deſcendentes uſque ad quem gradum ſit prohibitum.

Matrimonium inter Aſcendentes & Deſcendētes in infinitum eſt prohibitum.

MAtrimoniū inter Aſcendentes,& Deſcendentes in infinitum prohibitum eſſe conſtat: adeò quòd ſi Adam
9 hodie ſuperſtes eſſet,extincta Eua, non poſſet † aliam ducere vxorem.§.ergo non omnes, hoc tit.l.nuptię. & ibi gloſ.ff. de ritu nupt.Abb.in c.non debet.de conſangu.& affin.nu.8.

Taleſque

Talesque personæ si inter se coierint, nefarias atque incestas contraxisse dicuntur. d.§.ergo non omnes. Nefariæ nuptiæ appellantur secundum Varron.lib.1.de Vita Pop. Roman. eo quod farre, idest, vita indigni sint, qui tantum scelus admittunt. Inceste quasi a Cestu cingulo illo Veneris abhorreant, quo in nuptijs honestis vtebantur.

Nuptiæ nefariæ.

10 Verum † quamuis horum verborum usus promiscuus sit apud nostros Iurisconsultos, ut ex hoc loco apparet, proprie tamen nefariæ nuptiæ dicuntur, ut animaduertit Aldobrandinus hic num.4. illæ, quæ inter Ascendentes, & Descendentes contractę sunt. Incestę, quę inter collaterales in vetitis gradibus contrahuntur. Ratio autem cur inter Ascendentes, & Descendentes matrimonium sit prohibitum, ea est secundum Platonem in 4.de legibus, quòd ex discrepantium ætatum coniunctione, nimirum imbecilles partus dãtur, & parentum prouecta iam ætas, adolescentulorum matrimonijs non bene conueniat. Hæc Platonis ratio grauis est, sed grauiores sunt, quæ à nostris auctoribus adferuntur. Paulus I.C.in l.adoptiuus.§.unde nec uulgò.ff.de ritu nup. idcirco inter parentes, & liberos matrimonium prohiberi tradit, quod in matrimonijs contrahendis naturale ius, & pudor debeat inspici, & contra pudorem est, filiam suã uxorem ducere. Hanc ipsam rationem idem Paulus indicat in l.vltima. ff. de ritu nupt. Iure gentium inquit, prohibitum est, ne quis ex gradu ascendentium, & descendentium uxorem ducat. Ius gentium ius naturę vocat, ut & alibi sæpe dicitur. Hinc Paris apud Ouidium in epistola ad Helenam inquit.

Incestæ.

O decus, ô præsens geminorum gloria fratrum,
O Ioue digna viro, ni Ioue nata fores.

Et sanè natura satis edocti sumus illicitam, & nefariam illam esse coniunctionem, quam bruta etiã quędam animantia perhorrescunt, & mirum in modum auersantur. Aristot. lib.9. Animal.cap.47.refert. Camelos nunquam cum matribus consuetudinem habere, & cum aliquando Curator matri opertę pullum admisisset, is operimento delapso, & matre cognita, camelarium morsu defixo interemit. Scytharum Regi equam fuisse egregiam legimus, ex qua mares generosi omnes nascebantur. Aliquando unus, qui reliquis pręstantior habebatur, matri fuit admissus, vt ex ea procrearet: sed id facere recusauit. Postea matrem opertam imprudens superuenit, & ubi a concubito faciem matris detectam agnouit, prærupta petijt, & exanimatus est. Claudius Impe-

rator

ratot fœminam non agnoſcentem filium ſuum, dubia vtrinque argumentorum fide, ad confeſſionem compulit, indicto matrimonio iuuenis, Sueton. in Claudio cap. 15. Similia exempla commemorat Varro lib. 2. de re ruſtica. ca. 14. Plin. hiſtor. natural. lib. 8. cap. 42.

Denique ideo inter Aſcendentes, & Deſcendentes matrimonium eſt prohibitum, ne cognationis nomina confundantur, ac maritus, & pater idem fiat, eiuſdemque ſit uxor, & mater. Ouidius lib. 10. Metamorph.

Vltra autem ſperare aliquid potes impia virgo?
Nec quod confundis, & iura, & nomina ſentis?
Tu ne eris, & matris pellex, & adultera patris?
Tu ne ſoror nati? genitrixq. vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue ſorores,
Quas facibus ſæuis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? At tu dum corpore non es
Paſſa nefas, animo ne concipe, neve parentis
Concubitu vetito, natura pollue fœdus.

Huiuſmodi tamen nefarias nuptias multi contraxerunt, ut Aſſyrij. Semiramis enim Regina Aſſyriorum, quæ equũ etiam uſque ad coitum adamauit, filio nupſit, & ne uideretur inceſtuoſe feciſſe, lege lata parentum, & liberorum matrimonia inter ſe permiſit. Sic apud Arabas, Perſas, Mauros, Babylonios, & alios populos, parentum, & liberorum matrimonia, turpia habita non ſunt, vt notat Tiraquel. in l. ſeptima. connub. num. 32. & Alex. ab Alexand. libro primo Genial. Dier. cap. 24. Myrrha cum Cinyram patrem arderet in argumentum vocauit, apud Ouid. lib. 10. Metamorph.

. . . . . Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus, & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato creſcit amore,
Me miſeram quod non naſci mihi contigit illic
Fortunaque loci lædor: quid in iſta reuoluor;
Spes interdicta diſcedite: dignus amari
Ille, ſed vt pater eſt: ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ, Cinyræ concumbere poſſem.

Sed huius generis exempla, horrenda, & deteſtanda ſunt. Nec enim peruerſę quarundam gentium mentes, & peruerſi mores, quicquam ex diuino, ſiue naturali iure immutare poſſunt, aut debent. §. final. ſupra de iur. natur. gent. & ciuil. Dignumque memoria eſt, quod mater Dionyſij

G

nisij Tyranni Siciliæ dixisse fertur, cum conatus esset filius illi stuprum inferre, Tyrannum ciuiles quidem leges mutare posse, non naturales.

Matrimonium inter Collaterales vsque ad quem gradum sit prohibitum.

Matrimonium inter Collaterales usq; ad quartum gradũ est prohibitũ

OLim vsque ad septimum gradum consanguinitatis computando gradus secundum canones matrimonium inter Collaterales prohibitum fuit, c.nulli.35.quæst.2. At hodie prohibitum est tantummodo vsque ad quartum gradum 11 inclusiuè, ita † quod in ipso quarto gradu non licet matrimonium contrahere.§.inter eas quoq;,& §.fratris, hoc Tit. c. non debet.extra de Consanguinit. & Affinit. Sed quæro, duo contrahunt matrimonium, quorum alter distat à stipite quinto gradu, reliquus vero secundo, tertio, vel quarto, an teneat matrimonium? Dic quòd sic, quia tales sibi attinent in quinto gradu secundum Regulam supra à nobis traditam, & remotiori personæ semper standum est.c.fin. extra de Cõsanguinit.& affinitat. Imo Glosa & Doct.in d.c. fin.idem volunt, etiamsi reliquus distet primo tantùm gradu, quamuis Hostiens.in cæteris reclamantibus sit in singulari hoc casu opinione, scilicet quòd non teneat, quando vnus est in primo gradu, licèt alter sit in quinto. cuius opinionem defendere conatur Duaren.ad Tit.ff.solut.Matrim.c.3.de Nupt.

Quid sit legalis Cognatio.

Quid sit legalis cognatio.

LEgalis cognatio secundum Glos. Abb.& alios in c. vnico. extra de Cognat. Leg. est quædam personarum 12 † proximitas, ex Adoptione vel Arrogatione proueniens. Et est Triplex. Prima est quasi ascendentium, & descendentium, scilicet, Adoptantis & Adoptati & descendentium eius, & hæc nec dissolutione adoptionis, nec emancipatione tollitur. §.ergo non omnes, hoc Tit. c. ita diligere. 30. quæst. 3. Ideo si quis adoptet aliquam in filiam, etiam post emãcipatione & soluta adoptionẽ, nec cum illa, nec aliqua eius descendente matrimonium contrahere potest, quia sunt tanquã ascendentes & descendẽtes. Syluester in verbo, Matrimoniũ.8.nu.8. Nau. in suo Manual.c.22.nu.44. & 45. Et sic casum habemus in quo cessante causa nõ cessat effectus. contra tex. in c. Cũ cessante. extra de Appellat. Causa enim prohibitionis nuptiarum inter adoptiuam filiã, & patrem adoptiuũ est adoptio, & tamen cessante adoptione nõ

Legalis cognatio triplex.

Quasi Ascendentium & Descendẽtium.

cessat

cessat nuptiarũ prohibitio. Sed id alia ratione contingit, vt animaduertit hic in §. Ergo non oẽs.nu. 12.doctissimus Aldobrãdinus scilicet, propter reliquias illas pudoris nomin is paterni, quæ supersunt. Secunda est quasi Transuersalium, quæ cõtrahitur inter adoptatum & filios legitimos & naturales adoptantis, & hæc durat durante adoptione, & filio naturali existente in potestate patris, alias non. §. inter eas. cũ seq. hoc Tit. c. vnico. de cognat. lega. & l. in adoptionem, ff. de Ritu Nupt. si quis igitur velit filiam suam naturalem tradere in vxorem filio adoptiuo, remedium est, ut prius aut filiam naturalem, aut filium adoptiuum emancipet. d. §. inter eas. hoc Tit. & propterea filius naturalis tantùm cùm in potestate patris non sit nullo iure, filiam adoptiuam patris ducere prohibetur. Tertia est quædam legalis affinitas, quæ contrahitur inter vxorem adoptati & adoptantem, & inter adoptatum & adoptantis vxorem, & hæc durat perpetuò sicut prima. l. adoptiuus. ff. de Ritu Nupt. Adoptans ergo non potest contrahere cum vxore filij adoptiui, eo mortuo, nec filius adoptiuus cum vxore adoptantis eo mortuo.

Quasi Trãsuersalium.

Quædam legalis affinitas.

§. Affinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas quid sit.*
2 *Vnde dicatur.*
3 *Quot sint affinitatis Ordines.*
4 *Quot sint Genera affinitatis.*
5 *Matrimonium in quo genere affinitatis sit prohibitum.*
6 *Qualiter gradus in affinitate computentur.*
7 *Matrimonium inter affines vsque ad quem gradum sit prohibitum.*
8 *Hodie affinitas proueniens ex illicita copula impedit matrimoniũ in primo & secundo gradu tantùm.*

Quid sit Affinitas.

Affinitas secundum Io. Andream & Canonistas omnes in Arbore consanguinitatis, est personarum proximi-
1 tas ex † carnali copula proueniens, omni carens parentela. Dixi, ex carnali copula, & non ex nuptijs: quia affinitas secundum canones prouenit ex copula tàm licita, quàm illicita, etiam si sit coacta & etiam si cum dormiente contingat,

Quid sit affinitas.

c.discretionem, vbi Glosa Abb. Præposit. & alij notant, extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ: dummodo sit perfecta, qualis est illa, per quam semen viri in vas fœminæ naturale ad generandum mittitur. c. extraordinaria. 35. quæst. 3. & non sufficit saltem coram Deo violatio virginitatis, & quod claustra pudoris quis inuadat, nec quælibet alia turpitudo, nisi etiam semen viri in vas mulieris emittatur, iuxta Glosam receptam in d.c. extraordinaria, & ita nō sufficit actus sodomiticus iuxta mentem Sancti Thomæ & communem in 4. lib. senten. Distin. 41. quæst. 1. Artic. 1. quā Paludan. ibi, & Syluest. in verbo, matrimonium. 8. num. 15. explicant. Dixi, omni carens parentela, non quòd affinitas non possit concurrere cum consanguinitate, quia hoc esset falsum: pone enim, quòd consanguinei contrahant nuptias in gradu permisso, puta in sexto gradu, vel etiam in tertio, aut quarto cum dispensatione: sed quia parentela consanguinitatis non est qualitas essentialis affinitatis, vt declarat Aldobrandinus hic in §. adfinitatis, & Couar. lib. 4. Decret. secunda par. cap. 6. §. 7. in principio. Vel & secundò, dictum est omni carens parentela, quia à communiter accidentibus affinitas cum consanguinitate concurrere non solet, satisq; est quòd diffinitio à communiter accidentibus verificetur, L. suus quoq;. §. puto. ff. de Hæred. Instit. Dec. in Rubr. de Iudic. col. 4.

Vnde dicatur Affinitas.

Vnde dicatur affinitas.

Dicitur affinitas quasi duorum ad unum finem vnitas, eo quod duæ cognationes, quæ diuersæ inter se sunt, per nuptias secundum leges, vel etiam per coitum secundum canones copulantur, & altera ad alterius cognationis finē accedit, l. non facile. §. affines. ff. de Gradibus.

Quotuplex sit affinitas.

Affinitas duplex. Legitima & illegitima.

Affinitas duplex est, legitima, & illegitima, legitima dicitur, quæ per nuptias legitimas contrahitur; illegitima, quæ per coniunctionem carnis illicitam inducitur, Tot. tit. de eo qui cogno. consang. vxor. suæ. & c. nec eam. 35. q. 3.

Quot

Quot sint affinitatis ordines.

TRes sunt affinitatis ordines. Ascendentium, Descendentium, & Collateralium: sicuti & de consanguinitate dictum fuit. Ascendentium affinium nomina sunt, veluti socer, socrus, idest, mariti vel vxoris pater & mater: vitricus, idest præsens maritus matris meæ, à quo ego tamen natus non sum: Nouerca, idest, præsens patris mei vxor, quæ me non peperit, & sic in superioribus. Descendentium nomina sunt, veluti Gener, idest, filiæ maritus, Nurus, idest, filij vxor, Priuignus vel Priuigna, idest, vxoris vel mariti filius, vel filia ex alio marito vel alia vxore suscepti, & vlteriores. Collaterales affines sunt, qui vel marito vel vxori consanguinei sunt ex transuersa linea iuncti. quorum specialia nomina sunt hæc videlicet Leuir, qui est frater mariti, vel vxoris; Sororius, qui est vir sororis; Glos, quæ est soror mariti: fratrissa, quę est vxor fratris, quæ & ipsa Glos rectius dicitur. Ianitrices, seu inateres, quę sunt duorum fratrum vxores; qui omnes vulgariter loquendo comprehenduntur sub generali nomine di Cugnà. Alij specialia nomina non habent, sed illo consanguinitatis nomine appellari solent: quo nomine vel gradu ab eo nuncupantur, cuius causa affinitatem contraxerunt: veluti qui vxori meę consobrinus aut patruelis est, is & mihi consobrinus, vel frater patruelis appellabitur.

Tres sunt affinitatis ordines.

Ascendētiū.

Descēdentiū

Collateralium.

Quot sint Genera affinitatis.

4 TRia sunt Genera affinitatis, quæ olim in vsu erant, & † declarantur per Glos. in c. non debet, extra de Consanguinit. & Affinita.

Tria sūt Genera affinitatis.

Primum genus affinitatis est, quod per primam carnis copulam, siue mediante vna persona cōtrahitur. Regula enim est, quòd persona addita personę, per carnis copulam, non gradum, sed genus attinentię mutet. Vnde versus.

Primum Genus affinitatis.

Mutat nupta Genus, sed generata gradus.

Exempli gratia. Ego & soror mea iungimur in primo gradu consanguinitatis, soror legitimè, vel illegitimè à Titio cognoscitur, & sic persona Titij additur per carnis copulam sorori meę: hęc igitur carnis copula mutat genus attinentię: quia

quia alio genere attinet mihi soror mea, scilicet, genere consanguinitatis; alio Titius, videlicet, genere affinitatis: sed nõ mutat gradum, quia eo gradu consanguinitatis, quo mihi iungitur soror, eodem affinitatis gradu mihi iungitur Titius. Regula enim generalis est. Quoto consanguinitatis gradu mihi iungitur consanguinea mea, eodem affinitatis gradu hic, qui per carnalem copulam huic accedit, mihi attinet; quia gradus inter affines numerantur respectu consanguinitatis tantum, vt in c. porro. 33. quęst. 5.

Secundũ Genus affinitatis. Secundum genus affinitatis constituitur per personam primo generi additam, copula carnali interueniente, vt puta: pone quòd Titius maritus sororis meę, qui est mihi in primo genere, & gradu affinitatis, mortua sorore mea contrahat cum Caia: hęc Caia quondam Titio sororio meo per carnis copulam iuncta mutat genus, quia cùm Titius attineret mihi primo genere, hęc nunc mihi & omnibus consanguineis sororis meę secundo genere affinitatis attinet.

Tertium Genus affinitatis. Tertium genus affinitatis est, quòd per tertiam carnis copulam, sine tribus personis mediantibus, contrahitur. Exempli gratia: pone in iam dicto exemplo, Titium mortuum esse, & Caiã alij, puta: Seio nubere: hic Seius erit mihi, & omnibus consanguineis meis in tertio genere affinitatis, quia persona personæ secundi generis per matrimonialem copulam adiecta, tertium genus affinitatis constituit. Olim in his omnibus tribus generibus affinitatis matrimonium intra certos gradus prohibitum fuit, vt patet ex cauſ. 35. q. 10. 5 per totam. At hodie secundũ, & tertiũ genus † affinitatis est sublatum, nec impedit matrimonium, sed tantum modo primum genus prohibitionem habet, per tex. in c. non debet. de consang. & affinit. quo loci prohibitio etiam de sobole suscepta ex secundis nuptijs tollitur, quę olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Ideo, qualiter gradus computentur in primo genere affinitatis tantùm sufficit videre.

Qualiter gradus in primo genere affinitatis computentur.

Gradus inter affines quomodo cõputentur. Affinitas propriè gradus nõ habet, sed gradus inter affines numerantur respectu consanguinitatis: omnes enim consanguinei vxoris meę, vel mulieris à me cognitę, sunt mihi affines in eo gradu, in quo sunt consanguinei talis mulieris, & sic eodem gradu consanguinitatis, quo mulier est

illis coniuncta, eodem ego affinitatis gradu eisdem coniunctus sum. Similiter omnes consanguinei mei sunt illi mulieri affines in eo gradu, in quo sunt mihi consanguinei; vt ecce.

Petrus		
Ioannes	Bartholomæus	
Antonius	Franciscus.	Vxor Francisci.

Sicut ergo Franciscus ab Antonio secundo gradu consanguinitatis, ita vxor Francisci ab eodem Antonio secundo affinitatis gradu distat. Regula enim est, ut supra diximus,
6 quòd † persona addita personæ per carnis copulam, nõ gradum, sed genus attinentię mutat. Consanguinei autem mei, & meæ vxoris, non sunt inuicem affines: nec inter eos matrimonium prohibetur; affinitas enim contrahitur tantùm inter maritum & consanguineos vxoris, & è contrà inter vxorẽ & consanguineos mariti. Ideò duo fratres cõtrahere possunt cum duabus sororibus: & pater, & filius, cum matre, & filia. c. quod super his: de Consang. & Affinit. & §. adfinitatis. versiculo mariti. hoc Tit. vbi hæc verba habentur. Mariti tamen filius ex alia vxore, & vxoris filia ex alio marito, vel contra, matrimonium rectè contrahunt, licèt habeant fratrem, sororemve ex matrimonio postea contracto natos. Itẽ vir & vxor non sunt inuicem affines, sed principium affinitatis. Glosa hic in §. Adfinitatis.

Vir & vxor non sunt affines sed principium affinitatis.

Matrimonium inter Affines vsque ad quem gradum sit prohibitum.

Matrimoniũ inter affines vsq; ad quẽ gradum sit prohibitum.

SI sumus inter Ascendentes & Descendentes sicut inter ipsos ratione consanguinitatis matrimonium in infinitum est prohibitum, ita etiam inter affines ascendẽtes, & descẽdẽtes, cùm hi loco parentum & liberorum habeãtur, per
7 petuò † prohibetur. §. adfinitatis. hoc Ti. c. 1. de Cõs. & Affi. ibi, abstinendũ est à cõsanguineis vxoris, ut proprijs. Similiter, sicut inter Collaterales consanguineos matrimonium intra quartum gradum est prohibitum, ita & inter affines. d. §. adfinitatis. & c. non debet. de Consanguinit. & affinit. Limita in impedimento ex illicita copula proueniente, quod
8 impedimentum † sacrosanctum Trident. Concil. de Reformat. Matrimon. sess. 24. cap. 4. restrinxit ad primum & secundum gradum tantùm, statuens in vlterioribus gradibus hodie matrimonium, post ipsam copulam contractum, non di

Inter ascẽdentes & descẽdentes in infinitum.

Inter Collaterales intra quartũ gradum.

Inter affines ex illicita co

rimi.

pula vsq; ad secundũ gradum inclusiue.

rimi: Et quia tex. non addit, illud non impedire, sed tantùm non dirimere dubium oriri poterat, quòd licet matrimoniũ contractum per affines ex copula illicita tertij & quarti gradus valeat, peccarent tamen contrahentes sine dispensatione, cum à lege veteri non discedamus, nisi quatenus per nouam exprimitur. l. præcipimus. C. de Appellat. Pius tamen Quinctus sanctissimæ memoriæ Pontifex, motu proprio super hoc addito, declarauit, dictam affinitatem nec dirimere, nec impedire, vt refert Nauarus cap. 22. nu. 43. intellige hæc omnia procedere, qñ affinitas præcedit matrimonium, etiã si contingat contractis sponsalibus de futuro. spõsus enim cognoscens carnaliter consanguineã sponsæ primi aut secũdi gradus scdm Trid. Cõc. nõ potest cum sponsa matrimoniũ cõtrahere. c. 2. de Consan. & Affin. sed si superueniat affinitas matrimonio iam contracto, vt quia maritus carnaliter cognouit consanguineam vxoris suæ primi, aut secundi gradus, non dirimitur matrimoniũ. c. 1. c. discretionẽ, & c. pen. extra de eo qui cognou. consangu. vxor. suæ. Bene verum est, quòd ille, per quem affinitas contracta est, debitum petere non potest sine peccato mortali, licet reddere teneatur exprefsè vel interpretatiuè petenti. d. c. 1. de eo qui cognou. consanguin. vxor. suæ. Item quòd mortua uxore cũ alia amplius contrahere non potest, propter crimen incestus commissum, de quo infra suo loco dicemus.

§. Si uxor.

1 *Quid sit Iustitia publicæ honestatis.*
2 *Hodie ex sponsalibus inualidis non inducitur publicæ honestatis impedimentum.*
3 *Hodie impedimentum publicæ honestatis primum gradum non excedit.*

Quid sit impedimentum publicæ honestatis.

PRoponit Imperator in hoc §. aliud impedimentum impediens, & dirimens 1 † matrimonium, quod dicitur publicæ honestatis Iustitia. Quæ definitur, vt sit propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur ex institutione Ecclesiæ trahens, propter eiusdem Ecclesiæ honestatem. Et quia hoc impedimentum quoddam simile affinitati erat, ideo etiam impediebat matrimonium vsque ad illos gradus, ad quos affinitas ipsa, etiam si sponsalia nulla fuissent, modò consensus præstitus fuisset. c. ad audientiam, de sponsalibus. & c. 1. eod. in sexto. Hodie tamen iure nouo Concil. Trident. sess. 24. c. 2 3. de Reformat. Matrimon. nulla † sponsalia inualida producunt

ducunt hoc impedimentum, quacunque ratione inualida
3 sint: neque † ualida ultra primum gradum. Matrimonium autem per verba de præsenti contractum, quamuis inualidum, hoc impedimentum producit, & etiam ut antiquitus vsque ad quartum gradum, & consequenter in hoc differre à sponsalibus per uerba de futuro contractis, declarauit Pius V. in Extrauagan. ad Romanum, lata anno 1566. de qua Nauar. in suo Enchirid. c. 22. nu. 57. Ad hoc autem ut sponsalia ualida dicantur, & per consequens inducant impedimentum in primo gradu, multa requiruntur secundum Doct. Primò quòd sint contracta à maioribus septennio. ca. ex sponsalibus, de sponsal. in sexto, uel si ante, post septennium tamen, consentiant & perdurent in uoluntate cōtrahendi, ut notatur in d. c. ex sponsalibus, & habetur in c. unico. de desponsat. impub. lib. 6. Secundò requiritur quòd spōsalia non sint conditionalia, nam ante conditionis euentū nulla sunt. d. c. ex sponsalib. Tertiò requiritur ut sint certa, quia in incertam personam non infertur consensus, nec oritur iustitia publicæ honestatis. Glo. in d. cap. ex sponsalibus. Quartò quòd non defecerit consensus. d. c. ex sponsalibus. Ideo consanguineus furiosi potest ducere eius sponsam quam in amentia desponsauit. c. dilectus. de sponsal. Aduerte tamen, quòd secundum canones, si contrahentes sponsalia habent supradicta requisita, quamuis postea sponsalia sint nulla de iure, puta cum affine, cum religioso, maleficiato, & huiusmodi, nihilominus oritur publicæ honestatis iustitia, ut in d. c. ex sponsalibus. An autem Sacrosanctū Côc. Trid. cum dicit, sponsalia inualida non producere hoc impedimentum, uoluerit intelligere etiam de sponsalibus nullis ex consanguinitate, maleficio & similibus ut & ipsa inualida sint, & non producant impedimentum. Credo quod sic cum dicat, quacūque ratione inualida sint; in hoc tamen sicut & in alijs, me remitto iudicio Sanctæ Matris Ecclesiæ.

§. Sunt & aliæ.

SVMMARIVM.

1 *Votum qualiter matrimonium impediat.*
2 *Sacris ordinibus initiatus matrimonium contrahere non potest.*
3 *Duo sunt Crimina quæ impediunt & dirimunt matrimonium.*
4 *Adulterium cum homicidio impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit.*

5. *Sola occisio absque adulterio, utroque adultero machinante facta sufficiens causa est ad contractum matrimonium dissoluendum.*
6. *Adulterium cum fide data de contrahendo, vel ipso facto uiuente coniuge contrahere, impedimentum matrimonio præstat.*
7. *Impotentia coeundi matrimonio impedimentum præstat.*
8. *Quotuplex sit impotentia coeundi.*
9. *Quæ requirantur ad hoc ut impedimentum impotentiæ locum habeat.*
10. *An Mulier quæ seminare non potest, matrimonium contrahere possit.*
11. *An vir qui semen emittere non valet, matrimonium contrahere possit.*
12. *Quantus tempus indulgendum sit his, qui impotentes sunt ad experientiam copulæ carnalis.*
13. *Distinguitur inter impotentiam accidentalem naturalem & ex maleficio prouenientem.*
14. *Quomodo alligationibus vis generandi impediatur.*

AFfirmat Imperator in hoc §. alias esse personas, quæ propter diuersas rationes nuptias contrahere nō possunt, de quibus remittit se ad ea, quæ in Pandectarum & Digestorum libris habentur. Verum ego non ex Pandectis, sed ex iure canonico, quod in hac materia matrimoniali obseruatur, personas istas enumerabo, ut impedimenta omnia, quæ à sacrorum canonum auctoribus referūtur, habeamus.

De Voto.

Votū solemne Castitatis impedit & dirimit matrimoniū.

1 INter impedimenta, quæ matrimonium impediunt, & dirimunt, enumeratur Votum solemne castitatis, quod † celebratur professione expressa, vel tacita religionis approbatę, vel sacri ordinis susceptione. c. 1. de Voto lib. 6. Tacita, ut per susceptionem habitus professionis c. cum uirum, de Regular. Dixi, Votum solemne, quia si non sit solemne, sed votum simplex, impedit quidem matrimonium contrahendū, tamen post contractum tenet, ut in d. ca. 1. & per tot. 27. Quæst. prima.

De impedimento sacri ordinis.

Sacer ordo impedit matrimonium.

2 QVi sponte sacris ordinibus, vel eorum aliquo insignitus est, matrimonium † contrahere non potest, & si contrahit,

trahit, dirimitur matrimonium.c.1,& 2.Qui cler. uel uouẽ. matrimo.contrah.poss,c.si quis.& c.erubescant.32.Dist.ipsoque facto est excommunicatus.Clem.unica.de Consang. & Affinit. Dixi, sacris ordinibus, quia minoribus ordinibus tantum initiatus matrimonium contrahere non prohibetur.c.1.de Cleric.Coniugat.c.si quis uero.& c.seriatim.32. Distin.

De Crimine.

CRimina, quæ impediunt & dirimunt matrimoniũ, duo
3 † sunt secundum aliquos, uel tria secundum alios, sed ad duo magis communiter rediguntur & sunt hęc. Primum, adulterium cum homicidio. Secundum adulterium cum fide data de contrahendo uel ipso facto uiuente coniuge contrahere. Primò Adulterium cum homicidio impedit & dirimit matrimonium, ut si uir occidat
4 † uirum eius, cũm qua adulteratur, uel propriam uxorem, ut adulteram habeat: uel ẽ contra uxor occidat uxorem eius, cum quo adulteratur, uel proprium uirum, ut adulterum habeat. c. super hoc. de eo qui duxit in matrim.quam prius polluit per adult. idque habet locum etiam secundum Doct.ibi, quando homicidiũ fieri mandauit, uel consuluit. Intellige tamen, dummodo occisio coniugis alicuius, causa contrahẽdi cum eius coniuge facta sit: nam si alio fine, uel ob aliam causam, puta in bello, uel casu, aut odio facta sit, non sufficit secundum Doct.in c.laudabilem.de Conuers.Infidel. sicut nec etiam ratihabitio occisionis suo nomine factæ, sufficit, iuxta Glosas communiter receptas in c.si quis uiuente.31.q.1.& in c.1.de Cõuersion. Infidel. quamuis aliàs in maleficijs ratihabitio retrotrahatur,& mandato æquiparetur. Sed An solum homicidium sine adulterio sufficiat. Dubium est àpud Doct. Quidam ut Innoc,& Hostien.qui fuerunt duo Lucidissima Sidera inter Doct.uolunt, huiusmodi impedimentum habere locum, etiam si adulterium non præcedat, per tex. in c.laudabilem, de Conuers.Infidel.qui nullam mentionem facit de adulterina pollutione. Alij, ut Gofred. dicunt, necessariò requiri pollutionem. S.uerò Thomas in 4.sent. Dist.32. & 35. q.2. Art.2. aliquando innuit, quòd sic, aliquando quod non. Tu dic, quòd si ambo adulteri machinati sunt in mortẽ, sufficit mors sine adulterio, ut colligitur ex d.c.laudabilem, & hoc etiam si alter infidelis esset, & ad eius conuersionem
5 † procurandam patrata fuisset.d.c.laudabilem.

Sed si alter tantum machinatus sit in mortem, tunc non

Quæ crimina impediãt matrimoniũ

Adulterium cum homicidio.

Sola occisio etiã utroque adultero machinante facta.

Talesque personę si inter se coiērint, nefarias atque incestas contraxisse dicuntur. d.§.ergo non omnes. Nefariæ nuptiæ appellantur secundum Varron.lib.1.de Vita Pop. Roman. eo quod farre, idest, vita indigni sint, qui tantum scelus admittunt. Incestę quasi a Cestu cingulo illo Veneris abhorreant, quo in nuptijs honestis vtebantur.

Nuptiæ nefariæ.

10 Verum † quamuis horum verborum usus promiscuus sit apud nostros Iurisconsultos, ut ex hoc loco apparet, proprie tamen nefariæ nuptię dicuntur, ut animaduertit Aldobrandinus hic num.4.illæ, quę inter Ascendentes, & Descēdentes contractę sunt. Incestę, quę inter collaterales in vetitis gradibus contrahuntur. Ratio autem cur inter Ascendentes, & Descendentes matrimonium sit prohibitum, ea est secundum Platonem in 4.de legibus, quòd ex discrepantium ætatum coniunctione, nimirum imbecilles partus dātur, & parentum prouecta iam ætas, adolescentulorum matrimonijs non bene conueniat. Hæc Platonis ratio grauis est, sed grauiores sunt, quæ à nostris auctoribus adferuntur. Paulus I.C.in l.adoptiuus.§.unde nec uulgò.ff.de ritu nup. idcirco inter parentes, & liberos matrimonium prohiberi tradit, quod in matrimonijs contrahendis naturale ius, & pudor debeat inspici, & contra pudorem est, filiam suā uxorem ducere. Hanc ipsam rationem idem Paulus indicat in l.vltima. ff. de ritu nupt. Iure gentium inquit, prohibitum est, ne quis ex gradu ascendentium, & descendentium uxorem ducat. Ius gentium ius naturę vocat, ut & alibi sæpe dicitur. Hinc Paris apud Ouidium in epistola ad Helenam inquit.

Incestæ.

O decus, o præsens geminorum gloria fratrum,
O Ioue digna viro, ni Ioue nata fores.

Et sanè natura satis edocti sumus illicitam, & nefariam illam esse coniunctionem, quam bruta etiā quędam animantia perhorrescunt, & mirum in modum auersantur. Aristot. lib.9. Animal.cap.47.refert. Camelos nunquam cum matribus consuetudinem habere, & cum aliquando Curator matri opertę pullum admisisset, is operimento delapso, & matre cognita, camelarium morsu defixo interemit. Scytharum Regi equam fuisse egregiam legimus, ex qua mares generosi omnes nascebantur. Aliquando unus, qui reliquis pręstantior habebatur, matri fuit admissus, vt ex ea procrearet: sed id facere recusauit. Postea matrem opertam imprudens superuenit, & ubi a concubito faciem matris detectam agnouit, prærupta petijt, & exanimatus est. Claudius Imperator

ratór fœminam non agnoſcentem filium ſuum, dubia vtrinque argumentorum fide, ad confeſſionem compulit, indicto matrimonio iuuenis, Sueton. in Claudio cap. 15. Similia exempla commemorat Varro lib. 2. de re ruſtica. ca. 14. Plin. hiſtor. natural. lib. 8. cap. 42.

Denique ideo inter Aſcendentes, & Deſcendentes matrimonium eſt prohibitum, ne cognationis nomina confundantur, ac maritus, & pater idem fiat, eiuſdemque ſit uxor, & mater. Ouidius lib. 10. Metamorph.

Vltra autem ſperare aliquid potes impia virgo?
Nec quod confundas, & iura, & nomina ſentis?
Tu ne eris, & matris pellex, & adultera patris?
Tu ne ſoror nati? genitrixq. vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue ſorores,
Quas facibus ſaeuis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? At tu dum corpore non es
Paſſa nefas, animo ne concipe, neve parentis
Concubitu vetito, naturae pollue foedus.

Huiuſmodi tamen nefarias nuptias multi contraxerunt, ut Aſſyrij. Semiramis enim Regina Aſſyriorum, quae equũ etiam uſque ad coitum adamauit, filio nupſit, & ne uideretur inceſtuoſé feciſſe, lege lata parentum, & liberorum mattimonia inter ſe permiſit. Sic apud Arabas, Perſas, Mauros, Babylonios, & alios populos, parentum, & liberorum matrimonia, turpia habita non ſunt, vt notat Tiraquel. in l. ſeptima. connub. num. 32. & Alex. ab Alexand. libro primo Genial. Dier. cap. 24. Myrrha cum Cinyram patrem arderet in argumentum vocauit, apud Ouid. lib. 10. Metamorph.

. . . . . Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus, & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato creſcit amore,
Me miſeram quod non naſci mihi contigit illic
Fortunaque loci lædor: quid in iſta reuoluor;
Spes interdictæ diſcedite: dignus amari
Ille, ſed vt pater eſt: ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ, Cinyræ concumbere poſſem.

Sed huius generis exempla, horrenda, & deteſtanda ſunt. Nec enim peruerſę quarundam gentium mentes, & peruerſi mores, quicquam ex diuino, ſiue naturali iure immutare poſſunt, aut debent. §. final. ſupra de iur. natur. gent. & ciuil. Dignumque memoria eſt, quod mater Dio-

G nyſij

nisij Tyranni Siciliç dixisse fertur, cum conatus esset filius illi stuprum inferre, Tyrannum ciuiles quidem leges mutare posse, non naturales.

Matrimonium inter Collaterales vsque ad quem gradum sit prohibitum.

Matrimonium inter Collaterales usq; ad quartum gradũ est prohibitũ

OLim vsque ad septimum gradum consanguinitatis computando gradus secundum canones matrimonium inter Collaterales prohibitum fuit, c. nulli. 35. quæst. 2. At hodie prohibitum est tantummodo vsque ad quartum gradum
11 inclusiuè, ita † quod in ipso quarto gradu non licet matrimonium contrahere. §. inter eas quoq;, & §. fratris, hoc Tit. c. non debet. extra de Consanguinit. & Affinit. Sed quæro, duo contrahunt matrimonium, quorum alter distat à stipite quinto gradu, reliquus vero secundo, tertio, vel quarto, an teneat matrimonium? Dic quòd sic, quia tales sibi attinent in quinto gradu secundum Regulam supra à nobis traditam, & remotiori personæ semper standum est. c. fin. extra de Cõsanguinit. & affinitat. Imo Glosa & Doct. in d. c. fin. idem volunt, etiamsi reliquus distet primo tantùm gradu, quamuis Hostiens. in cæteris reclamantibus sit in singulari hoc casu opinione, scilicet quòd non teneat, quando vnus est in primo gradu, licèt alter sit in quinto. cuius opinionem defendere conatur Duaren. ad Tit. ff. solut. Matrim. c. 3. de Nupt.

Quid sit legalis Cognatio.

Quid sit legalis cognatio.

LEgalis cognatio secundum Glos. Abb. & alios in c. vnico. extra de Cognat. Leg. est quædam personarum
12 † proximitas, ex Adoptione vel Arrogatione proueniens. Et est Triplex. Prima est quasi ascendentium, & descendentium, scilicet, Adoptantis & Adoptati & descendentium eius, & hæc nec dissolutione adoptionis, nec emancipatione tollitur. §. ergo non omnes, hoc Tit. c. ita diligere. 30. quæst. 3. Ideo si quis adoptet aliquam in filiam, etiam post emãcipatione & soluta adoptionẽ, nec cum illa, nec aliqua eius descendente matrimonium contrahere potest, quia sunt tanquã ascendentes & descendẽtes. Syluester in verbo, Matrimoniũ. 8. nu. 8. Nau. in suo Manual. c. 22. nu. 44. & 45. Et sic casum habemus in quo cessante causa nõ cessat effectus. contra tex. in c. Cũ cessante. extra de Appellat. Causa enim prohibitionis nuptiarum inter adoptiuam filiã, & patrem adoptiuũ est adoptio, & tamen cessante adoptione nõ

Legalis cognatio triplex.

Quasi Ascendentium & Descendẽtium.

cessat nuptiarũ prohibitio. Sed id alia ratione contingit, vt animaduertit hic in §. Ergo non oës.nu. 12.doctissimus Albobrãdinus scilicet, propter reliquias illas pudoris nominis paterni, quæ supersunt. Secunda est quasi Transuersalium, quæ cõtrahitur inter adoptatum & filios legitimos & naturales adoptantis, & hæc durat durante adoptione, & filio naturali existente in potestate patris, alias non. §. inter eas. cũ seq. hoc Tit. c. vnico. de cognat. lega. & l. in adoptionem, ff. de Ritu Nupt. si quis igitur velit filiam suam naturalem tradere in vxorem filio adoptiuo, remedium est, ut prius aut filiam naturalem, aut filium adoptiuum emancipet. d. §. inter eas. hoc Tit. & propterea filius naturalis tantùm cùm in potestate patris non sit nullo iure, filiam adoptiuam patris ducere prohibetur. Tertia est quædam legalis affinitas, quæ contrahitur inter vxorem adoptati & adoptantem, & inter adoptatum & adoptantis vxorem, & hæc durat perpetuò sicut prima. l. adoptiuus. ff. de Ritu Nupt. Adoptans ergo non potest contrahere cum vxore filij adoptiui, eo mortuo, nec filius adoptiuus cum vxore adoptantis eo mortuo.

Quasi Trãsuersalium.

Quædam legalis affinitas.

§. Adfinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas quid sit.*
2 *Vnde dicatur.*
3 *Quot sint affinitatis Ordines.*
4 *Quot sint Genera affinitatis.*
5 *Matrimonium in quo genere affinitatis sit prohibitum.*
6 *Qualiter gradus in affinitate computentur.*
7 *Matrimonium inter affines vsque ad quem gradum sit prohibitum.*
8 *Hodie affinitas proueniens ex illicita copula impedit matrimoniũ in primo & secundo gradu tantùm.*

Quid sit Affinitas.

AFfinitas secundum Io. Andream & Canonistas omnes in Arbore consanguinitatis, est personarum proximi-
1 tas ex † carnali copula proueniens, omni carens parentela. Dixi, ex carnali copula, & non ex nuptijs: quia affinitas secundum canones prouenit ex copula tàm licita, quàm illicita, etiam si sit coacta & etiam si cum dormiente contingat.

Quid sit affinitas.

c.discretionem, vbi Glosa Abb. Præposit. & alij notant, extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ: dummodo sit perfecta, qualis est illa, per quam semen viri in vas fœminæ naturale ad generandum mittitur. c. extraordinaria. 35.quæst.3.& non sufficit saltem coram Deo violatio virginatis, & quod claustra pudoris quis inuadat, nec quælibet alia turpitudo, nisi etiam semen viri in vas mulieris emittatur, iuxta Glosam receptam in d.c.extraordinaria, & ita nõ sufficit actus sodomiticus iuxta mentem Sancti Thomæ & communem in 4.lib.senten. Distin.41.quæst.1. Artic.1.quã Paludan.ibi, & Syluest.in verbo, matrimonium. 8. num. 15. explicant. Dixi, omni carens parentela, non quod affinitas non possit concurrere cum consanguinitate, quia hoc esset falsum: pone enim, quòd consanguinei contrahant nuptias in gradu permisso, puta in sexto gradu, vel etiam in tertio, aut quatto cum dispensatione: sed quia parentela consanguinitatis non est qualitas essentialis affinitatis, vt declarat Aldobrandinus hic in §.adfinitatis, & Couar.lib.4. Decret. secunda par.cap.6.§.7.in principio. Vel & secundo, dictum est omni carens parentela, quia à communiter accidentibus affinitas cum consanguinitate concurrere non solet, satisq; est quòd diffinitio à communiter accidentibus verificetur, L. suus quoq;.§.puto.ff.de Hæred. Instit. Dec. in Rubr. de Iudic.col.4.

Vnde dicatur Affinitas.

Vnde dicatur affinitas.

DIcitur affinitas quasi duorum ad unum finem vnitas, eo quod duæ cognationes, quæ diuersæ inter se sunt, per nuptias secundum leges, vel etiam per coitum secundum canones copulantur, & altera ad alterius cognationis finẽ accedit, l.non facile.§.affines.ff.de Gradibus.

Quotuplex sit affinitas.

Affinitas duplex. Legitima & illegitima.

AFfinitas duplex est, legitima, & illegitima, legitima dicitur, quæ per nuptias legitimas contrahitur; illegitima, quæ per coniunctionem carnis illicitam inducitur, Tot.tit. de eo qui cogno.consang.vxor.suæ.& c.nec eam. 35. q. 3.

Quot sint affinitatis ordines.

TRes sunt affinitatis ordines. Ascendentium, Descendentium, & Collateralium: sicuti & de consanguinitate dictum fuit. Ascendentium affinium nomina sunt, veluti socer, socrus, idest, mariti vel vxoris pater & mater: vitticus, idest præsens maritus matris meæ, à quo ego tamen natus non sum: Nouerca, idest, præsens patris mei vxor, quæ me non peperit, & sic in superiotibus. Descendentium nomina sunt, veluti Gener, idest, filiæ maritus, Nurus, idest, filij vxor, Prinignus vel Priuigna, idest, vxoris vel mariti filius, vel filia ex alio matito vel alia vxore suscepti, & vlteriores. Collaterales affines sunt, qui vel marito vel vxori consanguinei sunt ex transuersa linea iuncti. quorum specialiā nomina sunt hæc videlicet Leuir, qui est frater mariti, vel vxoris; Sororius, qui est vir sororis; Glos, quæ est soror mariti: fratrissa, quę est vxor fratris, quæ & ipsa Glos rectius dicitur. Ianitrices, seu inateres, quę sunt duorum fratrūm vxores; qui omnes vulgariter loquendo comprehenduntur sub generali nomine di Cugnà. Alij specialia nomina non habent, sed illo consanguinitatis nomine appellari solent: quo nomine vel gradu ab eo nuncupantur, cuius causa affinitatem contraxerunt: veluti qui vxori meę consobrinus aut patruelis est, is & mihi consobrinus, vel frater patruelis appellabitur.

Tres sunt affinitatis ordines. *Ascendētiū.* *Descēdentiū* *Collateralium.*

Quot sint Genera affinitatis.

4 TRia sunt Genera affinitatis, quæ olim in vsu erant, & † declarantur per Glos. in c. non debet, extra de Consanguinit. & Affinita.

Tria sūt Genera affinitatis.

Primum genus affinitatis est, quod per primam carnis copulam, siue mediante vna persona cōtrahitur. Regula enim est, quòd persona addita personę, per carnis copulam, non gradum, sed genus attinentię mutet. Vnde versus.

Primum Genus affinitatis.

Mutat nupta Genus, sed generata gradus.

Exempli gratia. Ego & soror mea iungimur in primo gradu consanguinitatis, soror legitimè, vel illegitimè à Titio cognoscitur, & sic persona Titij additur per carnis copulam sorori meę: hęc igitur carnis copula mutat genus attinentię: quia

quia alio genere attinet mihi soror mea, scilicet, genere consanguinitatis; alio Titius, videlicet, genere affinitatis: sed nõ mutat gradum, quia eo gradu consanguinitatis, quo mihi iungitur soror, eodem affinitatis gradu mihi iungitur Titius. Regula enim generalis est. Quoto consanguinitatis gradu mihi iungitur consanguinea mea, eodem affinitatis gradu hic, qui per carnalem copulam huic accedit, mihi attinet; quia gradus inter affines numerantur respectu consanguinitatis tantùm, vt in c. porro. 33. quęst. 5.

Secundũ Genus affinitatis. Secundum genus affinitatis constituitur per personam primo generi additam, copula carnali interueniente, vt puta: pone quòd Titius maritus sororis meę, qui est mihi in primo genere, & gradu affinitatis, mortua sorore mea contrahat cum Caia: hęc Caia quondam Titio sororio meo per carnis copulam iuncta mutat genus, quia cùm Titius attineret mihi primo genere, hęc nunc mihi & omnibus consanguineis sororis meę secundo genere affinitatis attinet.

Tertium Genus affinitatis. Tertium genus affinitatis est, quòd per tertiam carnis copulam, siue tribus personis mediantibus, contrahitur. Exempli gratia: pone in iam dicto exemplo, Titium mortuum esse, & Caiã alij, puta: Seio nubere: hic Seius erit mihi, & omnibus consanguineis meis in tertio genere affinitatis, quia persona personæ secundi generis per matrimonialem copulam adiecta, tertium genus affinitatis constituit. Olim in his omnibus tribus generibus affinitatis matrimonium intra certos gradus prohibitum fuit, vt ę atet ex caus. 35. q. 10.
5 per totam. At hodie secundũ, & tertiũ genus † affinitatis est sublatum, nec impedit matrimonium, sed tantum modo primum genus prohibitionem habet, per tex. in c. non debet. de consang. & affinit. quo loci prohibitio etiam de sobole suscepta ex secundis nuptijs tollitur, quę olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri. Ideo, qualiter gradus computentur in primo genere affinitatis tantùm sufficit videre.

Qualiter gradus in primo genere affinitatis computentur.

Gradus inter affines quomodo cõputentur. Affinitas propriè gradus nõ habet, sed gradus inter affines numerantur respectu consanguinitatis: omnes enim consanguinei vxoris meę, vel mulieris à me cognitę, sunt mihi affines in eo gradu, in quo sunt consanguinei talis mulieris, & sic eodem gradu consanguinitatis, quo mulier est

illis

illis coniuncta, eodem ego affinitatis gradu eisdem coniunctus sum. Similiter omnes consanguinei mei sunt illi mulieri affines in eo gradu, in quo sunt mihi consanguinei; vt ecce.

Petrus	
Ioannes	Bartholomæus
Antonius	Franciscus. Vxor Francisci

Sicut ergo Franciscus ab Antonio secundo gradu consanguinitatis, ita vxor Francisci ab eodem Antonio secundo affinitatis gradu distat. Regula enim est, ut supra diximus,
6 quòd † persona addita personæ per carnis copulam, nõ gradum, sed genus attinentię mutat. Consanguinei autem mei, & meæ vxoris, non sunt inuicem affines: nec inter eos matrimonium prohibetur; affinitas enim contrahitur tantùm inter maritum & consanguineos vxoris, & è contrà inter vxorẽ & consanguineos mariti. Ideo duo fratres cõtrahere possunt cum duabus sororibus: & pater, & filius, cum matre, & filia. c. quod super his: de Consang. & Affinit. & §. adfinitatis. versiculo mariti. hoc Tit. vbi hæc verba habentur. Mariti tamen filius ex alia vxore, & vxoris filia ex alio marito, vel contra, matrimonium rectè contrahunt, licèt habeant fratrem, sororemve ex matrimonio postea contracto natos. Itẽ vir & vxor non sunt inuicem affines, sed principium affinitatis. Glosa hic in §. Adfinitatis.

Vir & vxor non sunt affines sed principium affinitatis.

Matrimonium inter Affines vsque ad quem gradum sit prohibitum.

Matrimoniũ inter affines vsq; ad quẽ gradum sit prohibitum.

SI sumus inter Ascendentes & Descendentes sicut inter ipsos ratione consanguinitatis matrimonium in infinitum est prohibitum, ita etiam inter affines ascẽdẽtes, & descẽdẽtes, cùm hi loco parentum & liberorum habeãtur, per
7 petuò † prohibetur. §. adfinitatis: hoc Ti. c. 1. de Cõs. & Affi. ibi, abstinendũ est à cõsanguineis vxoris, ut proprijs. Similiter, sicut inter Collaterales consanguineos matrimonium intra quartum gradum est prohibitum, ita & inter affines. d. §. adfinitatis. & c. non debet. de Consanguinit. & affinit. Limita in impedimento ex illicita copula proueniente, quod
8 impedimentum † sacrosanctum Trident. Concil. de Reformat. Matrimon. sess. 24. cap. 4. restrinxit ad primum & secundum gradum tantùm, statuens in vlterioribus gradibus hodie matrimonium, post ipsam copulam contractum, non dirimi.

Inter ascẽdẽtes & descẽdentes in infinitum.

Inter Collaterales intra quartũ gradum.

Inter affines ex illicita co

pula vsq; ad secundũ gradum inclusiue. rimi: Et quia tex. non addit, illud non impedire, sed tantùm non dirimere dubium oriri poterat, quòd licet matrimoniũ contractum per affines ex copula illicita tertij & quarti gradus valeat, peccarent tamen contrahentes sine dispensatione, cum à lege veteri non discedamus, nisi quatenus per nouam exprimitur. l. præcipimus. C. de Appellat. Pius tamen Quinctus sanctissimæ memoriæ Pontifex, motu proprio super hoc addito, declarauit, dictam affinitatem nec dirimere, nec impedire, vt refert Nauarus cap. 22. nu. 43. intellige hæc omnia procedere, qñ affinitas præcedit matrimonium, etiã si contingat contractis sponsalibus de futuro. spõsus enim cognoscens carnaliter consanguineã sponsæ primi aut secũdi gradus secdm Trid. Cõc. nõ potest cum sponsa matrimoniũ cõtrahere. c. 2. de Consan. & Affin. sed si superueniat affinitas matrimonio iam contracto, vt quia maritus carnaliter cognouit consanguineam vxoris suæ primi, aut secundi gradus, non dirimitur matrimoniũ. c. 1. c. discretionẽ, & c. pen. extra de eo qui cognou. consangu. vxor. suæ. Bene verum est, quòd ille, per quem affinitas contracta est, debitum petere nõn potest sine peccato mortali, licet reddere teneatur expressè vel interpretatiuè petenti. d. c. 1. de eo qui cognou. consanguin. vxor. suæ. Item quòd mortua uxore cũ alia amplius contrahere non potest, propter crimen incestus commissum, de quo infra suo loco dicemus.

§. Si uxor.

1 *Quid sit Iustitia publicæ honestatis.*
2 *Hodie ex sponsalibus inualidis non inducitur publicæ honestatis impedimentum.*
3 *Hodie impedimentum publicæ honestatis primum gradum non excedit.*

Quid sit impedimentum publicæ honestatis. 1 PRoponit Imperator in hoc §. aliud impedimentum impediens, & dirimens † matrimonium, quod dicitur publicæ honestatis Iustitia. Quæ definitur, vt sit propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur ex institutione Ecclesiæ trahens, propter eiusdem Ecclesiæ honestatem. Et quia hoc impedimentum quoddam simile affinitati erat, ideo etiam impediebat matrimonium vsque ad illos gradus, ad quos affinitas ipsa, etiam si sponsalia nulla fuissent, modò consensus præstitus fuisset. c. ad audientiam, de sponsalibus. & c. 1. eod. in sexto. Hodie tamen iure nouo Concil. Trident. sess. 24. c.
2 3. de Reformat. Matrimon. nulla † sponsalia inualida producunt

ducunt hoc impedimentum, quacunque ratione inualida
3 sint: neque † ualida ultra primum gradum. Matrimonium autem per verba de præsenti contractum, quamuis inualidum, hoc impedimentum producit, & etiam ut antiquitus vsque ad quartum gradum, & consequenter in hoc differre à sponsalibus per uerba de futuro contractis, declarauit Pius V. in Extrauagan. ad Romanum, lata anno 1566. de qua Nauar. in suo Enchirid. c. 22. nu. 57. Ad hoc autem ut sponsalia ualida dicantur, & per consequens inducant impedimentum in primo gradu, multa requiruntur secundum Doct. Primò quòd sint contracta à maioribus septennio. ca. ex sponsalibus, de sponsal. in sexto, uel si ante, post septennium tamen, consentiant & perdurent in uoluntate côtrahendi, ut notatur in d. c. ex sponsalibus, & habetur in c. unico. de desponsat. impub. lib. 6. Secundò requiritur quòd spôsalia non sint conditionalia, nam ante conditionis euentû nulla sunt. d. c. ex sponsalib. Tertio requiritur ut sint certa, quia in incertam personam non infertur consensus, nec oritur iustitia publicæ honestatis. Glo. in d. cap. ex sponsalibus. Quartò quòd non defecerit consensus. d. c. ex sponsalibus. Ideo consanguineus furiosi potest ducere eius sponsam quam in amentia desponsauit. c. dilectus. de sponsal. Aduerte tamen, quòd secundum canones, si contrahentes sponsalia habent supradicta requisita, quamuis postea sponsalia sint nulla de iure, puta cum affine, cum religioso, maleficiato, & huiusmodi, nihilominus oritur publicæ honestatis iustitia, ut in d. c. ex sponsalibus. An autem Sacrosanctû Côc. Trid. cum dicit, sponsalia inualida non producere hoc impedimentum, uoluerit intelligere etiam de sponsalibus nullis ex consanguinitate, maleficio & similibus ut & ipsa inualida sint, & non producant impedimentum. Credo quod sic cum dicat, quacûque ratione inualida sint; in hoc tamen sicut & in alijs, me remitto iudicio Sanctæ Matris Ecclesiæ.

§. Sunt & aliæ.

SVMMARIVM.

1 *Votum qualiter matrimonium impediat.*

2 *Sacris ordinibus iniciatus matrimonium contrahere non potest.*

3 *Duo sunt Crimina quæ impediunt & dirimunt matrimonium.*

4 *Adulterium cum homicidio impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit.*

 Sola

5 *Sola occisio absque adulterio, utroque adultero machinante facta sufficiens causa est ad contractum matrimonium dissoluendum.*
6 *Adulterium cum fide data de contrahendo, vel ipso facto uiuente coniuge contrahere, impedimentum matrimonio praestat.*
7 *Impotentia coeundi matrimonio impedimentum praestat.*
8 *Quotuplex sit impotentia coeundi.*
9 *Quae requirantur ad hoc ut impedimentum impotentiae locum habeat.*
10 *An Mulier quae seminare non potest, matrimonium contrahere possit.*
11 *An vir qui semen emittere non valet, matrimonium contrahere possit.*
12 *Quantum tempus indulgendum sit his, qui impotentes sunt ad experientiam copulae carnalis.*
13 *Distinguitur inter impotentiam accidentalem naturalem & ex maleficio prouenientem.*
14 *Quomodo alligationibus vis generandi impediatur.*

AFfirmat Imperator in hoc §. alias esse personas, quae propter diuersas rationes nuptias contrahere nō possunt, de quibus remittit se ad ea, quae in Pandectarum & Digestorum libris habentur. Verum ego non ex Pandectis, sed ex iure canonico, quod in hac materia matrimoniali obseruatur, personas istas enumerabo, ut impedimenta omnia, quae à sacrorum canonum auctoribus referūtur, habeamus.

De Voto.

Votū solemne Castitatis impedit & dirimit matrimoniū

1 INter impedimenta, quae matrimonium impediunt, & dirimunt, enumeratur Votum solemne castitatis, quod † celebratur professione expressa, vel tacita religionis approbatę, vel sacri ordinis susceptione. c. 1. de Voto lib. 6. Tacita, ut per susceptionem habitus professionis c. cum uirum, de Regular. Dixi, Votum solemne, quia si non sit solemne, sed votum simplex, impedit quidem matrimonium contrahendū, tamen post contractum tenet, ut in d. ca. 1. & per tot. 27. Quaest. prima.

De impedimento sacri ordinis.

Sacer ordo impedit matrimonium.

2 QVi sponte sacris ordinibus, vel eorum aliquo insignitus est, matrimonium † contrahere non potest, & si contrahit,

trahit, dirimitur matrimonium. c. 1. & 2. Qui cler. uel uouē. matrimo. contrah. poss. c. si quis. & c. erubescant. 32. Dist. ipsoque facto est excommunicatus. Clem. unica. de Consang. & Affinit. Dixi, sacris ordinibus, quia minoribus ordinibus tantum initiatus matrimonium contrahere non prohibetur. c. 1. de Cleric. Coniugat. c. si quis uero. & c. seriatim. 32. Dist. in.

De Crimine.

CRimina, quæ impediunt & dirimunt matrimoniū, duo
3 † sunt secundum aliquos, uel tria secundum alios, sed ad duo magis communiter rediguntur & sunt hec. Primum, adulterium cum homicidio. Secundum adulterium cum fide data de contrahendo uel ipso facto uiuente coniuge contrahere. Primò Adulterium cum homicidio impedit & dirimit matrimonium, ut si uir occidat † uirum eius, cūm qua adulteratur, uel propriam uxorem, ut adulteram habeat: uel ē contra uxor occidat uxorem eius, cum quo adulteratur, uel proprium uirum, ut adulterum habeat. c. super hoc. de eo qui duxit in matrim. quam prius polluit per adult. idque habet locum etiam secundum Doct. ibi, quando homicidiū fieri mandauit, uel consuluit. Intellige tamen, dummodo occisio coniugis alicuius, causa contrahendi cum eius coniuge facta sit: nam si alio fine, uel ob aliam causam, puta in bello, uel casu, aut odio facta sit, non sufficit secundum Doct. in c. laudabilem. de Conuers. Infidel. sicut nec etiam ratihabitio occisionis suo nomine factæ, sufficit, iuxta Glosas communiter receptas in c. si quis uiuente. 31. q. 1. & in c. 1. de Cōuersion. Infidel. quamuis aliàs in maleficijs ratihabitio retrotrahatur, & mandato æquiparetur. Sed An solum homicidium sine adulterio sufficiat. Dubium est apud Doct. Quidam ut Innoc. & Hostien. qui fuerunt duo Lucidissima Sidera inter Doct. uolunt, huiusmodi impedimentum habere locum, etiam si adulterium non præcedat, per tex. in c. laudabilem, de Conuers. Infidel. qui nullam mentionem facit de adulterina pollutione. Alij, ut Gofred. dicunt, necessariò requiri pollutionem. S. uerò Thomas in 4. sent. Dist. 32. & 35. q. 2. Art. 2. aliquando innuit, quòd sic, aliquando quod non. Tu dic, quòd si ambo adulteri machinati sunt in mortē, sufficit mors sine adulterio, ut colligitur ex d. c. laudabilem, & hoc etiam si alter infidelis esset, & ad eius conuersionem
5 † procurandam patrata fuisset. d. c. laudabilem.
Sed si alter tantum machinatus sit in mortem, tunc non

Quæ crimina impediāt matrimoniū

4 *Adulterium cum homicidio.*

Sola occisio etiā vtroque adultero machinante facta.

sufficit, nisi adulterium etiam interueniat, secundum Io. Andr. & alios per tex. ibi in d.c. super hoc. de eo qui duxit in matrim. quam prius pollu. per adult. An autem solum adulterium sine homicidio sufficiat. Dic quod non, per tex. in c. significasti. eod. titu. de eo qui dux.

Adulterium cum fide data de contrahendo uel ipso facto uiuẽte coniuge cõtraheret.

Secundò Adulterium cum fide data de contrahendo, vel ipso facto viuente coniuge, cõtrahere matrimonium, impedit & dirimit. Ideo qui viuente coniuge contrahit cum ea, cum qua adulteratur, uel dat fidem aut præstat iuramentum
6 contrahendi; mortua † vxore, nec contrahere potest nec cõtractum matrimonium valet, etiam si liberi procreati essent. c. cum haberet. & c. significasti. eod. titu. de eo qui dux. ca. relatum. 31. quæst. 1. Dixi adulterium, quia si quis rem habeat cum aliqua, quæ vere ob aliquod impedimentum coniux non sit, licèt putetur talis, nihil impedit, cum verum non adsit adulterium, quominus non obstante fidei datione, aut contractu de præsenti, possit eam in vxorem ducere: tex. est in c. significauit. de eo qui duxit in mat. quam prius poll. per adult. licet sufficiat si matrimonium sit ratum, quamuis nõ consummatum, & quamuis solutum, etiam quo ad thorum & cohabitationem. d.c. significauit, iuncto c. ex litteris. eod. tit. Dixi, Adulterium cum fide de contrahendo, vel ipso facto contrahere, quia solum adulterium sine contractu vel datione fidei, non inducit hoc impedimentum, sicut nec datio fidei de contrahendo, nec contractus sine adulterio sufficit. c. significasti. & fin. eod. titu. & c. 1. 31. quæst. prima. Nec refert dicere, promitto, vel do fidem, secundum communem vsum loquendi, eo maximè, quod militat eadem ratio, ne detur materia machinandi in coniugis mortem. Adde quòd Deus non facit differentiam inter simplicem loquelam, & iuramentum. c. Iuramenti. 22. quæst. 1. Intellige tamen hoc locum habere, quando vterque scit impedimentum, idest, quilibet eorum scit reliquum habere coniugem: nam si vterque probabiliter ignorat, simul atque mortuus est, qui impediebat, matrimonium contrahere possunt, & si alter tantum ignorat, in eius arbitrio erit sublato impedimento denuò matrimonium contrahere, uel non. c. 1. eod. titu. dummodo ignorans non resciuerit ante mortem impedientis; aut postquam rescierit, non habuerit copulam, quia si mulier certiorata de uita primæ vxoris, permittat se cognosci; inter eos amplius matrimonium consistere non potest. c. fin. eod. titu. & est communis opinio.

De Impotentia coeundi.

INter impedimenta quæ impediunt & dirimunt matrimonium, vltimo loco à canonistis nostris recensetur impedimentum impotentiæ coeundi. nam † sicut in alijs contractibus non est conueniens obligatio, si quis se obliget ad hoc, quod non potest dare vel facere: ita in contractu matrimonij, quo scilicet vnus obligatur alteri ad debitum carnale soluendum, non est conueniens cōtractus, si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere non possit.

7

Impotentia coeundi impedit matrimonium.

Quid sit impotentia coeundi.

IMpotentia coeundi est uitium, natura ipsa nouercante, vel ex accidenti contractū, quo quis alteri carnaliter cōmisceri impedit. c. ex litteris, extra de Frigid. & Maleficiat.

Quid sit impotētia coeūdi.

Quotuplex sit Impotentia coeundi.

IMpotentia coeundi triplex est. Naturalis Accidentalis & Maleficialis. Naturalis, vel contingit ratione ætatis, ut est in impubere, in quo adueniente ætate esse desinit, cum natiuæ qualitates, quæ immaturæ & nimia humiditate oppressæ erant, calescere & vigere incipiunt. c. vnico. 30. q. 2. c. quod sedem. de Frigid. & Maleficiat. Et de hoc dixi supra in 3. Requisito. Aut contingit in adulto, ratione depravatæ naturæ qualitatis: vt si uir propter nimiam frigiditatem sit naturaliter impotens: vel mulier ita arcta sit, vt uirum pati nō possit. Tot. Tit. de Frigid. & Maleficiat. Mulier enim non sic dicitur inepta propter Frigiditatem, sicut propter arctationem: quia in concubitu est patiens, & ad reddendum debitū viro sufficit, secundum Archid. quod uiri patiatur actionem in membro naturali, id quod frigiditas eius non impedit; Ideo mulier in quacūque complexione & dispositione, modo pati possit ingressum uiri ad claustra pudoris, matrimonium contrahere potest, & propterea sola arctatio in muliere impotentiæ causam præbet, sicut frigiditas in uiro. Accidentalis impotentia dicitur, quæ ex accidenti infertur: ut si gladio, uel alio instrumento alicui sint uirilia amputata. Maleficialis, quæ ex maleficio à dæmonibus prouenit. cap. si per sortiarias. 33. quæst. prima.

Quotuplex sit impotentia coeundi.

Triplex est impotentia coeundi.

Naturalis.

Accidētalis.

Maleficialis

Quæ

Quæ requirãtur ad hoc ut impedimẽtum impotẽtiæ locum habeat.

Quæ requirantur ad hoc ut Impedimentum impotentiæ locum habeat.

Plura requiruntur ad hoc, ut huiusmodi impedimentum impotentiæ locum habeat. Et primò, Requiritur, ut im-
9 potentia matrimonium præcedat; nam si sequitur, & † consummato matrimonio, uel etiam contracto tantum, contingit, non dirimit, licet sit rationabilis causa, quando post contractum, & nondum consummatum accidit, dispensationis faciendæ per Papam, secundum Abb. & alios, qui eum sequuntur in cap. ex litteris. nu. 3. de Frigid. & Maleficiat. In dubio tamen semper præsumitur impedimentum præcessisse, ex quo nunquam potuit cognoscere, ut notat Abb. in d. c. fraternitatis. Nec obstat tex. in c. licet ex quadam, in fine, extra de testibus; ubi in dubio pro matrimonio est præsumendum: quia hoc verum est, quando matrimonium potest habere suum effectum, scilicet, euitationem fornicationis, vel bonum prolis; quod hic non est, propter impotentiam coeundi. ita Abb. in d. c. fraternitatis. num. 16. Secundò requiritur, quod impotentia tãta sit, ut nullo modo possit coire, hoc est talis, quæ actum perpetuo impediat, nam si impediret effectum generationis tantum, & non actum, qui est emissio seminis in uase, nullum esset impedimentũ: generandi enim impotentia, quæ etiam sterilitas dicitur, non est impedimento matrimonijs, modò adsit potentia ad copulam, nam impotentia ad actum generationis est, quæ impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit, ut probat D. Thom. Ricard. & cæteri Theologi lib. 4. sent. Dist. 34. & Nauar. in suo Emanuali, cap. 22. nu. 59. non autem impotentia ad generationis effectum: hæc namque non impedit matrimonium contrahendum, quia solum requiritur potentia ad actum, quo fit vt senes rectè matrimonium contrahere possint, tametsi generare nequeant, modò possint actum coitus exercere & similiter steriles matrimonium contrahere possint, tametsi generare nequeant, modò possint actum coitus exercere. & similiter steriles matrimonium contrahere possunt, licèt effectu generationis careant, quia aptæ sunt ad actum, idem in viro sterili statuitur iuxta Glos. communiter receptam in c. quod sedem. de Frigid. & Maleficiat. & ita resoluunt Theologi supra citati. Sed quid si mulier seminare non possit, & cum viro cõtrahat, qui semen emittere potest,
10 An valeat matrimonium. Dicendum est, quòd sic, nam † ex communi medicorum sententia ad generationem sufficit semen

Primum Requisitum.

Secũdum Requisitum.

Sterilitas nõ impedit matrimonium.

An mulier, quæ seminare nõ potest, matrimoniũ

men viri, etiam si mulieris semen non concurrat, ut ex Aristotile & alijs probat D. Thom. in 4. sent. Dist. 32. Artic. 4. *contrahere possit.*

Maius dubium est apud Doct. quando ipse vir semen emittere non potest (vt quia ambos testiculos auulsos, vel cōtritos habet, per quos semen transire solet) An teneat matrimonium, si coire & erigere valet? & communiter Canonistæ in c. quod sedem, de Frigid. & Maleficiat. tenent, matrimoniū inualidum & nullum esse, ita Abba. & Præposit. ibi. Socin. in l. 1. ff. solu. Matrim. nu. 29. Syluest. in sua summa in verbo, matrimonium. 8. nu. 16. versiculo, si autem erigitas. Contrarium uoluit Glosa. 1. in ca. 2. in fine. 32. q. 7. ea ratione, quia

An uir qui semen emittere non ualet, matrimoniū contrahere possit.

11 † talis cum coire & erigere valeat, satisfacit mulieri, sicut mulier satisfacit uiro, siue resoluat sperma, siue nō, sequitur magister Palacio in 4. Sent. Dist. 34. Disputat. 1. vbi alios citat. & moderniores Hispani Canon. quęstio. Cap. 16. Ego nunc de hac re dubius quid sentiam, dicam in meis canonicis quęstionibus. Tertio Requiritur, quòd impedimentum sit perpetuum, ita vt nullo medicamine, aut humano remedio remoueri possit, nā si humana arte & absque probabili periculo mortis remoueri posset, non dirimeret, vt in c. ex litteris. & c. fraternitatis. de Frigid. & Maleficiat. & per totam. 33. quęst. prima. Itaque fœmina arcta tenebitur incisionem pati, vt apta ad congressum redatur: quicunque enim ad aliquod obsequium obligatur, simul etiam ad omnē actionem, & expeditionem obligatur, quę naturaliter, sine tamen mortis periculo, ad tale obsequium prestandum desideratur, etiam si ex incisione aliqua infirmitas timeatur. sed oppositum tenet Sotus in 4. sen. quando timetur infirmitas, tamen tex. in c. ex litteris. de Frigid. & Malefic. solum mortis periculum exceptū habet. Quartò & vltimo requiritur, quòd ille, qui contrahit, sit ignorans de tali impotentia: quia si habens exploratum impotentię vitium, impotenti matrimonio se iunxerit, non facilè rescissio permittitur: nam sicut veri coniuges possunt promittere continentiam simul morando, vt in c. quod Deo. 33. quæst. 5. ita isti simul in continentia viuere possunt, propterea eam in hoc casu, si non vt vxorem, saltem vt sororem habere debet, vt in consimilibus casibus Ecclesia Romana iudicare consueuit. tex. est in ca. Cōsulationi, de Frigidi. & Maleficiat. Contracto igitur sciēter matrimonio inter impotentes, vir illam habere debet non tanquam vxorem, sed tanquam sororem. Vnde non poterunt lasciue se se amplexari, aut impudice tangere, aut carnaliter osculari, non solum propter periculum, si in aliquo illorum extiterit extraordinarię pollutionis, quę certè esset peccatū mortale, uerùm, et quia isti actus & oscula, per se,

Tertium Requisitum.

Quartū Requisitum.

vt verior habet opinio, ſunt mortalia; niſi inter veros coniuges interueniant, Sot. libro 4. Sent. Diſt. 34. queſt. Vnica, Articulo 2. col. 1. & 2. Innoc. Hoſt. Io. Andr. & alij, in d. c. conſultationi. Naua. Cap. 22. nu. 59. Aduertendum tamẽ eſt, quòd uerba illa, vt maneant ſicut ſorores, procedunt ex conſilio, non ex precepto, nec eſt matrimonium, vt conſtat ex eodem met tex. ibi, vt quas tanquam vxores habere non poſſunt, & tradit gloſa ibidem, & Speculum Coniug. in 1. parte Tit. 38. Concl. 7. Ideo ſi timeretur de fornicatione potentis, poterit Eccleſia ſibi ſubuenire, dando licentiam cum alia contrahendi, ex quo cum prima non eſt verum matrimonium, quãuis ſcienter contraxerit. Durum enim eſſet potentem, qui etiam ſcienter cum impotenti contraxerit, cogi, vt in peccato cum ea maneat. vt Innoc. & Hoſt. ibi tradunt. Quinimo dicunt idem Innoc. & Doct. quod ſi potens cum ſecunda cõtraxerit, tenet ſecundum matrimonium, non obſtante quòd eſſet obligatus cum prima ad morandum, tanquam cum ſorore, exemplo illius, qui cum minore contraxit; nam licet ſit obligatus ad expectandum, donec minor perueniat ad maiorem ætatem, tamen ſi cum alia contrahat, ſubſiſtit matrimonium, vt eſt tex. & tradunt Doct. ibi in c. de illis. de ſpõſalibus. ſequitur Brunel. in ſuo Tract. de ſponſal. Concluſ. 28. nu. 19. & 20.

Quantum tempus indulgendum ſit his, qui impotentes ſunt ad experientiam copulæ nuptialis.

Quantũ tẽpus indulgẽdum ſit his qui impotentes ſunt.

ILlud ante omnia hic à nobis eſt præmittendum, quòd qui contrahit matrimonium cum impotẽte, & comperta impotentia ſimul morari conſentit, poteſt † cum ea permanere, quia licet in hoc caſu non ut vxorem, ſaltem vt ſororem, habere poteſt. c. Laudabilem, de Frigid. & Maleficiat. Sed ſi ſimul permanere non conſentiant, tunc certum tẽpus ſtatutum eſt, quo tranſacto ſeparatio fieri permittitur. Ad cuius rei cognitionem tria capita ſunt à nobis cuſtodienda.

12

Primum Caput in impotentia accidentali.

Primum Caput eſt, quando impotentia eſt accidentalis, quę accidit viro ex defectu, vel abſciſſione mẽbri virilis, & tunc ſi per inſpectionem expertorum virorum, quibus hoc munus commiſſum fuerit, vel alio modo conſtet, ſtatim matrimonium ſeparari poterit, nam fruſtra expectaretur euẽtus, cuius nullus induceretur effectus, vt in c. cum contingat, de officio deleg.

Secundũ Caput in impotentia naturali.

Secundum Caput eſt, quando impotentia eſt naturalis, vt puta, quia vir eſt frigidus, uel mulier arcta, &

tunc

tunc si certo, & veraciter de perpetuitate impotentiæ constare potest, vel per aliqua euidentia signa, aut legitimis argumentis apparet, ut quia vir habet membrum aridum, aut quid simile, statim nullo expectato tempore soluitur matrimonium.c.1.& c.laudabilem,& ibi Abb.nu.2.de Frigid.& Maleficiat.frustra enim exquireretur probatio eius, quod probatum nõ releuat, Corset.sing.suo. 166. Verum si impotentia veraciter probari non potest, tunc Ecclesia statuit tempus triennij ad hoc expediendum, in quo ex vtraq; parte detur efficaciter opera copulæ carnali, quo tempore elapso si matrimonium inueniatur non consumatum, & vterque confiteatur, & iuret cum septima manu propinquorum, vel vicinorũ bonæ famę (si propinqui defuerint)
13 quòd † nunquam una caro effecti sunt, iudicio ecclesiæ soluitur matrimonium, & ille, qui non est frigidæ naturæ, cum alia contrahere potest.d.c.laudabilem. Sed si unus cõfiteatur, & alter neget, non debet separari matrimonium, nisi is, qui stat contra matrimonium, probet impedimentũ per iustum judicium. Iustum iudicium intelligit Abb. in d. c.laudabilem.in fine, quando facta triennali cohabitatione, mulier probat per aliqua signa, puta quod probat se virginem. Sed quid dicendum, si soluto matrimonio ille, in quo erat impedimentum, inueniatur carnalem copulam cum eadem, uel alia perfecisse, tempore quo etiam alter, in quo non erat impedimentum, iam de licentia ecclesiæ matrimonium contraxerat. Dic, precedẽs matrimonium reintegrandum esse, & secundum dirimi, quamuis de ecclesiæ licentia factum.tex.est in cap.fraternitatis, de Frigid.& Maleficiat.& in hoc Doct.omnes conueniunt. Discrepant tamen, An in hoc casu primo irreuocabiliter restitui debeat. Innoc. vult, quod sic.melius Host.& Abb. uolũt quòd debeat primo restitui, & si per triennium postea non poterit cognosci, irreuocabiliter secundo restituatur; nam præsumendum est ex cursu tanti temporis differentiam esse in corporibus istorum. Tertium Caput est, quando impotentia est Maleficialis, & à dæmonibus prouenit, & tunc non aliter soluitur matrimonium, quam triennali cohabitatione facta, iurauerit vterque vir, & vxor cum septima manu propinquorum, nunquam carnaliter commisceri potuisse.c.fin.de Frigid.& Malef.& adeo hæc triennij cohabitatio, est necessaria in hac impotentia, ut aliter nullo modo matrimonium separari possit.

Tertium Caput in impotẽtia ex maleficio.

Ratio est, secundum Glos.in d. c.fin.quia nonnunquam tempore talis impotentia remoueri solet, maximè post actã pœnitentiam. quo tempore transacto, poterit vterque tam

vir quàm fœmina cum alio, uel alia matrimonium contrahere, & hæc est differentia inter frigiditatem, & maleficiū: quia impotens ex frigiditate, sicut ad unam, ita ad aliam impotens est: ideo soluto matrimonio non datur ei licentia nubēdi: sed ex maleficio potest quis esse impotens ad unā, & non ad aliam: Ideo quando indicio ecclesię matrimoniū dirimitur, vtrique datur licentia quærendi aliam copulam. Intellige quando impedimentum ex maleficio proueniēs, est particulare respectu unius secundum D. Tho. & alios, quia si est vniuersale, non dabitur licentia contrahendi illi, ex cuius parte est vniuersale, si de hoc constet. Et si ecclesia in hoc casu se deceptam inuenerit ex hoc, quòd impedimentum, quod iudicauit perpetuum, appareat temporale, reintegrabit primum. Vnde si maleficium erat uniuersale respectu cuiuslibet personæ, tunc si postea coniūgatur cū secunda, redibit ad primam, quia maleficium non fuit perpetuum. Si uero particulare respectu vnius, non sic restituetur primæ, quamuis secundam cognoscat, quia matrimonium primum fuit nullum, & secundum ualidum, & ita communiter tenetur, & sequitur summa Angel. & Ros. Planè hoc genus fascini, & ligationis uanum, futile, ac ridiculum uidebitur, si eius conficiendi modos intueamur, quos Albert. Magn. de Animal. lib. 22. Petrus Paludanus Hierosolimitanus Patriarcha in 4. sent. dist. 34. q. 2. Paul. Grilland. in tract. de sortileg. 10. Brunell. in tract. de Sponsal. & Matrim. & plerique alij tradiderunt. Nec minus inepta sunt, & ridicula remedia, quibus creditur solui ligamen, & impotentia coeundi, quam impia fascinatio inuexit. Quid enim efficere res per ipsos ennumeratæ possunt, nisi genius præstigiator adhibeatur, & agat? & ipse maleficus sit mancipium cacodæmoni, cui se totum expresse, aut tacitè dederit, ut tandem cum eo pœnas æternæ damnationis dependat? Non aliter certe generandi vis prępediri potest, quam si impię & magicæ imprecationes adhibeātur, vel aliquid superstitiosum, quod tacitam uel expressam sa-

Quomodo alligati omnibus generandi vis impediatur.

14 tanæ inuocationem † contineat, atque ideo tacitum vel expressum cum illo pactum, quod ex actis verbisque superstitiosis arguatur. Tunc enim per spiritus malos, & præstigiatores si forte Deus permittat (aliter enim Cacodæmones officere hominibus non possunt, ut liquet ex lib. Reg. 3. cap. 22. & Iob. cap. 1. & 2.) vis effetrix geniturae præpediri poterit.

Satan hominibus non officit sine permissu Dei.

Probatur. Duo efficiunt homines ad venerem idoneos, calor, & spiritus. At Cacodæmon potest refrigerare calorem, & spiritus præcludere. igitur & venerem impedire.

Porrò

Porrò Timor, dolor, mæstitia, alijque similes affectus animi, quibus sanguis immutatur, & spiritus cordis afficitur, omnem præpediunt rei venereæ facultatem, quemadmodum notius est inter medicos, quàm ut oporteat à nobis comprobari. Sed Cacodæmones illos affectus excitare possunt, quum animos turbare, & homines efficere etiam dementes possint, ut ex Saule furente. 1. Reg. cap. 16. constat, & quanquam in ipsam mentem non agant, eam tamẽ animi partem, quæ phantasmatum capax est, ita perturbant, vt amplius officio suo fungi non possit.

Timor, & similes affectus animi præpediũt venerem.

Fernelius de abditis rer. caus. lib. 2. cap. 16. igitur Cacodæmones coniugalem congressum impedire possunt, & hoc quinque modis, vt Paludanus Patriarcha scribit in 4. sent. dist. 34. primò locis secernendo coniuges, uel se se interponendo, ne eorum adglutinentur corpora, secundò refrigerando coniunctionis appetitum, tertiò mouendo phantasias, & menti obijciendo speciem fœminæ deformis, ut eã vir innisam habeat, quartò retinendo membra genitalia, sextò occludendo spiritus, qui coniunctionis inuehunt appetitum. uæ tamen illis, qui per incantationes aut maleficia aliquid impium, & sceleratum in perniciem hominũ moliuntur. Dixit enim Dominus Exodi. 22. cap. Maleficos non patieris uiuere super terram. Sap. 12. Exhorruisti illos Deus, quia horribilia opera faciebant per medicamina, & Deuteron. 18. Ne imitari velis abominationes illarum gẽtium. Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, aut obseruet somnia, atque auguria. Nec sit maleficus, nec incantator, neque qui pythones consulat, neque diuinos: nec quærat à mortuis ueritatem. Omnia hæc abominatur Dominus. Arrigant nunc aures, qui non minus audacter, quàm impiè magos, præstigiatores, lamias, maleficas, atque ideo fascinationes præstigias, & maleficia, nihil aliud esse dictitant, quàm puerorum nugas, & uetularum deliriationes. magnum profectò summæ impietatis argumentum, nam qui præstigias, & fascinationes imaginationi, & credulitati adscribunt, neque Cacodæmones, neque angelos, neque rerum omnium effectorem Deum esse credunt. Ideo hos impietatis, & infidelitatis arguit D. Thom. lib. 11. quodlibet. Artic. 10. Et licet quædam de lamijs, & maleficis vulgus commemoret, quæ perspicuè falsa sunt, & inepta, attamen multa à maleficis per prauos dæmones effici, quæ medicorum, & philosophorum iudicia prætergrediantur: & mirando verbo Dei, & quotidianis experimẽtis addocemur. Id quod etiam viri multarum rerum vsu, & doctrina præ-

Quinq; modis genialẽ congressum dæmones impediunt.

ſtantes noſtra, patrum, atque maiorum memoria literis cõteſtati ſunt. D. Auguſt. tract. 7. in Ioan. Thom. Aquin. & alij recentiores theologi in 4. ſent. iuris Canonici Doct. in tit. de Frigid. & Malef. His addendus eſt à nobis locus ex Tobiæ lib. quo perſpicuum fiet, in quorum corpora mali ſpiritus poteſtatem habeant. Quum enim Angelus Raphael Tobiæ filium ad coniugium filiæ Raguelis hortaretur, Tobiæ 6. Adoleſcens reſpondit. Audio, quòd in matrimonium tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt: ſed, & hoc audiui, quia dæmonium occidit illos. Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eueniat: & cum ſim vnicus parẽtibus meis, deponam ſenectutem illorum cum triſtitia ad inferos. Tunc rurſus Angelus dixit ei; Audi me, & oſtendã tibi, qui ſunt, quibus præualere poteſt dæmonium. Hi namque, qui coniugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacant, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmoniũ ſuper eos. Deinde Angelus Tobiæ filium hortatur, vt ingreſſus thalamũ tres dies abſtineat à cõgreſſu venereo: & interim pijs ad Deum præcationibus ſedulò operam nauet. quod fœlix, & fauſtum adoleſcenti fuit, qui Angeli ſecutus eſt conſilium. Hinc conſtat malos dæmones habere poteſtatem in eos, qui ſecluſo à mente ſua Deo, carnali impetu ad nuptias feruntur; atque ideo poſſe faſcinationibus per maleficos ligari, & impotentes effici. Cui periculo obuiam iri recta conſcientia, firma fide, & pijs ad Deum præcationibus poteſt, quemadmodum etiam cõtracta faſcinatio chriſtianè abigi, diſſoluique poſſe docet Imarus Archiepiſcopus Remenſis in c. ſi per ſortiarias. 33. quæſt. 1. & ſic habemus omnia impedimenta, quæ impediunt, & dirimunt matrimonium, quæ in his verſibus continentur, & à nobis explicata fuerunt.

In quos Dæmon poteſtatem habeat.

Periculo faſcinationis quomodo occurratur.

Error, votum, Cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Sub errore comprehendo etiam conditionem, quæ à Doct. ſeparatim ponitur, & melius meo iudicio ſic, cùm Conditio de per ſe prohibitionem non inducat. nam nulli dubium eſt, quòd inter ſeruos hodie matrimonium conſiſtere poteſt, & liber etiam Ancillam ducere, ſi ſcit ipſam ancillam eſſe, ſecus ſi ignoret; & ſic error conditionis eſt, qui impedit matrimonium, non Conditio ipſa.

De

150

De Impedimentis, quæ impediunt. & non dirimunt matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Impedimenta quæ impediunt, & non dirimunt, sunt sex.*
2 *Interdictum qualiter impediat matrimonium.*
3 *Feriæ impediunt matrimonium contrahendum.*
4 *Sponsalia impediunt. matrimonium.*
5 *Catechismus impedit matrimonium.*
6 *Votum qualiter impediat matrimonium.*
7 *Crimen qualiter impediat.*

1 SVnt, & alia impedimenta quæ impediunt, & non dirimunt matrimonium, & sunt sex. Interdictum, † Feriæ, Sponsalia, Catechismus, Votum simplex, & Crimen. *Impedimenta quæ impediunt, & nõ dirimunt.*

De Interdicto.

INterdictum est, cum Episcopus, iudex, alius ecclesiasticus, aut Parochus, interdicit alicui, ne contrahat matrimonium cum aliqua, ob aliquod impedimentum, donec constet, an vere subsit illud, nec ne. Tot. Tit. de Matr. con-
2 tract. contra interdict. Ecclesi. valet tamen † si contrahatur, quoties vere non aderat impedimentum, licet peccet contrahendo, c. 1. & 2. De Matr. contr. contra interdict. interimque donec de impedimento cognoscatur, separãtur. c. ultimo. eod. tit. *Interdictũ.*

De Ferijs.

SEcundum impedimentum; est tempus Feriarum, quod
3 tempus Feriarum olim erat ab Aduentu † vsque ad Epiphaniam, à septuagesima vsque ad octauam Paschę, & à primo die Rogationum vsque ad octauam Pentecostes. c. capellanus, de Ferijs. c. cum oportet. 33. q. 4. Hodie vero ex noua Concil. Trident. dispositione, est tantum ab Aduẽtu D. N. Iesu Christi, vsque in diem Epiphaniæ, & à Feria quarta Cinerum vsque in octauam Paschatis inclusiue. Circa, quod est aduertendum, quòd non prohibetur his tẽporibus omnino cõtractus matrimonij, sed benedictio nuptiarum, *Feriæ.*

ptiarum, & ipſa ſolemnis deſponſatio, & traductio: nam matrimoniũ ſine alia ſolemnitate p verba de præſenti, & Sponſalia etiã p verba de futuro omni tempore contrahi poſſunt, ut Panormitanus, Abbas, Glo. & alij in d.c. Capellanus. de Ferijs, notant; & in d.c. cum oportet. 33. q. 4. nec interim peccant conſummando matrimonium abſque nuptiarum benedictione, ſecundum Nauar. c. 22. de Sacram. Matrimon. num. 71. licet Palud. ſumma Roſel. Ant. & alij prima vice peccare ſine aliqua neceſſaria ratione teneant.

De ſponſalibus.

Sponſalia. 4 TErtium impedimentum eſt ſponſalia, nam qui † ſponſalia de futuro contraxit, niſi ipſa ſponſalia aliquo licito modo ſoluantur, tenetur contrahere de præſenti cum eadem. Si tamen de facto fracta fide contrahat matrimoniũ p verba de pręſenti cum alia, tenet ipſum matrimoniũ c. veniens, & c. ſicut, de ſponſal.

De Catechiſmo.

Catechiſm⁹. 5 QVartum impedimentum, eſt Catechiſmus, ex quo oritur ſpiritualis Cognatio, ut alias ſuprà diximus, † & habemus in c. per Catechiſmum. de Cognat. ſpirit. lib. 6. quæ cognatio impedit quidem matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. d. c. Catechiſmum, eſt autem Catechiſmus inſtructio baptizandi ſolemniter à Sacerdote in ianua eccleſiæ facta, antequã baptizetur puer, de articulis noſtræ ſanctæ fidei Catholicæ Romanæ credẽtis. c. ante baptiſmum. de conſecrat. diſt. 4. & dicitur Catechiſmus à catechizo, ideſt, inſtruo, uel doceo, quæ inſtructio in paruulis infantibus fit in ſpiritu, & per Patrinum promittitur, nec inconuenit, quia in his, ad quæ omnes tenẽtur, vnus alium obligare poteſt. Sed an hæc cognatio cenſeatur reſtricta p Cõc. Trid. ſicut illa, q̃ naſcitur ex baptiſmo, & confirmatione, de qua diximus ſupra. Dicendum eſt, quòd ſic, argumento Gloſ. in c. non debet. de Conſanguinit. & affinit. tradit Nauar. cap. 22. nu. 72.

De voto simplici.

QVintum impedimentum impediens, & non dirimẽs, *Votum simplex.*
6 est votum † simplex castitatis, non solẽnizatum professione tacita uel expressa religionis approbatæ, nec sacri ordinis susceptione. c. quidã nubentes. c. si vir. & p totam. 27. dist. c. vnico, de voto, & voti redemptione, lib. 6. & hoc etiam si vterque uouisset secundum communem opinionem, de qua Nauar. cap. 22. nu. 73. peccat tamen habens tale votum simplex mortaliter, contrahendo, siue contrahat cum intentione consumandi, quo casu nulli dubium est, quia agit contra votum suum, siue animo non consumandi, sed intrandi religionem, quod ante consumationem facere potest, vt in c. ex publico, de Conuers. Coniugat. nam licet hoc casu non agat contra votum explicite, agit tamẽ implicite, vt sentit D. Thom. & peccat non solum, quòd frangit votum, sed etiam, quia sponsam decipit; & matrimonium eludit. D. Thom. Riccard. & Sot. in 4. sent. dist. 30. q. 2. Artic. 1. Armil. & Siluestr. verbo, Matrimonium. 7. nu. 5. Nauar. c. 16. num. 30. contra Calderinum, & summ. Ang. qui in contraria sunt sententia. & non solum peccat qui votum castitatis habet, matrimonium contrahendo, sed etiam qui contrahit cum eo vel eã, quem, aut quam scit votum castitatis habere, quia participat cum eo in crimine. Glos. in c. non nouimus. 17. q. 2. Syluest. Matrimonium. 7. nu. 5. Quantum autem ad exactionem debiti, An habentes tale votum castitatis possint exigere sine peccato. Distinguendum est à nobis. Nam aut continentiam uouit vnus tãtùm, aut vterque. Primo casu, vna est opinio, quòd peccet solum exigendo prima vice. Glos. in c. si quis uotũ. 27. q. 2. ea ratione, quia uotũ extinguitur p subsequens matrimonium, sequitur Host. in c. rursus. Qui Cleric. uel uouent. communem, & ueriorem appellat Cardin. in d. c. rursus. Alia est opinio, quòd semper, & toties quoties exigendo mortaliter peccet. Glos. in c. Agathosa. 27. q. 2. quam Io. An. Vincent. & Theologi communiter sequi uidentur, ut dicit Syluest. d. loco. Reddere uerò debitum semper tenetur, quoties petitur: sufficitque quod petatur uerbis, nutibus, aut operibus. Proinde Augustinus de Ancona relatus à S. Antonino. 3. part. tit. 1. cap. 20. §. 6. ait, quòd tribus modis debitum coniugale petit uxor, scilicet, uerbis, signis, & suo ingenio, siue conditione p quã maritus conijcit eam id desiderare, sed præ uerecundia dissimulare, eo quod fœmi-

næ naturaliter sunt in hac re verecundiores viris. Licebit igitur viro nonnunquam insinuare se vxori, & offerre se ad illum vsum, nam genus illud petendi, quodammodo est reddere, ut aduertit Soto in 4. sent. dist. 37. q. vnica, Artic. 2. vers. Debet autem. Secundo casu, quando vterque uouit, tunc secundum Rosel. Syluestr. eodem loco, & communiter Doct. vt de communi testatur Mozzius de Matrim. col. 7. nu. 57. neuter exigere, nec reddere potest debitum. Et Ratio differentiæ inter casum, & casum, est; quia quãdo vnus tantum uouit, ideo reddere tenetur, & sine peccato potest, quia alter habet ius petendi, cui obligatus est, & præiudicium voto suo facere non potuit. Sed si alter non habet ius petendi, quia & ipse vouit, nulla etiam adest obligatio reddendi: & propterea si reddit, facit contra uotum suum sine causa, quia reddit id, ad quod obligatus non est, cum alter petendi ius non habeat. Sed Quæro, an coniuges post consumatum matrimonium vouere possint. Dic, quòd vterq; de communi cõsensu vouere potest, iuxta nota. per Doct. in c. charissimus, de Conuers. coniug. & similiter alter tantum in suum præiudicium, & non alterius. Ideo reddere tenebitur: sed sine mortali exigere non poterit, nisi se nimis onerosum exhiberet alteri nõ petẽdo, quia ei præiudicare nõ potuit. Quid si alter cõsentiat uoto? Dic, quòd nihilominus consentiens exigere poterit, quandoquidem coniux faciens alteri facultatem vouendi, non uidetur renunciare ius, quod habet petendi, secundum Innoc. in c. 1. de conuers. Coniug. communiter per Abb. & alios receptum. & ille, qui uouit, reddere tenetur, sed nullo modo potest exigere, etiam si non exigendo reliquo esset onerosus, quia cõcedendo licentiam, sibi in hoc præiudicauit: imo peccat cõiux, quæ consensit uoto, si reddat debitum ad petitionem eius, qui uouit, quia in eius peccatum consentit. Syluest. uerbo, Diuortium. nu. 15. & Nauar. cap. 16. nu. 31. Et quia in his casibus magnum est peccandi periculum, & difficultas maxima continendi, quæ est similis ei, quam habet sitiens à potu aquæ præsentis oblatæ se abstinendi: ideo, qui sic uouit, dispensationem quærere debet, quantum ad posse exigere, quam secundum communiter Doct. in c. rursus. Qui Cleric. uel uouent. Episcopus facere potest ex causa legitima. Et causa legitima est periculum animæ, aut ex mora, aut ex impossibilitate omnino adeundi Romã: alias requiritur auctoritas apostolica ut dicit S. Tho. in 3. quol. quæst. 6. Artic. 1. Quod diximus de uoto, habet locum etiã in iuramento, scilicet ut si quis iurauerit tenere castitatem, contrahere non possit, licet teneat contractus. Glos.

in

in capit. si quis uotum. 27. quæst. 1. Syluest. d. loco.

De Crimine impediente, & non dirimente.

Crimen.

SExtum impedimentum impediens, & non dirimens matrimonium, est Crimen, quod diuiditur in sex, & sunt hæc. Incestus, uxoricidium, Raptus alienæ sponsæ, susceptio proprij filij de fonte, interfectio præsbyteri, & Pęnitentia solemnis. Primò igitur Crimen incestus, commissũ cum affine, impedit matrimonium contrahendum, licet nõ dirimat contractum. c. 1. c. ex litteris. & c. transmissæ. De eo Qui Cognou. Consang. uxoris suæ. c. qui dormierit. 32. q. 7. Si quis igitur incestum commiserit cum affine uxoris, duplici pœna punitur. Primò, quia non potest petere debitũ ab uxore; quam iam habet, sub mortali peccato, quæ per incestum sibi affinis facta est. Secundò, quia ipsa uxore mortua, cum alia contrahere non potest, & hoc ob iniuriam, quam fecit matrimonio per coitum cum cognata cõiugis. An autem idem sit in incestu commisso cum propria consanguinea, magna altercatio est apud Doct. D. Tho. in 4. sent. dist. 34. q. 1. Artic. fin. Sot. dist. 37. Artic. 2. sub fin. S. Anton. 2. part. c. 29. §. 4. tit. 1. Syluest. Matrimonium. 7. nu. 6. & Couar. in 4. Decret. c. 6. nu. 4. tenent quòd non. Tum quia uidetur eis nullo iure caueri, cum capitula adducta solum agant de incestu cum affine. Tum, quia non uidetur hoc inductum ob grauitatem criminis, sed ob iniuriam, quæ fit matrimonio ꝑ coitũ cum cognata coniugis. Contrarium tenet Abb. & Præpos. in d. c. 1. & 2. de eo qui cogno. consang. uxo. suæ, Ang. uerbo, incestu. §. 5. & Nauar. c. 22. num. 74. qui refert de hoc quandoque fuisse in sacro pœnitent. Prætorio magnam disputationem, quum ei pręsideret Cardinalis Alciatus magnus Pœnitentiarius. Et ꝙ stylus curię ita seruat, dum dispensando, ut consanguinei, qui se incestu polluerunt, cõtrahant inter se matrimonium, apponit clausulam, ut superstes sine spe coniugij maneat. facit c. qui propinqua. 35. q. 3. ubi Papa Fabianus ait; Qui propinquam sanguinis uxorem ducunt, & separãtur, nõn licebit eis, quandiu uiuunt, alia uxores sibi in cõiugio sociare. Super hoc autem impedimento dispensare potest Episcopus si timeatur incontinentia. c. antiqui. & c. in adolescẽtia. 33. q. 2. & c. ex litteris. de eo qui cognou. consangu. uxor. suæ. Palud. 4. dist. 34. q. 1. col. 3. & S. Anton. 3. par. tit. 1. c. 15. q. 4. imo de consuetudine non seruatur iste rigor petendi licentiam, secundum Palud. ubi supra, quod approbat Nauar.

7 qui refert se nunquam vidisse nec audiuisse, ullum † incestuosum petere dispensationem à Papa, uel Episcopo, nisi ad contrahendum cum ea, cum qua incestum commisit, uel eius consanguinea, ob affinitatem inde ortam. Secũdũ crimen impediens matrimonium, & non dirimẽs, est uxoricidium, cum uir occidit uxorem. c. admonere, 33. q. 2. idẽ est de Mariticidio, secundum Palud. dist. 34. quem sequitur Nauar. ca. 22. nu. 74. licet Syluest. dicat nullo iure probari, quòd è conuerso mulier occidens maritum, contrahere nõ possit, quamuis enim hoc iure cautum non sit, & pœnæ nõ debeant extendi ultra suum casum, cap. pœnæ. de pœnit. dist. 1. tamen in illis cortelatiuis, in quibus eadem ratio idẽ suadet, idem ius statuti debet, ut tradit Abb. in proœm. Decret. & alij per Felin. ibi citati, sed eadem ratio, imò maior: idem statuẽdum esse in uxore, quod in marito, suadet: ideo idem ius statui debet. Tertium crimen est, Raptus sponsæ alterius. c. statutum, 27. q. 2. Quartum susceptio proprij filij de fonte sacro, insidiãdo matrimonio, & animo ne uxor debitum à se exigere possit. c. de eo. 30. q. 1. & tunc uxor nõ priuatur, sed uir potestate exigendi priuatur, & reddere nihilominus tenetur. Secus tamen esset, si in extrema necessitate, & mortis articulo filium ipsum baptizauerit, ut cap. si vir. de Cognat. spirit. & c. ad limina. 30. q. 1. Quintum crimen est præsbitericidium, hoc est, interfectio sacerdotis. c. qui præsbyterum, de pœni. & remiss. vbi Abb. in verbo, cõuictus, dicit, hoc non habere locum, nisi prius interfector sit conuictus in foro contentioso. Sextum est id, propter quod quis solemniter pœnitet, & sic peccatum, propter quod pœnitentia solemnis iniuncta, & facta fuit. c. de his, & c. antiqui. 33. q. 2. Vidimus hucusque, quæ requirantur, & necessaria sint ad hoc, ut matrimonium rite contrahi valeat. Restat nũc, vt videamus, qualiter, & quot modis Matrimonium ipsum iam contractum dissoluatur. Et quia hæc dissolutio, & separatio dupliciter contingere potest, vel quò ad vinculum, vel quò ad thorũ, & cohabitationẽ, quo casu proprie Diuortium dicitur, & aliter in matrimonio contracto, & non consumato, aliter in matrimonio cõsumato. Ideo particulariter, & separatim, ne iuuenum ingenia confundamus, in unoquoq; casu videbimus.

De Diuortio & Matrimonij ſeparatione.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſoluitur per mortem.*
2 *Si quis ingrediatur religionem ante copulam, ſoluitur matrimonium etiam quò ad vinculum, non ſic, ſi ſacros ordines ſuſcipiat.*
3 *An ex ſummi Pont. diſpenſatione poſſit diſſolui matrimonium non conſumatum.*
4 *Matrimonium conſumatum non ſoluitur, niſi per mortem quò ad vinculum.*
5 *Multæ ſunt cauſæ, propter quas matrimonium quò ad Torum diſſolui poteſt.*

Qualiter diſſoluatur Matrimonium non conſumatum quòad vinculum.

PRimò, ſoluitur Matrimonium non conſumatum quò *Matrimonium nō conſumatū ſoluitur.*
1 ad vinculum per mortem, † quæ omnia ſoluit. §. deinceps. Auth. de Nupt. quod adeo verum eſt, ut etiam ſi maritus reſurgeret, non recuperaret vxorem, nec è contra. Bar. in l. nam ad ea. ff. de legibus. tex. in c. licet. 32. q. 7. iuncta ibi Gloſa. Palud. in 4. ſent. diſt. 28. Syluest. verbo, Diuortium. *Morte.* num. 5. & Theologi omnes conſentiunt, dicentes, nouum conſenſum requiri. Tum quia obligatio ſemel extincta nō reuiuiſcit: tum quia hoc Sacramentum characterem non imprimit. Sic ſi Curatus, aut Epiſcopus reſuſcitaret, quamuis retineat conſecrationem, tamen non retinet eccleſiā, niſi ſibi noua electione conferatur: quia mortuus eſt ſuæ ſponſæ, ſcilicet, eccleſię. ita Palud. d. 28. diſt. Secundò ſoluitur per ingreſſum religionis. c. ex publico. ubi Doct. de Cōuerſ. Cōiug. quod eſſe de fide definiuit Conc. Trid. ſeſſ. 24. *Ingreſſu religionis.*
2 Can. 6. & ideo hoc eſt, quia † matrimonium non conſūmatum continet Sacramentum indiuiduitatis, ſecundum primam tantum ſignificationem, ideſt, vnionem animæ ad Deum, quæ vnio per ingreſſum religionis non diſſoluitur; imò perfectior efficitur, ut Hoſt. & alij tradunt. Remanens igitur in ſæculo poterit libere cum alia contrahere: antequam tamen contrahat, alterius profeſſionem expectare debet, quia ſi ante profeſſionem egrederetur, tenetur illum recipere, etiam ſi cum alio contraxiſſet, & cōſumaſ-

ſet:ante profeſſionem enim vinculum non diſſoluitur, ut in c.uerum,& c.ex parte. el 2. de Conuerſ. Coniugat. Sed an probationis tēpus hoc caſu debeat eſſe annus, nec ne: eſt opinio triplex. Quidam uolunt, Epiſcopum probationis tempus minuere debere, propter periculum incontinētiæ alterius,& ad fraudem tollendam: quoniā poſſet quis in fine anni de monaſterio ad monaſterium fraudādo aliū, tranſire. Alij diſtinguunt, vt ſi intrauit religionem de uolūtate alterius, annus expectari, nec probationis tempus abbreuiari debeat. Si verò intrauit, eo ignorante, uel inuito, præfigendum ſit tempus, intra quod profiteatur. Hoſt. quē Syluest. ſequitur, uerbo, Diuortium. nu. 5. dicit tempus anni à iure ſtatutum non eſſe breuiādum, niſi appareat fraus ex tranſitu de uno monaſterio in aliud, nam tempus hoc inductum eſt in fauorem non ſolum intrantis, ſed etiam religionis, ut mores eius experiatur. Per Sacri autem ordinis ſuſceptionem non ſic ſoluitur matrimonium. tex. eſt in extrauag. Ioann. 22. tit. de voto. Gloſſa communiter recepta in c. unico. de voto, lib. 6. Imò nec per epiſcopalem dignitatem diſſoluitur, ut in c. ex parte. 2. ubi Anton. ad hoc notat, de Conuerſ. Coniug. Io. Andr. in d. c. unico. de uoto, lib. 6. Aret. conſ. 59. col. 2. Palud. in 4. ſent. diſtinct. 27. quæſt. 3. ad 3. Florent. in 3. parte ſummæ. tit. 1. cap. 21. §. 3. Couar. in 4. Decret. 2. part. cap. 7. §. 4. nu. 9. contra Hoſt. & Io. Lup. ſegobienſem, contra quos etiam tenet Matienæ in Rubri. tit. 1. de Matrimon. lib. 5. nouæ collect. reg. Gloſ. 1. nu. 72. Tertio ſoluitur ex diſpenſatione ſummi Pontificis, propter bonum publicum, uel publicum ſcādalum, & damnum, ut cōtingit plerumque in coniugio Regum, & Magnorum. Circa quod, licèt magna quæſtio ſit inter Theologos ex una, & I. V. Doct. ex alia, An Papa poſſit diſpenſare ex cauſa publici boni uel ſcandali. Theologi enim omnes (excepto Caietano in opere 27. quæſtionum, queſt. 25. Syluef. uerbo, Diuortium. quæſt. 4. Cathar. lib. 6. contra Caiet. capit. 3.) in 4. ſent. diſt. 33. & 27. communiter tenent, quòd non poſſit, ſequitur Io. Lup. ſegobienſ. in Tract. de Matrim. nu. 30. &
3 Iacob. Almain. de Poteſtat. eccleſ. cap. 15. eandem † ſequitur communem Theologorum, & ueriorem affirmans Couar. 4 Decret. 2. part. c. 7. §. 4. nu. 14. & Sot. 4. ſent. diſt. 27. q. 1. Artic 4. in 3. Concluſ. tamen communis opinio Canoniſtarum, quæ uſu recepta à I. V. Doct. & à ſummis Pontificibus practicata, eſt, quòd poſſit, ut habetur per Gloſ. in c. ex publico. de Conuerſ. Coniug. communiter approbatam, ut ibi teſtatur Abb. ſequitur Præpoſit. in c. fin. de ſponſ. duor. Dec. conſ. 112. Fælyn. in c. quæ in eccleſiarū. nu. 20. de cōſt.

Caiet.

Caiet.Syluest.& Cathar.vbi supra, pluresque alij relati per Paris.consi.51.nu.14.vol.4.& hanc esse opinionem probabilem,& in Curia Romana seruari solitam à summis Ponti. profitetur D. Anton.in 4.part.suæ summæ tit.1.cap.22.vbi refert Martinū.V.Eugenium.4.& Nicolaum. V. pluresq; alios Romanos Pontifices in tali matrimonio dispensare, Paulum 4.& Iulium 3.hac eadem dispēsatione vsum fuisse,refert Couar.ubi suprà, nec hoc casu esse inijciendum scrupulum docet erudite Nauar.c.22. nu. 21. & Ratio est, quia Matrimonium contractum, & non consummatum repræsentat vnionem, quæ est inter Deum, & Animam; quæ vnio diuiditur per peccatum mortale,quod priuat animam gratia.§.criminis,&.§.alius.25.dist.ideo nimirū si potest diuidi.

Qualiter dissoluatur Matrimonium consumatum quò ad vinculum.

Matrimonium consumatum quò ad vinculum soluitur Primò, p mortē alterius coniugum.§.deinceps. Auth.de Nupt. Secundò,secundū † aliquos iuris ciuilis Doct.
4 propter aliquam magnam causam publici scādali, uel propter defectum successionis Regiæ. Sed communis opinio Theologorum,& Canonistarum est in contrarium,ut scilicet,neque ipsemet Pont.qui est Vicarius Dei, possit dissoluere,ut de communi attestatur Sap.in Addit.ad Abb.in c.ex publico,de Conuers. Coniug.& Moderni Hispani Canon.Quęst.Quæst.17.nu.21.Vnde loco istius causæ substitue aliam, quando scilicet matrimonium fuisset consumatum in infidelitate,puta inter duos paganos,aut Hæbreos, deinde unus illorum ad fidem conuertatur.nam si alter nō vult conuerti,neque habitare cum fideli sine iniuria nostræ fidei,vel continuo scandalo,potest conuersus cum alia cōtrahere c.gaudemus,& ibi Doct.de Diuort.

Qualiter dissoluatur Matrimonium quò ad Thorum.

Matrimonium quò ad Thorum, & cohabitationem licet secuta copula,soluitur,primò propter adulteriū alterius.Matth.c.19.& c.licitè.32.q.7.secundò, propter furorem,si ita vehemens,& ardens sit, ut probabile mortis periculum inducat,aliter non.Couar.2.part. capi.7.§.fin. nu.3.

nu.3.Nauar.c.22.nu.21.Tertio,si alter ex coniugibus hæreticus sit,uel in hæresim labatur, separari potest matrimonium quo ad Thorum.c.2.de Diuort.c.fin.de Conuers.Cōiug.idem est dicendum de coniuge,qui à suo vel sua cōiuge inducitur ad aliud peccatum mortale, & non potest ab inducendo retrahi,Palud.in 4.dist.39.quæst.1.column.fin.& Nauar.cap.22.num.21. qui ita respondidit cuidam nuptæ, cuius maritus inducebat in domum amicos,& relictis aliquibus vel uno eorum,exibat domo, & illi modò directe, modò indirecte,verbis,& tactu, quęrebant eam inducere ad peccatum. Quartò,separari potest matrimonium quo ad Thorum,sæuitiæ causa,si acriter, & immoderatè verberetur vxor à marito;idem,& multò magis si alter alterum occidere voluerit,aut venenum pręparauerit.c.1.ut lit.nō contest.c.litteras,& ibi Abb.de Rest.spoliat.Præpos.in ca.1.de Diuort.Gerard.singu.65.Hippol.in l. unica. col. pen. C.de Rapt.virg.Quintò diuiditur matrimonium, quò ad Thorum propter nefandum sodomiæ crimē.c.omnes causationes.33.q.7.Ant.Abb.& Anania in c.maritis,de Adul. Syluest.uerbo, Diuortium.q.7.Couar.c.7.§.5.nu.5.An autem propter lepram,aut morbum Gallicum possit fieri separatio Thori.Dic,quod non.c.1.& 2.de Coniug. Lepros. cap.si vxorem,& cap.si horrendus. 32.quæst.5.Naua.c.22. nu.22.

§. Si Aduersus.

SVMMARIVM.

1 *Variæ sunt pœnæ eorum qui incestas, & nefarias nuptias contrahunt.*
2 *Pœnæ imposita contrahentibus incestas, & nefarias nuptias,habent locum in his qui scienter,& dolosè contrahunt.*
3 *Quando ignoranter quis contraxisse præsumatur.*

Quibus pęnis subijciantur hi, qui incestas, & nefarias nuptias contrahunt.

Pœna imposita contrahentib' incestas nuptias.

VAriæ enumerantur pœnæ hic in §. si aduersus, & per Glosam. Nam primò matrimonium non valet, neq; ista coniunctio matrimonij nomen meretur. Vnde nec cōtrahentes vir aut vxor dici possunt. §. si aduersus, hoc tit.

Secundò,

Secundò, soluto matrimonio, neq; dotis promissio, aut donationis propter nuptias ualet, nec exigi potest. d. §. si aduersus.

Tertiò filij nati ex huiusmodi coitu non sunt in patria potestate. d. §. si aduersus.

Quartò contrahentes incestas nuptias sunt infames,
1 imo † approbantes, defendentes, & patrocinium præstantes. c. consanguineorum, iuncta Glosa. 3. q. 4. c. coniunctiones. 35. q. 3. & ipso iure sunt excommunicati. Clem. 1. de Consangui. & Affinit. Declaro has pœnas locum habere in contrahentibus incestas nuptias scienter, & dolose: se-
2 cus † in ignorante, & errante in facto. l. qui contra, iuncta Glosa. C. de Incest. Nup. ignorãtia autem præsumitur, quo
3 ties palam quis contrahit, secus si † clam contrahat: nam tunc præsumitur dolus, nec excusatur secundum Bart. in l. si adulterium cum incestu. ff. ad l. Iul. de Adult. Item si huiusmodi personæ extra matrimonium coierint, nullo modo excusantur, ex quo dant operam rei illicitæ, & prohibitæ: unde statim præsumuntur esse in dolo, & indistinctè puniri debẽt. l. vulgaris. §. si quis. ff. de Furt. Glos. in c. à nobis, de sent. excommunicat.

§. Fin.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio quid sit.*
2 *Quot modis quis legitimus efficiatur.*
3 *Filij quomodo legitimentur per oblationem curiæ.*
4 *Quomodo legitimentur per Rescriptum Principis.*
5 *Quomodo per subsequens matrimonim.*

DIxit Imperator supra in tit. de Patr. potest. Tres esse causas patriæ potestatis. Iustas nuptias, legitimationem, & Adoptionem. De iustis nuptijs hucusque dictũ est: nunc de legitimatione sequitur.

Quid sit legitimatio.

LEgitimatio est quædam natalium restitutio, qua is, qui ex illicito coitu natus est, efficitur legitimus ad hoc, ut in potestate patris sui sit, vel eidẽ defuncto, tàm ex testamẽto, quàm ab intestato, cũ alijs fratrib⁹ vel sororib⁹ succedat. *Quid sit legitimatio.*

Quot

Quot modis quis legitimetur.

Quot modis quis legitimetur.

2\. TRibus modis quis legitimus effici potest, scilicet, per oblationem † curiæ, per rescriptum Principis, & per subsequens matrimonium.

Quomodo per oblationem curiæ fiat legitimatio.

Per oblationem curiæ.

3\. PEr oblationem curiæ fit legitimatio, cùm filius naturalis † illegitimè natus, à patre adhuc viuente, vel animam agente, in testamento uel inter viuos ordini curialiũ offertur. §. fin. hoc tit. qui omnia onera sustinere cogebantur, & ab alijs exigere; & si quid deerat, cogebantur ipsi supplere, ut declarat Aldobrandinus in d. §. fin. Idem est etiam cum filius, patre demortuo, se ipsum curiæ offert: vel filia naturalis curiali matrimonio collocatur. Nihil enim interest, ut aiunt Theodos. & Valen. Imperatores, utrum per filios, an per generos commoditatibus Ciuitatum consulatur l. 3. C. de Natural. liber. effectus huius legitimationis est, quod fictione quadam iuris redditur quis legitimus, patriæ potestati subijcitur, patrique defuncto tam ex testamento, quàm ab intestato simul cum alijs filijs legitimis succedit: non autem ascendentibus, ut Auo: vel Collateralibus, ut fratri, uel sorori, & est Ratio, quia respectu patris tantùm dicitur legitimatus. §. & Quoniam, Auth. Quibus Mod. Natur. effic. sui. Ad similitudinem huius legitimationis dicunt Baldus, & Guiel. de Cuneo in l. 1. C. de sacro sanct. Eccles. quòd sicut per oblationem curiæ principis efficitur quis legitimus, eodem modo, & multò magis per oblationem curiæ cælestis, idest, religionis effici debet, quę opinio licet non placeat Couar. in 4. Decret. 2. part. ca. 8. §. 7. nu. 4. tamen frequentiori Doctorum iudicio probatur, & eam Rodericus suarez maximè dubius, Allegat. 25. religionis fauore tandem sequitur vltra Felin. in c. cum deputati. de Iudic. Barbat. in c. Quia nos. de Testam. & alios, quos adducit.

Effectus legitimationis per oblationem curiæ.

Quo-

 156

Quomodo per Reſcriptum Principis filius naturalis legitimetur.

PEr Reſcriptum Principis filius naturalis fit legitimus, *Per Reſcriptum Principis.*
4 ſi † ad præces à patre huius rei gratia Principi datas, reſcribatur, & legitimationis priuilegium liberis naturalibus concedatur, idque Papæ, vel Imperatori, non alijs inferioribus competit, niſi expreſſe eis conceſſum ſit à Papa, vel Imperatore, ſicut comitibus Palatinis concedi ſolet, vt notat Abb. poſt tex. in ca. Per venerabilem, Extra Qui filij ſint legit. effectus huius legitimationis eſt, quòd legitimatus per reſcriptum Principis, per omnia reputatur, ac ſi eſſet legitimè natus, excepto quòd ad feudi ſucceſſionem nõ admittitur. c. 1. §. naturales, ſi de feudo defuncti contentio ſit inter Domin. & Agnatos vaſalli, in vſibus feudorum. *Effectus legitimationis per reſcriptũ Principis.*

Quomodo per ſubſequens matrimonium legitimatio inducatur.

PEr ſubſequens matrimonium filij antea ex coitu fornicario nati, legitimi efficiuntur, text. eſt in §. fin. hoc tit. *Per ſubſequens matrimonium.*
5 noſtro, & in c. tanta. Qui filij ſint legiti. intellige † in filijs natis ex coitu, qui poterat eſſe coniugalis inter parentes, ſi conſenſus ab eis præſtitus fuiſſet, quod probatur in d. c. tanta. in 2. parte, ubi Doctores id aſſerunt communiter, & pulchrè Theophilus in §. fin. hoc Tit. Sed An ſufficiat quòd tẽpore natiuitatis coitus potuerit eſſe coniugalis, an præciſè exigatur conceptionis tempore coniugium potuiſſe contrahi inter parẽtes, dubium eſt apud Doct. Communis opinio eſt, quòd ſatis ſit, vel tempore conceptionis, uel natiuitatis, matrimonium inter parentes cõtrahi potuiſſe. Hoſt. Io. Andr. Ant. Car. & alij in d. c. tanta. Gabriel commun. opin. lib. 6. tit. de legitimat. concluſ. 2. nu. 10. & concl. 4. nu. 11. Couar. qui de communi teſtatur in 4. Decret. Part. 2. ca. 8. §. 2. nu. 2. Contrariam ſententiam, & opinionẽ, ſcilicèt, tempus conceptionis præciſe, non natiuitatis inſpicendũ eſſe, tenet Cyn. & Caſtrenſ. in l. ex libera. C. de ſuis, & legit. hæred. Alberic. in l. Paulus. ff. de ſtat. homin. Ant. Roſel. de legitimat. Concluſ. 8. & 9. nouiſſimè Franciſcus Sarmiẽtus hiſpanus. Vir genere, iudicio, & eruditione illuſtris ſe- *An ſatis ſit quòd tempore conceptionis uel natiuitatis Matrimoniũ inter parentes contrahi potuerit, ut qs legitimus efficiatur.*

lect.interpret.lib.1.c.5.nu.10. cuius rationibus motus. Couar.post 4.tam.fili operis editionem fatetur se dubium esse, an uera sit communis opinio.& certe rationes, & argumenta per ipsum Sarmient.adducta, multum urget, adeo quòd in iudicando caute quæstionem istam diffinirem. Alia oritur dubitatio, an matrimonium intermedium inter natiuitatem filiorum naturalium, & contractum matrimonium, vitiet legitimationem? Dic, quòd non. Ideo si quis habens filios ex concubina, contrahat cum alia muliere, deinde ea mortua contrahat cum concubina, ex qua antea filios habuit, filij ipsi antea nati legitimantur, non obstante matrimonio intermedio, Abb.in d.c.tāta, nu. 5. effectus huius legitimationis est, quòd filij per subsequens matrimonium legitimati, quo ad omnia legitimi censentur, non tantum quò ad successiones, sed etiam quò ad honores, ordines, & dignitates, quia matrimonium omnia præcedentia purgat, vt est Glosa post tex.in d.c.tanta, in verbo, legitimi. Ideo iuri patriæ potestatis subijciuntur, patri siue testato, siue intestato defuncto sui hæredes existunt, l. cum quis. C. de Natural.liber.& hoc in bonis allodialibus sine difficultate procedit. Sed an itidem in Feudalibus succedant, controuertitur apud Doct.vt notant Host.in c.1.& c.tāta, & Io. Andr. ibi.extra Qui filij sint legitimi. Curt.Iun.conf. 136. num.7. & Petr.à Duen.Reg.350.qui omnes asserunt, legitimatos etiam per subsequens matrimonium excludendos esse à successione bonorum Feudalium. Sed contraria opinio uerior est, quam in camera imperiali obseruatam fuisse testatur Mysing.obseruat.42.Cent.2.iuxta Andr. de Iser. Iacob. de Bel.Mart.lauden.Afflict.& communiter Doct.in c. 1. §. naturales.si de feudo defuncti fuer. controu. in vsibus feudorum, sic legitimato per subsequens matrimonium nulla conscendendi dignitatis gradus intercluditur uia: ideo, & in Episcopum eligi, & quauis dignitate pro uirtutum meritis ornari potest. Glos.in c.innotuit.in verbo, cōiugata. Extra de elect. Vnum pro complemento huius materiæ restat uidendum à nobis, scilicet, quales fuerint apud antiquos nuptiarum Ritus.

An matrimonium intermedium uitiet legitimationem.

Effectus legitimationis per subsequens matrimoniū.

Ritus nuptiarum.

SVMMARIVM.

1. *Auspices in contrahendis nuptijs adhibeantur.*
2. *Manus dextras conserebant, qui matrimonio iungebantur.*

Annulus

3 *Anulus sine gemma in digitum puellæ, qui minimo est proximus, immittebatur.*
4 *Omnia fausta futuris coniugibus Romani precabantur.*
5 *Diebus festis viduæ nubebant, non etiam virgines.*
6 *Nuptiis virginum celebrandis Kalendæ, Nonæ, & idus deuitandæ erant.*
7 *Maio mense olim non nubebant.*
8 *Tria omina nuptiarum.*
9 *Rapi consueuerant è sinu matris virgines.*
10 *Tres pueri patrimi, aut matrimi nuptijs adhibebantur.*
11 *Genialis lectus sternebatur.*
12 *Noctu noua nupta deductio fieri consueuerat.*
13 *Tax nuptialis rapi solebat.*
14 *Claues dabantur nubentibus.*
15 *Talassium ominis causa in nuptijs nominabant.*
16 *Conuiuia maritus parabat. & Cognati nouam nuptam munerabantur.*

Quales olim apud Antiquos fuerint Nuptiarum Ritus.

VArij quondam, & multiplices tàm apud Romanos, quàm Hebræos fuerunt nuptiarum Ritus, quos Parthen. ad Catullum, & Ant. Gubert. in suo lib. de sponsal. accurate obseruarunt. *Varij nuptiarum Ritus.*

Primò apud Romanos moris fuit, vt in nuptijs contra-
1 hendis Auspices † adhiberentur. Cicero lib. 1. de Diuinat. Seruius ad illud Vergilij lib. 1. Æneid. *Auspices nuptiarum.*

Cui pater intactam dederat, primisque iugarat ominibus.

Secundum Romanos, inquit, locutus est, qui nihil, nisi captatis faciebant augurijs, præcipuè nuptias. Secūdò nō solùm apud Hebræos, sed etiam apud Græcos manus dex-
2 tras † conserebant, qui matrimonio iungebantur, ut perspicuum est ex capit. Tobiæ. 7. & ex Xenophonte lib. 4. rer. Græcar. *Manus conserebant in nuptijs.*

Tertiò Anulus sine gemma in digitum puellæ, qui mini-
3 mo est † proximus, immittebatur, eo quod in eo uena quædam, vt fertur, sanguinis ad cor vsque perueniat. c. fœminæ. quæst. 5. *Anulus sine gemma in digitum puellæ immittitur.*

Quartò omnia bona, fausta, felicia, & fortunata futuris
4 coniugibus, Romani precabantur: quod † ab Hebræis profectum est. Nam Geneseos cap. 24. quum cognati mitterēt *Fausta precationes.*

 Rebec-

Rebeccam ad eius sponsum Isaac, sic benedixerũt ei: Crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum. & Gabaelus Tobiæ cap. 9. Felicem, inquit, te reddat Deus, quia filius es viri optimi, iusti, timentis Deum, & in pauperes benefici: Felix dicatur vxor tua, ut filios è vobis, & filios filiorum uestrorum videatis in tertiã vsque, & quartam generationem.

Ferijs vidua nubebat, nõ etiam virgines.

5 Sextò apud Romanos veteri more diebus festis viduæ nubebant, non etiam virgines, vt ait in Problemat. Plutar. nam † ob raptas die festo Sabinorum bellum exortũm est. Quin diebus festis omnia iucunda esse debent ac plena hilaritatis, & lætitiæ: sed quum virgines in matrimonium dantur, dolent: sicut è diuerso viduæ lætantur.

Quibus diebus nuptiæ deuitãdæ essent.

6 Sextò Nuptijs virginum celebrandis Kalendæ, Nonæ, & Idus religiosæ erant, idest, † deuitandæ, vt ait Macrob. lib. 1. capitul. 15. quod Idus, & Kalendæ dies feriati essent, & postriduani dies Kalendarum, Nonarum, Iduum ex æquo atri: quibus idcirco noua nupta neque libertatem auspicari vxoriam, neque rem diuinam facere potuisset, ut postridie nuptiarũ tum fieri oportebat. Sext. Pomp. in verbo, Nonarum.

Maio mense olim non nubebant.

Septimò Mense Maio non nubebant: Ouid. libr. 5. Fast.

Mense malum, Maio nubere vulgus ait.

Maius cur nuptijs infaustus.

7 Variæ rationes à Plutarcho, & alijs afferuntur. Primò, quoniam † hic mensis medius est inter Aprilem & Iunium, quibus conuenientius est nubere, quòd hic Iunoni, ille veneri sacer est: Deabus scilicet, quæ nuptijs præsunt. Secundò, propter funesta piacula, quibus eo mense Romani vtebantur, effigies hominum de ponte in Tyberim deijcientes. Tertiò, quòd Maius à maioribus natu dictus sit, & grandior ætas minus apta sit veneri, & nuptijs. Quartò, quia is mensis parum faustus, & felix illis esse credebatur, qui nuptias contrahebant, quòd eo Remus interfectus fuisset. Ouid. libr. 5. Fast. Sed christianis illos ritus aut dies obseruare fas non est: nimirum ne uanam illam, & prorsus ridiculam paganorum superstitionem æmulari videantur. cap. non liceat. c. si quis. & c. non obseruetis. 26. q. 7. Et quia uesanus ille error multorum animis ita inhæsit, ut plerique etiamnum dictitent, prout etiam ego audiui, infaustas, &

inse-

infelices nuptias esse, quæ mense Maio celebrantur: libitû antea fuit futiles rationes commemorare, quæ in eum errorem veteres Ethnicos adduxerant, vt nemo amplius illam superstitionem insequatur, vel obseruet, quam tam uanam futilem, ac ridiculam fuisse ostendimus. Olim apud Christianos nuptijs contrahẽdis multi dies religiosi erant vt in c. ult. de Ferijs, & in c. non oportet. 33. q. 4. At Triden. Synod. sess. 24. capit. 10. de Reformat. Matrim. solum ab Aduentu Domini vsque ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta cinerum vsque in octauam paschatis, antiquas solenniũ nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari præcipit: alijsq; tẽporib⁹ nuptias celebrari pmittit. *Quibus diebus apud Christianos nuptiæ celebrari nõ possunt.*

8 Octauò Apud veteres Ethnicos tria erant omina præcipua nuptiarum: Fulmen † Terra, & Circon. Primi, & secundi ominis sic meminit Virg. lib. 4. Æneidos. *Tria omnia nuptiarum.*

Prima & tellus & pronuba Iuno.

Dant signum: fulsere ignes, & conscius æther.
Connubij, summoque vlularunt vertice Nymphæ.

De tertiò omine Plin. lib. 10. c. 8. Accipitrum, inquit, genera 16. inuenimus. Ex his Circõ claudũ altero pede prosperrimi augurij nuptialibus negotijs, & pecuariæ rei.

9 Nonò Rapi consueuerant ẽ sinu matris virgines, ut inquit sext. Pomp. quippe † quòd raptus Sabinarum fęliciter Romulo cessisset. Catullus. *Nubentes rapi simulabãtur.*

Qui natam possis complexu vellere matris.

10 Decimò tres pueris patrimi, aut matrimi, ut ait Fest. idest, patrem aut matrem habentes, nuptijs adhibebãtur. Duo † qui nubentem tenderent. Alter qui spineam fa cẽ preferret. Plin. lib. 16. c. 18. Nonnulli tamen pineam facem fuisse contendunt, cum Pinus incensa diu claras flammas edat, & spina minus apta sit huic rei. Sed verius est, veteres Romanos in nuptijs nonnunquam prætulisse facem ex pinu, interdum ex spina alba, ut Fest. ait, & aliquando ex carpino vel corylo, quas facibus familiarissimas fuisse saltem suo tempore Plin. lib. 16. testatur. Erant & aliæ faces nuptiales, de quibus Plutarchus in Problemat. *Pueri patrimi, aut matrimi.*

11 Vndecimò Genialis lectus † sternebatur in honorem genij Virg. lib. 6. Æneid. *Genialis lectus.*

Lucent

Lucent genialibus altis.
Aurea fulcra toris.

Cur noctu puella marito coniungeretur.

Duodecimò Noctu aut vespertino crepusculo nouæ nu ptæ deductio fieri consueuerat, & sponsa non nisi noctu 12 marito coniungebatur: vel propter † verecundiam, ut inquit in Problemat. Plutarchus: vel si quid deforme in noua nupta esset, ut nocturnis tenebris occultaretur. Scitum est quod in connubialibus præceptis Plutarchus refert, quandam mulierem Philippo dixisse, quum inuita ab eo traheretur. Dimitte me, nam sublata lucerna, nullum est in tenebris mulierum discrimen.

Fax nuptialis rapi solita

Decimotertiò Rapi solebat fax auctore Festo, qua præ-13 lucente noua nupta deducta † erat ab utriusque amicis; ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte poneret, aut vir in sepulchro comburrendam curaret, quo mors propinqua captari putabatur.

Claues nuptæ dabantur.

Decimoquartò claues dabantur nubentibus, ob signifi-14 candam partus facilitatem, ut Fest. ait: vel, vt † alijs placet ob significandam dominationem, & rerum domesticarũ illis commissam curam, argumento l. quum pater. §. pater pluribus. ff. de legat. 2. & l. clauibus. ff. de contrah. empt.

Talassio.

Decimoquintò sicut Græci Hymeneũ, ita latini Talassium seu Talassionem ominis causa in nuptijs nominabãt: 15 quoniam in raptus Sabinarum fęliciter † cuidã virgini cessisset, quòd eam Talassio ferri diceretur. Hymenæus à non nullis Deus ueteris idolatriæ fuisse creditur. Quidã vt Catullus Vraniæ genus, quæ una de musis fuit. Alij illius uocis originem arcessunt à quibusdam strenuis hominibus, qui raptas per vim virgines liberarunt, de quibus Seruius ad. 1. Æneid.

Hymeneus.

Cõuiuia nuptialia.

Decimosextò, & vltimo Nuptijs confectis uaria conui-16 uia maritus parabat, & cognati † alijque, ad nuptias accersiti, nouam nuptam munerabantur. Apuleius Apolog. 2. Catullus in carmine de nuptijs Pelei & Thetidos.

Dona ferunt præ se, declarant gaudia vultu.

ALios nuptiarum ritus vide apud Parthenium, & Costan. in supra memoratis locis, qui plures alios referunt. & ex his sit impositus finis huic materiæ de nupt. ad laudem Dei, & gloriosissimæ eius Matris Beatæ Mariæ virginis ac omnium sanctorum, in qua quicquid dictum